

Uvodnik

Jurij Paljk

Svet potrebuje spravo!

Papež Frančišek je v soboto prispel na Kubo, te dni bomo zato pričeli poročati o njegovem ameriškem potovanju, saj bo obiskal tudi Združene države Amerike. Papež je ob pristanku na Kubi pozdravil vse pristojne oblasti in zatem še spomnil, da smo že nekaj mesecev pričeli dogajanje, ki nas vse napolnjuje z upanjem. Gre za proces normalizacije odnosov med dvema narodoma, med ZDA in Kubo, in sicer po dolgih letih oddaljenosti. To je po mnenju svetega očeta Frančiška znamenje prevlade kulture srečanja in dialoga.

“Spodbujam odgovorne politike, da bi nadaljevali to pot in razvili vse njene možnosti, kot preizkus plemenite službe, ki so jo poklicani opravljati v prid miru in blaginje svojih narodov, celotne Amerike, in kot zgled sprave za cel svet. Svet potrebuje spravo, saj poteka tretja svetovna vojna po kosih”, je bil v svojem nagovoru jasen papež Frančišek.

Časnikarji, ki so s svetim očetom potovali na letalu, so poročali za svetovne medije, da se je z njimi pogovarjal prav o najbolj žgočih problemih v svetu, da jim je izrecno omenil nepregledne množice beguncev, ki se zaradi vojn odpravljajo na pot v Evropo, njegova misel pa je šla ponovno k temu, da je govoril o novi obliki svetovne vojne, tretje svetovne vojne “po kosih”, kot jo sam imenuje. In zopet je papež Frančišek zahteval pogovor, dialog, ki mora reševati težave namesto sile in vojne.

Apostolsko potovanje papeža Frančiška na Kubo, v ZDA in obisk sedeža OZN ob udeležbi na VIII. svetovnem srečanju družin v Filadelfiji se je začelo v soboto, 19., in bo trajalo do 28. septembra.

Ko kot posamezniki nemočni opazujemo krizo z begunci, moramo vedeti, da je tudi Komisija škofovskih konferenc Evropske unije (Comece) pred dnevi odločno zahtevala “skupno evropsko rešitev”. Problem beguncev je skupen izziv, ki zahteva skupno evropsko rešitev, so poudarili. Komisija poziva Evropejce, naj sprejmemo odgovornost in si skupaj prizadevamo za rešitev sedanje krize. Dublinski sporazum ne deluje, poudarjajo škofje in dodajajo, da je nesprenjmljivo, da se nekatere države želijo znebiti svojih odgovornosti. Če je Evropska unija “utemeljena na solidarnosti med Evropejci”, je problem beguncev “skupen izziv, ki posledično zahteva skupno evropsko rešitev”.

Ne smemo sprejeti, pravijo škofje, da moški in ženske umirajo na mejah Evrope. Preprečevati beguncem vstop na celino z bodečo žico in zidovi ni rešitev. Kristjani pa imamo dolžnost, da jim pomagamo, ne glede na njihov izvor ali vero. Zato škofje pozivajo k “skupni politiki na evropski ravni” ter poudarjajo, da, “če je mogoče reševati ekonomske krize z izrednimiasedanji voditeljev, mora biti isto možno v trenutku, ko gre za usodo toliko ljudi”.

Med mašo na Trgu revolucije v Havani je svetega očeta pričakal ogromen napis: “Misionero de la misericordia- Misijonar usmiljenja”, po maši pred več kot pol milijona Kubanci se je sveti oče srečal s Fidel Castrom, a vendar so v svetu najbolj odmevale njegove besede, ko je med mašo dejal: “Ne služimo ideologijam, ampak ljudem!”

Jubilejni večer ob 70-letnici Radia Trst A in 20-letnici slovenske TV

Gorazd Žmavc

Martina Repinc

Ivo Jevnikar

Foto Damjan

Ob obeležitvi pomembnih obletnic in dogodkov

Minister Žmavc prejšnji teden kar dvakrat v Trstu!

Minister Gorazd Žmavc na obisku v TKS pred uradnim začetkom Slofesta (foto IG)

Minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazd Žmavc je s svojo prisotnostjo na odprtju druge izvedbe Slofesta v petek, 18. septembra, in na slavnostnem večeru v Kulturnem domu v Trstu dva dni kasneje ob praznovanju 70-letnice Radia Trst A in 20-letnice Slovenske televizije še enkrat potrdil politiko matične domovine, ki se zavzema za enotnost slovenskega kulturnega prostora. To je minister jasno povedal sogovornikom najprej na petkovem obisku v Tržaškem knjižnem središču (kjer je kulturno ministrico Julijano Bizjak Mlakar, ki je bila zadržana v Ljubljani, zastopal državni sekretar dr. Ma-

tjaž Šekoranja), nato na županstvu, kjer se je srečal s tržaškim županom Robertom Cosolinijem, v nedeljo pa pred parterjem v slovenskem gledališkem hramu na Petroniovi ulici. Minister Žmavc se v svojih ‘tržaških dneh’ ni zaustavil le pri kulturi, ampak je človeško razsežnost, ki nam Slovincem z obeh strani meje toliko pomeni, umestil v širši gospodarski kontekst, v katerem se udeležujejo odnosi med Republiko Slovenijo in Italijo oziroma deželo Furlanijo Julijsko krajino. V tem vidiku lahko odigra naša narodna skupnost pomembno vlogo.

/ str. 2
IG

POGOVOR Igor Giacomini

Šolska reforma je tudi za nas velik izziv!

Ob začetku letošnjega šolskega leta smo prosili za intervju načelnika urada za slovenske šole pri deželni šolski upravi, dr. Igorja Giacominija. Pogovor se nam je zdel še kako potreben, saj je reforma italijanskega šolskega sistema, ki jo je ministrica Stefania Giannini poimenovala “dobra šola”, vnesla spremembe tudi v našo šolo, ki ji še vedno pravimo: šola s slovenskim učnim jezikom.

Italijanski šolski sistem je v prelomnem trenutku zaradi šolske reforme, ki jo je izpeljala ministrica Gianninijeva. V čem je prednost te reforme, katere pa so njene šibke točke?

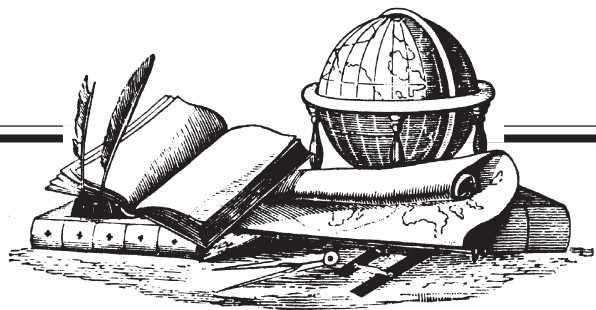
Že večkrat sem imel možnost javno povedati, da zakon št. 107 ni nikakršnega reformističnega namena, pač pa si prizadeva, da uredi postopke zaposlovanja v šolstvu, in sicer tako, da jih uskladi z veljavno evropsko zakonodajo, z ustavo in da se prilagodi sodni praksi, ki se je uveljavila v zadnjih letih. Obenem vnaša nekatere elemente, ki so značilni za sodobne organizirane delovne sisteme, s katerimi lahko vodstvo preverja učinkovitost postopkov in delovnih procesov. Mislim na ukrepe, katerim šolniki ostro nasprotujejo, po katerih bi sistemsko urejena učinkovitost delovan-

Foto Damjan

ja šolskega osebja in posledično šole same; dodatna epohalna novost je uveljavitev pomena zaslужnosti. Zakon temelji na izrednem zaposlitvenem načrtu, ki poteka prav sedaj, absolutna novost je dodatek – enkratni bonus – za učno osebje, ki predstavlja finančno spodbudo ob tem, kar že predvideva kolektivna pogodba. Veliko poudarka pa je na usmerjanju mladih, da se šolski sistem uskladi s trgom dela.

/ str. 11
IG

Razvnela se je politična razprava

Občina Trst je že danes 'metropolitanska'

V zadnjih dneh je ne ravno izvirna razprava o Trstu kot metropolitanski občini zadobila nepričakovane razsežnosti. Gotovo so k temu prispevali mediji, ki so začetnim bodicem in nato polemičnim izmenjavam mnenj med tržaškim senatorjem in deželnimi svetniki (do) dali veliko odmevnost.

Gotovo ni dvoma o tem, da uživa vsak senator vso pravico zakonodajne iniciative in da predlaga in zagovarja kakršenkoli popravek, naj bo dogovorjen ali ne. Veliko bolj vprašljiva pa je umestnost poteze, ki neposredno načenja suverenost deželne skupščine, da sama piše in spreminja svoj statut, torej svojo lastno ustavo, ki sloni ravno na posebnem statusu avtonomije. Pravih razlogov za tako početje ne poznam oz. o njih lahko le ugibam. Za zdaj pa so mi zelo jasne posledice te pretirano zaostrene debate, ki je pristala na ravni natolcevanja zlasti med Tržčani in Furlani. Na dan prihajajo spet stare zgodbe o večnih zamerah, izgubljenih priložnostih, neutešenih pričakovanjih. Vse skupaj spominja na znani pregovor, ki modro opominja, da, kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima. Tretji bodo v tem primeru vsi tisti, ki od severne Italije do Rima hrepenijo po tem, da bi deželam s posebnim statutom, morda naši še najbolj, odščipnili vsako obliko avtonomije. Razvneti polemika je v tem smislu vojna med reveži, namesto katere bi bilo treba strniti vrste in skupno s tistimi, ki zasledujejo iste cilje, odločno nastopiti v bran naših pravic in deželne avtonomije. Med zadnjim zasедanjem deželnega sveta smo ob koncu bogate razprave sprejeli v vednost "vsiljeni" popravek, ki izrecno navaja možnost metropolitanskih mest, a istočasno tudi ponovno osvežili in potrdili dve zelo pomembni načeli. Prvo je to, da se v Furlaniji Julijski krajini lahko usta-

novijo metropolitanska mesta vse od leta 2006, ko je to možnost uvedel zakon št. 1, ki je tudi predvidel celo vrsto pogojev po meri Trsta. Drugo je neizpodbitno dejstvo, da bomo o takem morebitnem predlogu ureditve odločali sami, se pravi deželni svet FJK, ki ima za to vse predvidene pristojnosti. Vse to dejansko kaže, da je polemika nična in povsem odvečna, saj zadeva nekaj, metropolitansko občino, kar bi se lahko uresničilo že prej, lahko bi se udejanjilo brez vsiljenega popravka v statut in bo enako izvedljivo, nič več in nič manj, tudi po sprejetju "rimskega dopolnila".

Na podlagi deželnega zakona št. 1 iz leta 2006, ki je za FJK merodajen, lahko nastane metropolitansko mesto iz ene (!) ali več občin, ki doseže vsaj 200.000 prebivalcev. Trst se lahko torej spremeni v metropolitansko mesto že danes in celo sam, brez drugih občin. Navsezadnje je za naše razmere daleč največje mesto, saj je že Videm pol manjše. Dežela in država se lahko odločita, da novemu subjektu zaupata tudi nove in izredne dodatne odgovornosti, morda tudi na področju razvijanja pristaniške dejavnosti, industrijskega razvoja in čezmejnega sodelovanja. Možno, a ne samoumevno. Odvisno, kot vedno, od politične volje.

Okoliške občine so po zakonu svobodne, da ostanejo izven metropolitanskega velemera. Lahko se tudi odločijo, da pri-

stopijo. Nihče ne sme in za zdaj ne more tega vsiljevati. Na Tržaškem bi pet manjših tržaških občin, ki obkrožajo Trst, lahko skupno sestavljalo novo in samostojno občinsko zvezo, saj so njihova ozemlja na vsak način povezana ali neposredno ali z državno mejo. Tako zasnovana zveza, brez Trsta torej, bi lahko za določena področja sklepala konvencije z metropolitanskim mestom, ostale storitve pa bi upravljala sama po ustaljenih (dvojezičnih) terih, ki velja danes v posameznih majhnih občinah. Na ta način bi prav gotovo bolje zadostili slovenski manjšini in pravicam njenih dvojezičnih tirnic, istočasno pa bi se na Tržaškem izognili težavam in že napovedanim problemom, ki jih bo imela pri vsakdanji upravi načrtovana Julijska medobčinska teritorialna zveza. Ali ni to zelo blizu predlogu, ki so ga svojčas predstavili deželni vladi vsi naši župani?

Če hoče Trst prerasti v mestno občino, je vse to možno že od daljnega leta 2006 in torej tudi danes. Veliko lahko naredimo že z razpoložljivimi zakonskimi instrumenti, mnogo več se z nekaterimi malenkostnimi popravki k reformi zakona 26/2014. Glavna pa sta politična volja in prepričanje, da manjšine in njihove zahteve niso trn v peti, ampak dragocena priložnost, ki jo gre ovrednotiti. Le tu se, žal, večkrat zatika.

Igor Gabrovec,
deželni svetnik SSK

Pred kratkim je naš odgovorni urednik

JURIJ PALJK

prejel sporočilo, da ga je predsednik države

odlikoval z viteškim naslovom

"Cavaliere Ordine al Merito della Repubblica Italiana".

Ob tem lepem priznanju mu iskreno čestitamo

VSI PRI UREDNIŠTVU NOVEGA GLASA

Na letošnjem knjižnem festivalu Pordenonelegge v Pordenonu sta prvi dan, 16. t. m., na povabilo organizatorjev nastopila tudi pesnik in urednik Novega Matajurja Miha Obič in naš urednik Jurij Paljk, ki sta med dobro uro trajajočim nastopom skupaj s tržaškim pesnikom Claudiom Grisancichem spregovorila o Slovencih, ki živimo v Italiji, predvsem pa o življenju ob meji, vsak s svojega zornega kota sta tudi podala življenje slovenske narodne skupnosti v Italiji ter brala v slovenskem in italijanskem jeziku svojo poezijo.

S 1. strani

Minister Žmavc ...

Izraz te aktivnosti je bil nedvomno tudi letošnji tridnevni festival 'zamejskega slovenstva', ki je tokrat z dogodki na Goriškem in Videmskem dosegel deželno razsežnost; prav tako jubileji našega radia in televizije potrjujejo globoko kulturno in informativno vitalnost našega obmejnega področja. Tema mejnikoma je minister Žmavc dodal še 70-letnico Primorskega dnevnika, ki je ravno v soboto, 19. septembra, v sejni dvorani tržaškega občinskega sveta s simpozijem o narodnih in jezikovnih manjšinah

praznovanja ob svojem visokem jubileju. Po ministrovem mnen-

Foto IG

Foto Damjan

v Evropi (zlasti glede na nekatere manjšinske dnevnike) sklenil

ju so vse te naše ustanove lahko dočakale tako visoke jubileje, ker

Čestitke SSO ob 70-letnici Radia Trst A

Ob 70-letnici Radia Trst A in 20-letnici slovenske televizije Vam v imenu Sveta slovenskih organizacij in v svojem imenu iskreno čestitam. Vaša ustanova odigraja neprecenljivo vlogo na medijskem in kulturnem področju v korist celotni slovenski narodni skupnosti v Italiji. To poslanstvo mora še naprej temeljiti na osnovah pluralnega in objektivnega posredovanja informacij in kulturne ponudbe, ki so temeljne predpostavke za ohranjanje demokratične, pravične in svobodne družbe. Za slovensko narodno skupnost je Vaše delo še toliko bolj pomembno, saj nam omogoča, da se tako ohranjata in krepita jezik in narodna zavest. Želim Vam, da bi Vaša ustanova še naprej delovala v tem smislu in tako bogatila naš kulturni prostor.

Predsednik SSO
Walter Bandelj

Povejmo na glas

Slovenija bi lahko strnila vrste

Ob prihodu pribežnikov na meje naše matične domovine je bila opaziti na obrazih naših visokih vladajočih politikov zaskrbljenost, in to upravičeno. Vse močnejši begunski val je in bo velik problem in ga ne bo mogoče z lahkoto upravljati. V odnosu do takšne že kar skrajne situacije ni težko - in to brez kakšnih političnih pristranosti - pomisliti, da bi Slovenija lahko v tem času strnila svoje vrste in na ta način lažje odgovarjala na vsekakor izjemen izziv ob tako množičnem preseljevanju narodov. Velika koalicijska dveh največjih strank ali celo vlada narodne enotnosti bi bili zagotovo močnejši od sedanje politične vzpostavitev, seveda pa obstaja vprašanje, ali ni siceršnji notranji slovenski razkol tako velik, da sta predloga neizvedljiva. Politična strnitev bi bila še kako dobrodošla tudi zaradi dejstva, ker se je Slovenija že tako znašla v zelo poslabšanem položaju. Ne da bi kar na slepo verjeli raznim statistikam, toda v zadnjem času jih je bilo kar nekaj, ki ne vidijo Slovenije v dobrem stanju. In če vsaj nekaj od teh statistik drži, potem bi naša matična domovina ne glede na begunsko krizo morala ukrepati, predvsem v smeri zmanjševanja notranjih razdalj, ki so vse večje breme. In kaj pravi statistike? Evropsko sodišče za človekove pravice obravnava tožbe, ki so bile v posameznih državah Evropske unije ovržene. In v kar 94 odstotkih (!) slovenskih primerov je Evropsko sodišče dalo prav oškodovanim in v tem vidiku je Slovenija na prvem mestu.

Država trdi, da je slovensko sodstvo dobro, kar seveda trdi tudi sodstvo samo, toda številke so vendar zgovorne. Pred tednom dni je verodostojnejša raziskava ugotovila, da je na ravni ekonomske svobode Slovenija na evropskem dnu in na isti ravni kot Nigerija. Ekonomska svoboda morda ni posrečen naslov, v osnovi pa na podlagi verodostojnih kazalcev odseva zdajšnjo razpustitev pravil ekonomskega življenja, ki so bolj ali manj razvojno ali nerazvojno naravnana. Novinarica na osrednji slovenski televiziji ni in ni mogla sprejeti podatka, da so se pred Slovenijo znašle vse države nekdanje Jugoslavije in celo Irska, ki je trenutno med najbolj razvojno usmerjenimi državami, čeprav je pred leti v veliki krizi morala delno izstopiti iz Evropske unije. Izvedenka je pojasnila, da je, kar se tiče razvojnosti, Slovenija vsaj pet let v zastoju, medtem ko se je v tem času večina držav z reformami pomaknila naprej. Nemara bi se veljalo še bolj zamisliti ob raziskavi dekadentnosti posameznih družb, torej o nagibu v nemoč in obup, ko se ljudje zatekajo v razna slepila, ker omagujejo pod težo časa. Kriterij: letna količina alkohola, cigaret, marihuane, amfetaminov, kokaina, ekstazija, porabljen denar za igre na srečo z ozirom na povprečni letni dohodek na prebivalca. Med 57 državami je Slovenija na drugem (!) mestu. Očitno je res nujno nekaj storiti, zatekanje v prepričanje, da je vse v redu in prav, postaja vse bolj škodljivo.

Janez Povše

so bile v določenem vidiku deležne 'dobre prakse', ki jo je bila matična domovina sposobna v letih krojiti s krovnimi organizacijama SSO in SKGZ. Predstavniki slovenske vlade ni pozabil na kočljiva vprašanja, s katerimi se spopada naša manjšina: "Sloven-

ska država bo spodbujala razvoj slovenske narodne skupnosti in hkrati bdela nad tem, da bi se v sedanjem obdobju korenitih reform krajevnih uprav njena raven zaščite ne zmanjšala", je zagotovil. Minister slovenske vlade se je županu Cosoliniju zahvalil za prizadevanje, s katerim je njegova uprava v zadnjih letih sestavljala mozaik 'normalnosti', v katerem je tudi slovenska

prisotnost po naravni poti našla svoje mesto. "Na naši različnosti gradimo sobivanje", mu je odvrnil Cosolini, ki je za tvorne sogovornike tovrstne politike občinske uprave prav tako opredelil krovni organizaciji SSO in SKGZ. Župan je gostu iz Ljubljane tudi zagotovil, da je na podlagi tega odnosa bilo mogoče "premostiti določene zadržke tudi v zvezi z deželno reformo krajevnih uprav", saj statut "v največji možni meri" zagotavlja ohranitev specifičnosti naše narodne skupnosti in dosedanja nivo zaščite. "Veliko smo si prizadevali, da smo vsi v Trstu, Slovenci in Italijani, postali 'normalni'..."

POGOVOR Dekan Karel Bolčina (2. del)

“Krščanske Evrope ni več, Cerkev pa ne bo propadla!”

Nadaljujemo pogovor s štandreškim dekanom Karlom Bolčino. O aktualnih, tudi kočljivih temah, ki zadevajo krajevno skupnost na Goriškem, na Slovenskem, pa tudi v vesoljni Cerkvi, je povedal marsikaj takega, kar si duhovniki oz. kristjani včasih s težavo priznamo...

V zadnjih letih vedno bolj boleče ugotavljamo, kako izumirajo duhovni poklici. Prav tako boleče izumirajo tudi krščanske družine...

Odgovor bi lahko bil zelo razvejen. Po mojem mnenju je osnovni problem uživaštvo. Prizadevam si za to, kar mi prinaša takojšnje ugodje, in opuščam, kar mi kratkoročnega ugodja ne prinaša... Grem v trgovino, vrnem se domov in v petih minutah je kosilo pripravljeno. Nimam več potrpljenja, da bi po dopoldanskem kuhanju nekaj časa v miru užival ob hrani... To velja tudi za vse drugo. Zakaj bi se poročil, če si lahko ustvarim užitek trenutkov tudi izven poroke?

Za duhovniški poklic je potrebna velika časa in zorenja. Danes časa za pričakovanje užitka ni. Ker duhovniški poklic ni nekaj instantnega in kratkoročnega, se mu mladi odpovedujejo. Duhovnih poklicev ne bomo imeli. Mlade, ki v sebi čutijo duhovni poklic, na višji šoli ali univerzi vlečejo k sebi vsi mogoči dejavniki, tako da nimajo več časa misliti na drugo. Šola, šport in kultura jih nudijo tako strogo ozko telesno življenje, da so skoraj prisiljeni pozabiti na možnost duhovnega poklica. Do drugega ali tretjega razreda višje šole še razmišljajo, kasneje pa gredo po svoji poti.

Prepričan sem, da danes nimamo več duhovnih poklicev zaradi pomanjkanja vrednot in vzgoje, predvsem pa zato, ker našo mladino izčrpavamo. V preteklosti smo imeli počitnice od junija do oktobra, zdaj imajo mladi nekaj dni počitnic kvečjemu avgusta. Do polovice julija imajo tekme, po 15. avgustu so že treningi. Z glasbo je podobno: meseca julija imajo še nastope in tečaje, avgusta začenja pjevske vaje. Otroci nimajo časa misliti nase! Ker nimajo časa, se ne bodo niti poročili, ker to je obveznost, ki zahteva duhovno pripravo. Duhovne priprave v življenju pa danes ni. In ker je ni, si nihče ne vzame odgovornosti, za katero ve, da sloni tudi na duhovni pripravljenosti.

Duhovnikovo življenje sloni najprej na zaupanju v Boga in v človeka. Tega zaupanja danes ni več, ker ga ne gojimo, ker ne vzgajamo v to zaupanje. Danes mladim damo vse na krožnik: to je zelo napačno. Več jim damo, več bodo zahtevali in sami nič ne pridelali. Duhovni poklic ni dan na krožnik; je delovanje, iskanje, ali te Bog res kliče. Bog te vabi, da mu slediš. Da to spoznaš, je potrebnega veliko notranjega dela, ki je dosti težje. Mislim, da boste morali laiki v prihodnosti sprejeti tudi take odgovornosti, ki si jih danes sploh ne zamislite; npr. vodenje župnij, ker ne bo več župnikov. Slovensko področje bo kmalu popolnoma odkrito. Pa bodo prišli iz Slovenije, pravijo nekateri. Problem je v tem,

da tistih iz Slovenije velikokrat ne sprejememo, ker imajo drugačno miselnost. Zamejci smo zrasli v drugačnih okoliščinah kot rojaki v matici. Zgodovinsko preteklost nosimo s seboj eni in drugi. Slovenija torej ni rešitev. Rešili se bomo sami, toda ne, če bomo skrbeli za duhovne poklice, ampak če bomo dali mladim čas zase.

Na škofijski ravni je prejšnji mesec dvignila veliko prahu novica, da so salezijanci prodali svoj zgodovinski zavod v ul. Don Bosko, kjer so v poletnih središčih vedno imeli na stotine mladih ...

To ni hudo za Gorico, to je hudo za vesoljno Cerkev! Kar se dogaja v Gorici, se dogaja povsod v evropski Cerkvi. Belgija je že prodala, podobno Danska, Nizozemska, Nemčija, Francija itd. V Italiji smo zadnji, ki prodajamo ... Naj ohran-

“Rešili se bomo, če bomo dali mladim čas zase.”

jamo prazne strukture za pajke in miši? Problem je, da smo sami izpraznili svojo vero, svojo pripadnost Cerkvi, svoje krščanstvo. Kaj nam torej še koristijo krščanske ustanove? Salezijanci prodajajo, ker nimajo nikogar, da bi vzgajal, pa niti poklicev. Ker ni ljudi, morajo zapirati. V kratkem bodo zaprle še druge hiše. Za notredamke ne vem, koliko let bodo še vztrajale, prav tako uršulinke, šolske sestre itd. Jezuiti so itak že šli, franciškani tudi. Kapucini so še ostali; kar mi je znano, nimajo namena zapustiti Gorice. Da so ostali tu, pa so zapustili Videm, kjer so imeli večjo postojanko ... Bodimo pripravljeni na vse to!

Po drugi strani: strukture, ki jih imamo, so bile zgrajene v času, ko smo jih potrebovali. Ko jih danes več ne potrebujemo, čemu jih moramo še vzdrževati? Malo semenišče v Gorici smo prodali univerzi: ko bi danes imeli tako strukturo, za koga bi jo imeli? Če bodo imeli salezijanci jutri 50 poklicev, se bodo takoj vrnili in odprli novo, še večjo hišo! Večkrat slišimo: “Križ v naših učilnicah se ne tika!” Resnica je, da redkokateri nekrstjan zahteva, da bi sneli križ s stene. To smo zahtevali mi kristjani! Danes prodajajo hiše, ker smo mi, evropski kristjani, odpovedali in jih ne potrebujemo več; ne pa zato, ker prihajajo drugi.

Evropa - z nezadržnim navalom beguncev - spreminja svoj obraz. Bliža se sveto leto usmiljenja in papež je nedavno pozval vse župnije in redovne skupnosti v Evropi, naj vsaka sprejme po eno družino beguncev... “Cerkve z zaprtimi vrati so muzej”, je rekel.

Krščanske Evrope ni več in v prihodnosti je ne bo. In to ne zaradi beguncev, ampak zaradi vseh tistih naših prednikov, ki so od 17. stoletja dalje začeli nekako protikrščansko revolucijo. Sedaj vidimo praktične posledice. Vzemimo primer poplav: če voda narase in v strugi nima prostora, gre iz struge, vendar nekam gre. Gre tja, kjer najde prostor. K nam prihajajo reke ljudi. Kam gredo? Tja, kjer je prostor. Naše hiše so prazne, prav

tako šole, otrok imamo malo. Če je bilo pred 30-40 leti v župniji letno 15 krstov, jih je danes komaj 5. Kdo bo nadomestil tistih deset? Prišleki, saj oni imajo veliko otrok! Zato se temu ne čudim; skrbi pa me, da bi se mi teh dejstev ne zavedali in bi v njih videli sovražnike. V vsakem zaboju jabolk je verjetno kakšno gnilo; gotovo je med njimi tudi kakšen nepridiprav. Toda ne verjamem, da so vsi ljudje v tem morju pokvarjeni.

Imeli smo prvo svetovno vojno: v krstnih knjigah v letih 1916-1918 ni vpisanih krstov, ker ni bilo nikogar doma, vsi so bili v begunstvu. Se mar čudimo, če ljudje bežijo pred tem, kar se dogaja v Siriji, Afganistanu, Iraku? Če smo mi bežali, zakaj ne bi oni? Naši dedje so potovali z vozovi, ti prihajajo peš. Nekateri so prišli do nas po dveh letih poti. Begunca je treba sprejeti kot človeka, ki ima potrebo; če se potem izkaže, da je pokvarjen, naj za to skrbijo sile javnega reda. Toda človeku v potrebi ne smeš odkloniti vode in kruha, pa naj bo tudi terorist. To pravi papež: vsem moramo dati prvo pomoč, vse sprejeti. Potem se stvari počasi že uredijo. Vsak potres povzroči veliko ranjencev; v prvi uri je potrebno, da odprejo vrata vse prve pomoči in bolnišnice, potem ljudi počasi razvrstijo po oddelkih.

“Človeku v potrebi ne smeš odkloniti vode in kruha.”

Koliko se bo spremenila Evropa? Glede na to, da ni več krščanska, naj postane kakršna koli. Misliš, da bi ena družina v eni župniji spremenila župnijo? Ne verjamem. Župnija bi lahko spremenila tisto družino, če bi krščansko živel, če bi dala krščanski zgled. To je velik izziv za naše župnije, da pravzaprav lahko pokažemo, kdo smo. Problem pa je ta: v katerih župnijah je še krščanska identiteta? Koliko župljanov se še ima za kristjane? Če v župniji s tisoč ljudmi prihaja k maši sto, je to dosti.

Ste v goriški nadškofiji že kaj razmišljali o beguncih in župnijah?

Mi ne razmišljamo, ker to v eni ali drugi obliki že delamo. Morda nima družine prav vsaka župnija, toda škofija, ki šteje 90 župnij, danes gotovo pomaga več kot 90 družinam. Papež je predlagal, naj sprejememo priselence. Vsaka župnija za tako prvo pomoč nima niti materialnih in prostorskih zmogljivosti. Če bi uredila kakšen primeren prostor oz. stanovanje, bi že bilo, a dolgoročno. Papež je gotovo dal močno spodbudo, a praktično ni tako lahko izvedljivo.

Druga pomembna papeževa gesta v zadnjih tednih, tudi povezana z usmiljenjem, je odločitev, da bodo v svetem letu vsi duhovniki lahko odpuščali ženskam, ki so splavile, in moškim, ki so splav povzročili, če se pokesajo ...

To ni nobena novost. Vsi duhovniki lahko odvežemo od greha

foto dpo

splava v primeru predvidene smrti. So že bili primeri v prejšnjih svetih letih, ko so papeži dali to dovoljenje; to lahko določi tudi škof v svoji škofiji, npr. v postnem času. Papež je hotel s tem nakazati, da moramo biti duhovniki usmiljeni do kogarkoli, ki pride k nam, da ne smemo ločevati ljudi med male in velike grešnike, da bi prvim odpuščali ter druge kregali in kaznovali; da razen greha proti Svetemu Duhu so vsi grehi odpustljivi. Papež je jasen: dati odvezo tistemu, ki se resnično kesa in se želi poboljšati. To je pogoj, ki ga pa prepogosto pozabljamo. Ko smo že pri tem, močno ugovarjam nekaterim časopisom, tudi slovenskim, ki so citirali papeža v popolnoma napačni obliki. Navedli so, da je papež ukazal katoliškim ženskam dati odvezo ... Papež tega ni napisal, ampak je naročil, naj se vsakomur, ki prizna, da je kakorkoli sodeloval pri splavu, podeli odveza.

Papežev prvi namen je bil, da bi si med seboj odpuščali, da bi bili med seboj usmiljeni. Tu lahko še veliko naredimo.

Kakšen pomen pa ima papežev motu proprio o pospešitvi postopkov za ugotavljanje ničnosti zakona?

Spet ugovarjam, ker so nekateri časopisi pisali, da je papež skrajšal čas za razpoko... V Cerkvi razpoko ni, ni bilo in je ne bo! Obstajajo nekateri izredni primeri, ki so dovoljeni svetemu očetu, da lahko loči dva zakona pod določenimi pogoji, a to so izredno redki primeri, eden na milijon ali morda še manj. Papež je dal možnost škofom, da lahko sami preko svojega sodišča ali celo osebno ugotovijo ničnost zakona, ko gre za preprost primer. Če je potrebna daljša raziskava, ostane veljaven postopek, ki je veljal do danes. Novost je tudi ta, da ni potrebno, da sodišče na drugi stopnji potrdi prvo stopnjo. Da bo jasno: v Cerkvi ne obstaja razpoko, obstaja ugotovitev, ali je bil zakon sklenjen veljavno ali neveljavno, ali so bili izpolnjeni vsi pogoji za veljaven zakon ali ne. Nekateri se namreč poročijo, misleč da je vse prav, in čez leta pride na dan, da so bili nekateri pogoji neizpolnjeni. V tem primeru je zakon neveljaven in škof ali sodišče potrdita, da je bil zakon neveljaven. Nič ne razveljavita, ampak samo ugotovita. Pri procesu nikoli ni obsojen človek, ampak dejanje.

Na zatožni klopi nista mož ali žena, ampak zakon.

Reforma tega postopka je revolucionarna. Prej je moral vsak primer skozi prvo in drugo stopnjo sodišča, to je pomenilo tri leta dela. Sedaj pride primer do škofa, v enem mesecu je vsega konec, če ni zapletov. Takih primerov je veliko. Je pa vprašanje, kateri od škofov si bo vzel odgovornost soditi, da je ta ali drug zakon ničen. Škofje, ki so prej protestirali, češ da so procesi predolgi, bodo sedaj sami ugotovili, kako je nujno potrebno, da so procesi.

Tudi če bo le 5% tistih, ki bodo lahko šli skozi krajše postopke, bo pa že 5% manj dela na sodišču. Doslej so čakali tudi do 3-4 leta, ker je bilo pri ugotavljanju veliko dela in papirjev.

Bliža se tudi drugi sinode za družino, in to v času, ko se v zahodni družbi zelo močno spreminja pogled na življenje. Italijanska politika pritiska, da bi priznali družinske skupnosti, ki s tradicionalno družino nimajo kaj dosti opraviti ...

Kljub temu da del italijanske družbe pričakuje priznanje

kateri koli zveze, pa politični vrh države še kar dobro zdrži, čeprav so ga že napadli z najvišjih vrhov evropske politike. Sem pa prepričan, da bo tudi v Italiji prej ali slej do tega prišlo. Po drugi strani mislim takole: če država sprejme zakon, ali je to izraz našega cerkvenega stanja? Ne! Cerkev se pač podreja državi, v kolikor so cerkveni člani tudi državljani države. Samo zato, ker obstaja zakon o istospolnih porokah, še ni potrebno, da se moram poročiti z moškim, a ne? Mene najbolj boli, da smo s temi zakoni zašli ne več v darvinizem in naturalizem, ampak v “kontradarvinizem” in “kontranaturalizem”. Delamo proti naravi! To me skrbi. Če se dva imata rada, sta zaradi mene lahko tudi skupaj, lahko se tudi poročita z belo obleko. Istospolnega para pa ne moremo izenačiti z raznospolnim! To ni isto kot družina. Merilo je posredništvo življenja. Kjer se posreduje življenje in narava obnavlja, to je naravno.

“Če uničijo baziliko sv. Petra, mar uničijo našo vero?! ...

Dobrine, ki jih je Cerkev morala imeti v preteklosti, so nam danes v breme.”

Drug problem je nekaka dvojna linija, ki nastaja med škofi in kardinali glede sinode. Nekateri namreč niso razumeli, kaj papež želi. Danes nimamo več družin, ki smo jih imeli pred sto leti. Veliko družin je razdeljenih in razdrobljenih. Papež nas vprašuje, ali naj imamo te družine za izobčene, ker so ločene, ali so še vedno naše in potrebujejo našo pomoč in podporo. Kaj naj naredimo, kjer je družina ločena in otroci trpijo? Kako naj jim stojimo ob strani? Kjer sta dva ločena in ni možnosti poti nazaj, pa sta vendarle oba “cerkvena”, pa zaradi njunih življenjskih okoliščin ne moreta biti skupaj: zaradi tega bi ne smela prejeti evharistije? Če sta vendar v vsem, razen v tem, zvesta Gospodu, zakaj bi je ne smela prejemati? Največji problem je posploševanje. Papež ne posplošuje; kardinali in škofje, ki so proti njemu, pa ja in to ni prav. Župniki bi morali

ugotoviti od primera do primera. Osebo imam primere razporočenih in tudi civilno spet poročenih, ki jim dajem - v določenih obdobjih leta - dovoljenje, da prejemajo obhajilo, ker vidim njihovo vero, življenje in tudi ljubezen v novi družini. Če bo treba iti v vice, bom šel jaz namesto njih ...! Ne dajem rednega dovoljenja, da bi to morda koga ne pohujšalo; za praznike pa jim le dovolim. Oni sami se zavedajo svojega stanja, a se še vedno čutijo del Cerkve. Kaj naj jim rečem? “Ti si grešnik, pojdi v koruzo”? Vsakemu, ki se iskreno kesa in zavestno skrbi, da bi se poboljšal, dam odvezo. To je cilj spovedi: želim se poboljšati, spremeniti. Če mi rečeta, da ju ne briga zakrament, da bosta ostala kot sta, da ju ne zanima, kaj pravi Cerkev, bom o njih podvomil. Toda če mi s čistimi nameni rečeta, da iščeta rešitev ... Kdo sem jaz, da bi jima ne dal odveze?

Papež Ratzinger je leta 1970 (!) preroško zapisal, da bo Cerkev v prihodnosti veliko pretrpela, številčno bo manjša, izgubila bo veliko svojih družbenih privilegijev, začeti bo morala znova... Kristjani bodo tisti, ki se bodo zavestno in svobodno odločali za to. Tudi v takih razmerah bo Cerkev znala najti svoje bistvo: vero v troedinega Boga. Iz te vere bo izšla velika moč, ljudje bodo v njej našli veliko upanje, “odgovor na vprašanja, ki so si jih na skrivnem vedno postavljali” ...

Slovenska Cerkev je izgubila vlak. Kar opisuje Benedikt XVI., je doživela pod komunizmom. Ko je izšla iz tega, je padla, namesto da bi iz trpljenja in mučeništva, ki ga je doživela kot krizo, izšla kot čista Cerkev. Spet je padla v klerikalistično Cerkev.

Pri nas bo enako. Ko in če bo Cerkev čez 50 ali 100 let morda spet vstala v Evropi, če bo padla v triumfalno Cerkev, kakršna je bila do druge svetovne vojne in še malo po njej, bo katastrofa. Če nas bo pa to, kar se danes dogaja, izučilo in bomo postali Kristusova Cerkev kot iz prvih časov krščanstva, potem bo vse imelo smisel. Ko se bo to zgodilo, bi rad, da bi iz 12 apostolov, ki bodo ostali na svetu od milijarde kristjanov, zrasla spet enaka Cerkev, kakršna se je rodila pred 2000 leti. Ne samo zato, ker me močno podpira vera v Kristusovo obljubo “Jaz sem z vami vse dni do konca sveta”, ampak tudi zato, ker ne verjamem, da bo Cerkev propadla, saj ima vendarle kar precej dobrih celic. Zato sem prepričan, da bo obstala. Japonska je bila, po preganjanju jezuitov v 17. stoletju, 200 let brez duhovnikov. In ko so se duhovniki vrnili, so našli živo Cerkev. Laiki so trdno verovali in jo ohranili. Pri nas bo enako. Prav brez duhovnikov ne bomo nikdar ostali; morda bomo dosti bolj redki, morda bosta 2 ali 3 za vso deželo, pa nič hudega! Prepričan sem, da bodo nekatere krščanske skupnosti le ostale. Morda se bomo vrnili v katastrofo, ne vem. Morda bodo uničili tudi Vatikan, kot nekateri obljubljuje. Zame to ni nič hudega... Če uničijo baziliko sv. Petra, mar uničijo našo vero?! Po mojem bi to našo vero samo utrdilo! Dobrine, ki jih je Cerkev morala imeti v preteklosti, so nam danes v breme.

Ratzinger pravi, da gremo v čas majhnih krščanskih skupnosti. Te tudi danes držijo pokonci krščanstvo. Župnije imajo štete ure. Gibanja bodo ostala, združenja in družbe! To je danes živo v Cerkvi. Gibanje pa zraste okrog liderja. Ostale bodo župnije, kjer je lider, ne pa kateri koli krajevni župnik.

Danijel Devetak

Msgr. Renato Podbersič na kvatrnici na Mirenskem Gradu

“Biti begunec je tudi naša usoda!”

V hudih časih so naši predniki posebno zvesto častili Žalostno Mater božjo. K njej se še vedno radi zatekajo ljudje iz naših vasi, zlasti ob Vipavi, saj je sveetišče na Mirenskem Gradu posvečeno prav njej, ki goduje 15. septembra. Njen praznik vsako leto svečano obhajajo na tretjo nedeljo v septembru, na kvatrnico. Praznik s kramarji in stojnicami je v preteklosti trajal več dni, v skrajšani obliki se je ohranil do danes. Letos so jo Mirenci in verniki iz bližnjih krajev, tudi iz Gorice, obhajali v nedeljo, 20. septembra. Popoldne so bile pete litanije Matere božje, ob 16. uri pa sveta maša, ki jo je kot gostujoči duhovnik vodil msgr. Renato Podbersič. V homiliji je povedal, da je med fotografijami o prvi svetovni vojni v muzeju v Roveretu nedavno videl naravnost presunljiv posnetek: Mati božja z Mirenskega Gradu tedanje cerkve je bila zadeta v srce; vanj je morda priletel drobec granate in ga dobesedno preluknjala. “Čudovita duhovna slika, ki pokaže smisel tudi današnjega praznika”, je dejal pridigar. V slovenskem izrazoslovju je eden najlepših izrazov za t. i. Marijo sedem žalosti ali trepečo Marijo - “sočutna Marija”. Pobožnost k Žalostni Materi božji ima korenine v srednjem veku, v 7. stoletju, ko so se množice ljudi - zaradi vojnih grozot ali kužnih boleznih - začele obračati k Mariji s prošnjo, da bi tudi ona, ki je v številnih trenutkih svojega življenja trpela žalost, pomagala ljudem v stiski. “To je instinktivna želja vsakega človeka, od otroka do najstarejšega med nami”. Temelji te pobožnosti so biblični, zato pravimo tudi “Marija sedem žalosti”. Prva je Simeonova prerokba, da bo njeno dušo presunil meč bolečin. Drugi meč je beg v Egipt pred morilskim Herodom. “Beg pred Herodom pomeni begunstvo”. Prav letos praznujemo 100 let, odkar so naši predniki začeli odhajati v begunstvo. “Vsak po svoje, v razne kraje”, pot jih je zanesla po vsej Sloveniji. “Različno so se znašli”: nekateri so trpeli tudi “zasramovanje, zmerjanje, podcenjevanje, številni so bili lepo sprejeti, kot

Msgr. Renato Podbersič

poderemo šotor svojega begunstva in odidemo v večnost”.

Številna druga vprašanja so zaobsežena v Žalostni Materi božji. Mašnik se je z močnimi mislimi ustavil še pri tretji žalosti, ko se je Jezus izgubil v templju in ga je Marija z Jožefom tam iskala in tudi našla. “Njej ni bilo vseeno, kje je njen Sin. Matere in očetje, spremljate vaše sinove? Kod hodijo? Ali hodijo samo po svetni poti ali tudi po duhovni? Ali hodijo po poti dozorevanja ali po poti izgubljanja, v zasvojenosti vseh vrst”? Kakor hitro dvignemo roke od problema vzgoje otrok, se začnejo širši problemi naše družbe, težave, ki družbo pretresejo v temeljih. Pozabljamo, da je skrb za vzgojo otrok glavna starševska dolžnost, poleg ohranjanja vere. “Pozabljamo, da je otrok dragocenost”. Ni vseeno, ali imaš ene

ga ali več otrok ali pa nobenega. Imeti otroke pomeni “vlagati silne energije v vzgojno delo”. Glavna stvar ni ne služba ne standard ne izleti na druge konce sveta, “ampak skrb za otroka”. Naši veliki svetniki, kot so Slomšek, Baraga, Gnidovec, nam govorijo, da “je potrebno vzgojiti vernega človeka, kajti vera pomaga držati gor dom in domovino”. Četrta Marijina bolečina je, ko je srečala Sina, obloženega s križem. Peta, ko so dvignili Jezusa na križ; šesta, ko so mrtvega Jezusa sneli s križa in ji ga položili v naročje. “Te tri meče lahko združimo v enega, to je meč trpljenja, meč križa. Kdo od nas ga ne bi rad vrgel s svojega hrbta in živel svetlo, sončno”? Vendar Jezus je izbral pot križa in, “kamor gre učitelj, gremo tudi učenci”. Preden širimo ta evangelij križa, “ga moramo tudi sami nositi. In križev ne manjka”. Križi niso zato, “da bi nas zabili v zemljo”, ampak zato, da se očistujemo, da plemenitimo naše osebno življenje in našo družino; da delamo družbo bolj dojemljivo za vrednote, kajti “križ prečiščuje naš pogled”. Zadnji meč je Marija doživljala, ko so Jezusa položili v grob. “Smrt ni prijetna sopotnica”, neštetokrat smo spremili v grob...

Toda “smo sprejeli smrt kot sopotnico? Smo sprejeli Marijo, ki je znala tudi v smrti videti rešitev, ker je gledala čez grob, na vstajenje”? Praznik Žalostne Matere božje je to: “Svetla popotnica za vsakega izmed nas, ne žalost ne zapiranje v svoj boleči jaz, v svojo žalost, ki klije globoko, ampak prečiščen studenec, ki nam preko križa kaže pot k vstajenju in v našo srečno večnost”. Gorje človeku, ki nima prihodnosti, ki se zasidra zgolj v sedanjosti, je sklenil svoje misli msgr. Podbersič. Praznovanje se je nadaljevalo pred cerkvijo, kjer so vedno gostoljubni domačini v lepem poznopoldnem popoldnevu ponujali slastne palačinke in pijačo, zraven pa tudi lep Vincencijev koledar, s katerim ljudje lahko podprejo delo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote z brezdomci in ljudmi v stiski. / DD

Praznovanje po maši

opazujemo danes, ko neverjetne množice beguncev prihajajo počasi in vztrajno v naše kraje”. Tudi Marija je izkusila bolečino begunstva, ko je bežala pred Herodom, da ji ne bi umoril Sina. “Kako naj mi odgovorimo na vprašanje begunstva”? Lahko se obnašamo, kot to delajo številne države, ko pošljejo begunce naprej, kot npr. Madžarska, “ki je pozabila, da je leta 1952 iz Madžarske pred ruskimi četami odšlo nad 200 tisoč beguncev”? Pomislimo na druge, ki danes postavljajo mreže in zidove okrog svojih držav, da bi se rešili begunskega vala...

Najlepša slika je pomoč beguncem, ki jo dajejo do brodelne organizacije, Karitas, Rdeči križ in številne druge po raznih evropskih državah. “Biti begunec je tudi naša usoda!” Nismo tu postavljeni za vse večne čase, “smrt je tista, ki nam narekuje, da

Cerkveni in družbeni antislovar (3)

C kot CENA

Tokrat sem imel kar nekaj težav in preglastic pri iskanju primerne besede, primerne besede, ki bi se začela s črko -c, a sem jo naposled le našel. Pa ni težava v tem, da tovrstnih besed ne bi bilo, težava je bolj v tem, da moram najti neko aktualno povezavo, kako vsebino, ki bi lahko služila kot podlaga za razmišljanje. Naposled sem našel neko zanimivo novico iz Azije, natančneje iz Kitajske, kjer se sedaj spopadajo s težavo premajhne rodnosti in z njo povezanim staranjem prebivalstva. Cena, ki jo Kitajci plačujejo. Povsod se namreč sprejemajo neke odločitve, in sicer na različnih ravneh - od tiste osebne pa do politične oz. državne ravni, odločitve pa tudi imajo vedno neko ceno ali davek, ki ga je pač treba plačati. So neke posledice, ki jih odločitve prinašajo, te posledice pa potem že

marsikaj povedo tudi o tem, ali so bile sprejete odločitve pravilne ali ne. Kitajska politična odločitev, ki velja že več desetletij, pa je pripeljala do omenjene cene, ki jo v tej ogromni azijski deželi plačujejo, je najbrž vsem znana - sprejeta je bila leta 1978, v veljavo pa je stopila 18. septembra 1980. Govorimo seveda o t. i. “politiki enega otroka”, ki jo je želel, spodbujal in tudi dosegel politični vrh pod vodstvom Deng Xiaopinga, vendar so v tej smeri razmišljali že pod vodstvom Mao Zedonga, čeprav je vsaj do leta 1970 le-ta menil drugače. Mao je namreč bil prepričan, da naraščanje prebivalstva krepi državo, začenši z omenjenim letom, pa so vendarle državljane začeli spodbujati, naj se poročijo čim kasneje in naj imajo po največ dva otroka. Čeprav je v resnici rodnost začela strmo padati, so se kitajski voditelji vseeno dali prepričati od zahodnih teorij o prenaseljenosti, ki naj bi sčasoma pripeljala do prave katastrofe v vseh ozirih, seveda bi to državo omajalo, česar pa si kitajski politiki niso smeli dovoliti. Tako se je za politiko zmanjševanja rojstev zlasti zavzel Song Jian, eden od političnih voditeljev. Ta je stopil v stik

s svetovnim gibanjem omejevanja rojstev, prebral številne tovrstne knjige in študije, nazadnje pa s pomočjo skupine matematikov izračunal, da bi bilo idealno število prebivalcev Kitajske 700 milijonov ljudi, s “politiko enega otroka” kot enim od glavnih orodij (orožij?) pa bi to raven predvidoma dosegli do leta 2080. Tudi na tem področju so se tako šli Kitajci t. i. plansko go-spodarstvo, kot radi počnejo pripadniki ideologij, so to naredili z natančnimi shemami, vendar pa

“You don't need to give up a kidney to raise cash to buy an iPhone 6s as you can get enough money just by donating sperm!”

spet očitno niso računali z resničnostjo. Če se imenuje mladinska postna akcija *Resničnost je lepša*, kar seveda v tem primeru velja, saj se brez uporabe pametnih telefonov lahko bolj posvetimo medčloveškim odnosom, pa se je na Kitajskem resničnost pokazala v vsej svoji krutosti. K pametnim telefonom, zlasti pa k njihovi ceni, kmalu pridemo spet. Posledice sprejetih zakonov so pripeljale do tega, da so se na Kitajskem znebili deklic v korist dečkov, za kar so se posluževali vseh mogočih sredstev - od več deset milijonov (morda celo več sto milijonov) splovov, tudi prisilnih, pa do pobijanja novorojenih deklic. Več milijonov moških tako ostane brez vsake možnosti, da bi našli žensko, s katero bi si morda ustvarili družino ali z njo vsaj imeli otroka (samo enega, seveda!), to število pa ne zadrdno narašča iz leta v leto. Čeprav naj bi v komunističnih deželah veljala enakost med sloji ljudi, pa so seveda nujno eni bolj enaki od drugih, kar pomeni, da so bolj privilegirani, do česar je na Kitajskem zlasti pripeljal ekonomski “bum” v 90. letih 20. stoletja. Na novo izoblikovani bogati sloj je se-

veda bil, in je še vedno, pripravljen porabiti velikanske vsote denarja, da bi si zagotovil otroka po svoji meri, kar pripelje do znanega scenarija z umetnimi oploditvami, s tovrstnimi klinikami, “najemanjem maternic” revnejših prebivalcev s strani bogatih ... Otrok je tako postal tržno blago in ima svojo ceno, dobro ceno pa očitno imajo tudi potrebne “surovine”, ki so - žal mi je, a tako je treba reči - za proizvodnjo otroka potrebne. V našem primeru govorimo o moški semenski tekočini, za katero bolnišnica Renji v Shanghaju in semenska banka v mestu Wuhan ponujata kar okrog 700 evrov za 40 ml produkta. Pa smo pri pametnem telefonu in njegovi ceni - toliko naj bi namreč na

Kitajskem stal novi Appleov iPhone6s. Kot marsikje po svetu je tudi na Kitajskem ta izdelek izredno zaželen, morda še bolj kot drugod. Tako sta se dve kitajski semenski banki domislili zanimive reklame, kako priti do omenjenega pametnega

telefona, ki ima pač svojo ceno. Zadevo so odgovorni moške (če tako rečemo) dali na močno popularno socialno omrežje na Kitajskem “WeChat”, v štirih dneh pa je zadevo videlo 400 tisoč ljudi, drugih rezultatov žal ne poznamo. Reklamni moto, ki ga v angleščini lahko preberete na fotografiji, pa pravi: “Ni ti treba dati stran ledvice, da bi si kupil iPhone6s - dovolj denarja si lahko zagotoviš tako, da daruješ spermo”. China Daily je namreč res poročala o dveh Kitajcih, ki sta ponujala ledvico za priljubljeni “smartphone”. Zanimivo so se na kampanjo negativno odzvali nekateri kitajski študentje medicine, ki pravijo, da gre za goljufijo, saj je “narobe uporabiti mikavnost pametnih telefonov, da bi spodbudili nove donacije moškega semena”. Da je narobe, v redu, mene in še koga pa bolj zanima, najbrž tudi Kitajce, ali se splača. Če sprejmemo to, da postane človek tržno blago, industrijski proizvod, ne pa sad ljubezni odnosa med moškim in žensko, potem se splača. Zanimivo pa bo videti, kakšna bo cena tega početja - pa ne le na Kitajskem.

Andrej Vončina

GLEDATI SKOZI POGLED (1)

Primož Krečič

BOG JE VIDEL

Svetopisemski opis stvarjenja nima name-na, da bi podal znanstveno razlago, ampak je predvsem simbolično in duhovno razmišljanje o stvarjenju sveta in človeka. V ospredje stopa duhovniško izročilo iz 6. stol. pred Kristusom, ki predstavlja delo stvarjenja kot liturgični teden. Bog je umetnik, ki uživa nad tem, kar je ustvaril. Ustvaril je luč in videl, da je dobra, prav tako je ločil kopno od morja in videl, da je dobro, ustvaril je živali v morju, rastline in druge živali. Samo pri drugem dnevu, ko je ustvaril nebesni oblok in ločil vode nad oblokom od vod pod oblokom, ne govori, da je bilo dobro in lepo.

Bog je bil torej vesel svojega stvarjenja. Lepota in dobrot nista nekaj nebitnega v stvarjenju, ampak spadata k samemu bistvu stvarjenja. Stvarstvo je dobro in lepo, ker odseva prisotnost Njega, ki ga je ustvaril in ga ohranja pri življenju. Za ljudi, vernike, je pomembno, da ga občudujemo, sprejemamo kot dar in razvijamo.

Vrhunec stvarjenja je človek, ki je ustvarjen po podobi Boga. Njegova naloga je, da postane duhovnik in kralj, ki daje Bogu slavo v vsem, kar obstaja. Starozavezni preroki so grajali vsako obliko malikovanja, ki je slavljenje ustvarjenih stvari in ne Boga. Člo-

vek je odvisno bitje in ne more biti v središču dogajanja brez Boga. Vse v življenju je dar in ta zavest mora preiti v odnose in širši način razmišljanja.

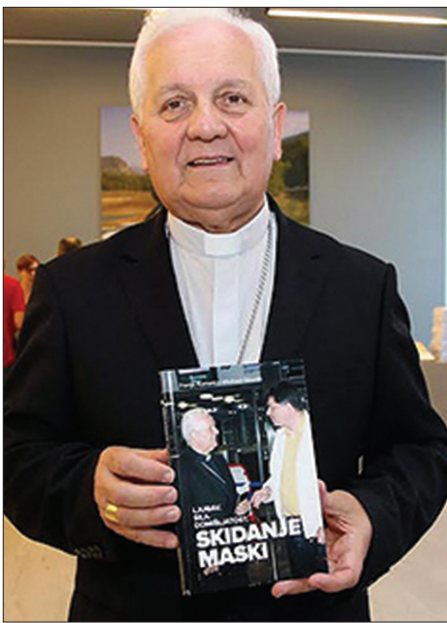
Kjer pa so ljudje začeli zanemarjati to duhovniško vlogo in častiti svoje sebične koristi, je nastala kriza okolja in se je porušil odnos z Bogom. Zato je pomemben napor za nov, celovit odnos do narave, ki ne bo prišel drugače kot z duhovnim odnosom molitve, premišljevanja in mistike. Zahodno krščanstvo je žal izgubilo smisel za to povezavo, na Vzhodu so ohranili sposobnost za povezavo vsega ustvarjenega z vstelim Kristusom. Kljub temu je še vedno pomembno, da daje človek imena vsedmu bivajočemu in odkriva duhovno bistvo stvari. Zato je še vedno duhovnik in kralj stvarstva, ki skrbi za njegov razvoj in ga usmerja v nove odnose darovanja. Pomembno je zavračanje egoizma in sebičnih pogledov. Bog je videl, da je stvarjenje v svoji zasnovi dobro in tako mora tudi ostati še naprej. Kristusovo odrešenje pomaga osvoboditi sebičnosti in brezizhodnosti. Odnos vernika do stvarjenja je v slavljenju in zahvaljevanju, ki prehajata v povezovanje Božjega in človeškega, kar je nova krščanska kultura. Papež Francišek nas vabi k njej v novi okrožnici o ekologiji.

Snemanje mask

“Pomagajte mi, da bom vedno bolj vaš brat!”

Malo predrzen naslov, pa vseeno drži. Banjaluški škof dr. Franjo Komarica je predstavil svojo knjigo z naslovom *Ljubav. Sila. Domišljatost. – Skidanje maski*

– Ljubezen. Moč. Iznajdljivost. – Snemanje mask. Izšla je sicer že lani v nemškem jeziku, prevedena pa je tudi v angleškega. Delo je razgovor med škofom in nemškim novinarjem, diplomiranim verskim pedagogom Winfriedom Gburekom, ki se že veliko let pogloblja v razmere v BiH. Delo je prepleteno z vprašanji in odgovori in nas seznanja s prepreklo zgodovino, sedanjim stanjem in prihodnostjo, kot jo vidi škof. Ta najprej poudarja, da je papež, ko je obiskal Sarajevo, prišel v državo, ki jo je po dvajsetih letih – toliko je od tedaj, ko se je na nehala vojna – dobil še vedno razdeljeno, brez prave perspektive, in kar je najbolj žalostno – državo med vzhodom in zahodom, ki je po daytonskem sporazumu leta 1995 razdeljena na dve državi. Na papirju je to suverenost, v resnici pa je nerazdeljiva. 49% prebivalcev Bosne in Hercegovine živi v Republiki srbski, 51% vsega prebivalstva pa živi v skupni bošnjaško-hrvaški federaciji. Z daytonskim sporazumom in ustanovitvijo Republike srbske niso samo legalizirali etnično čiščenje, ampak se je ob tem tudi ustvaril kantonski aparat, ki ga Evropa ne pozna. Današnja stvarnost Bosne in Hercegovine je žalostna. Daytonski sporazum je narejen na ne-

dobili 49% celotne Bosne in Hercegovine v Republiki srbski.

Danes, 20 let po koncu vojne, še vedno manjka politična volja za skupno državo. Daytonski sporazum (1995) ni bil nič drugega kot “modus vivendi” – “način življenja”, hitra začasna rešitev, da se prekine vojna. Škof Komarica postavlja zelo drzna vprašanja in odgovarja nanja. On ne verjame, da je bila vojna v BiH načrtovana v Beogradu, Zagrebu ali Sarajevu, ampak jasno poudarja, da so bile v ozadju velesile. Pred vojno je na ozemlju BiH živel 12.000 katoličanov, po preganjanju in etničnem čiščenju jih

je sedaj (2014) samo 3000 v celi banjaluški škofiji.

Ponovno poudarja, da je zanj prava skrivnost, da je vojno preživel. Ves čas je bil kot lev na preži, da je ščitil svoje vernike. 231 dni je bil po ukazu srbske policije v hišnem priporu. Ves čas vojne je pozival Hrvate, naj ne vračajo slabo za slabo. Da Hrvatje z banjaluškega področja niso v tem času uporabljali orožja, je škofova zasluga. Hrvatje so kljub vsemu morali zapustiti področje Banjaluke, ker so tako želeli močnejši, kar so odločili že pred vojno.

Ko je škof potoval po svetu, da bi spregovoril o resnici, je povsod, kjer je bil, naletel na cinizem politikov, in to v New Yorku, Parizu, Londonu in Berlinu. Za njegovo hrabrost so ga leta 2004 celo predlagali za Nobelovo nagrado za mir. Tudi danes, 20 let po vojni, se bori za pravice, ki so teptane, še zlasti za vračanje Hrvatov na njihove domove, čemur pa

“Katoličani so na silo izgnani iz republike Srbske, kot v Siriji in Iraku!”

srbska oblast nasprotuje in to tudi preprečuje...

Vsi duhovniki banjaluške škofije so med vojno ostali na župnijah, pa čeprav so jim cerkve porušili. Duhovniki so bili močna opora ljudem. S tem so dokazali, da, če živijo evangel-

jsko sporočilo, je to provokacija za okolje, v katerem živijo. V predmestju Banjaluke so srbski vojaki požgali cerkev sv. Terezije Deteta Jezusa, ubili župnika Filipa Lukendo in redovnico Cecilijo Grgić, potem pa ju vrgli v gorečo hišo. Pri obnovi so dobili nepoškodovane relikvije sv. Terezije, kar imajo za čudež. Zato je ta cerkev postala romarski kraj. Vse to nam sporoča, kako je bila pri katoličanih v BiH ljubezen močnejša od sovraštva in nasilja.

Kljub vsem zaprekam škof dela in se trudi. Tako je pomladil trapistovski samostan Marija Zvezda, ki ga je ustanovil leta 1869 Franz Pfanner iz Vorarlberga. To je bil še čas, ko je bilo to ozemlje pod otomansko oblastjo. V najbolj cvetočem obdobju je samostan imel 250 menihov, ki so se poleg samostanskega življenja ukvarjali z obdelovanjem lesa, mlinarstvom, imeli so svojo elektrarno pa tudi proizvodnjo sira in piva. Danes v tem samostanu živijo trije redovniki. Skupaj s škofijo in Karitas so uredili več stvari, med drugim Dom za starejše, obnovili so vinograde, uredili naprave za bio-plin, postavili govejo farmo in sirarno, v kateri se pripravlja sir trapist. Na področju šolstva so v Banjaluki odprli katoliško gimnazijo. To je multietnični laboratorij, saj jo obiskujejo dijaki različnih veroizpovedi. Največ je

Srbov – 80%, ostali so katoličani in muslimani. Hrvaški prevod te knjige iz nemščine nas opozarja na žrtve laži, nepoštenje, preganjanje kristjanov v banjaluški škofiji. Namen knjige je spoznati stanje, takšno, kot je bilo in je danes, pa tudi, kaj vse se je v resnici dogajalo v ozadju fronte.

“Bog nam ni dal duha bojazljivosti, ampak duha moči, ljubezni in treznosti. Pomagajte mi, da bom vedno bolj vaš brat!” končuje škof Komarica.

Ambrož Kodelj

Cerkev sv. Nikolaja v Sorici

V spomin na izginule domačine

V nedeljo, 6. septembra 2015, je bila na pročelju cerkve sv. Nikolaja v Sorici slovesna blagoslovitev spominske plošče v spomin župniku v Sorici Francu Krašni in Filipu Terčelju, duhovniku, profesorju teologije, publicistu, nabožnemu piscu, pisatelju, pesniku, prosvetnemu organizatorju iz Grivč, ter 24 izginulim domačinom po končani drugi svetovni vojni.

Svojci še do današnjih dni niso izvedeli, kdaj in kje so umrli. Otrokom so bili odvzeti očetje, ženam možje, materam sinovi. Za ugotavljanje kakršne koli krivde niso bili izpeljani niti minimalni postopki. Svoje zaznamuje tudi nasilen izgon 90 domačinov, žena in otrok na Koroško v decembru 1945. Slovesnost je vodil kardinal Franc Rode, ki je v nagovoru dejal: “Ta strašna morija, ki se je zgodila po vojni, je pravzaprav največji poraz komunistične partije in bistveno omadeževanje tistih partizanov, ki so šli z dobro voljo in dobrim namenom v boj za Slovenijo. V jedru vse

to meče senco na njihov boj in lahko rečemo, da ga spreminja v poraz, od katerega si ne bomo opomogli kljub vsem opravičilom in poskusom, da bi izbrisali spomin na to strašno sramoto in strašni zločin”. Kardinal Rode je po slovesni sveti maši blagoslovil spominsko ploščo, ki so jo odkrili predsednik odbora za postavitev spominske plošče Slavko Gartnar ter Julijana Gaser in Jožica Šubic. Obema sta v otrostvu izginila očeta in obe sta bili v decembru 1945 s svojima družinama izgnani na Koroško. Njihovo usodo sta delila tudi župnik v Sorici Franc Krašna in duhovnik Filip Terčelj, ki sta se zavzela za te ljudi in zato končala v Štulčevi grapi v Davči. V ljudeh, ki so to doživeli, je še vedno čutiti izjemno bolečino zaradi neznanske krivice, ki so jo pretrpeli, in strah pred ponovnimi ponižanji. In še vedno so žrtve klevetane, storilci pa nagrajeni že desetletja. Nihče se jim za prestano gorje in krivico še ni nikoli

opravičil. Na slovesnosti sta zbrane nagovorila mag. Bogdan Vidmar, ki vodi postopek beatifikacije Filipa Terčelja, ter predsednik SDS Janez Janša, ki je dejal: “Kar se je zgodilo in kar se je skrivalo, se je najprej

skušalo zanikati, ko je resnica prihajala na dan, zdaj se skuša opravičevati, kar je še huje”.

Mag. Bogdan Vidmar je v nagovoru k spominski plošči dejal, da nekateri izvensodne povojne poboje še vedno prikrivajo, jih minimalizirajo in opravičujejo. “Hujši od krivičnih obsodb, nasilja in smrti so ignoranca, molk in izbris iz spomina. Pokop mrtvih je naša civilizacijska dolžnost, ne glede na zasluge in krivdo mrtvih. Izginulih mož žal ne moremo pokopati, ker ne vemo, kje so njihova telesa, zaslужijo pa si vsaj skromno obeležje”.

Kardinal Franc Rode se je sam spomnil povojnega časa, ko je bil z begunci s tega področja na Koroškem. Dejal je še, “da se žrtve povojnih pobojev ne spominjajo, ker bi gojili kakršnokoli sovraštvo, ampak zato, da se kot narod rešimo bremena preteklosti in si odpiramo pot v prihodnost”.

Marija Gasser

Rožmanov proces – 22. avgusta 1946

“Izjava Ivanke Tomšič”

Podpisana Tomšič Ivanka, mati pokojnega narodnega heroja Toneta Tomšiča, podajam o g. knezoškofu ljubljanskem dr. Rožmanu Gregoriju sledečo izjavo:

Kot mati komunista, ki je za svojo idejo na podlagi sodbe predsedel v Sremski Mitrovici 4 leta robije, poleg tega pa bil še neštetokrat aretiran in bil v raznih sodniških preizkvalnih zaporih in ki je nazadnje tudi padel pod okupatorskimi streli, sem imela že od leta 1929 polnih 13 let priliko opazovati borbo komunistov in njih trpljenje in neštetokrat mi je bilo usojeno, kot morda malokateri materi v Jugoslaviji, da sem jih pomagala reševati iz njih težkih položajev, saj sem ob vsaki gladovni stavki prejele brzojavke iz Sremske Mitrovice, naj pridem tja in pomagam intervenirati, ker je pomoč nujna. Pri teh opravilih sem imela mnogokrat priloženost, spoznati ljudi, ki so nam šli radi na roko, kakor tudi take, ki bi nam lahko pomagali, pa so nas brutalno napadli. Pri dr. Rožmanu sem opazila, da ga je šteti med ljudi prve vrste, da ima, dasi kot du-

hovnik oznanja in razširja verske ideje, srce tudi do komunistov in da vidi tudi v njih ljudi, dasi so mu idejno nasprotni. Ko je l. 1932 izbruhnila v Sremski Mitrovici gladovna stavka, nas je policija obvestila, da grozi mojemu sinu + Antonu smrt od gladi. Inozemski časopisi so že prinesli vest o njegovi smrti. Takoj sem odhitela v Sremsko Mitrovico, kjer sem našla sina skrajno izčrpanega. Vse prigovarjanje jetniškemu pazniku, naj vrne gladojočim njih pravice, je bilo zaman. Z grozo sem čakala z nekim mariborskim juristom, kaj bo. Ko sem drugi dan šla v zapor, je stavka še trajala, neki paznik pa mi je rekel, da so vsi zelo oslabei. Pred vrati so bili zbrani svojci iz vse Jugoslavije in težko čakali izida. Jetniški zdravnik mi je izrazil bojazen, da umre vseh 140 stavekajočih, če ne končajo s stavko. On je sicer zato nastavljen, da jim pomaga, pa nečajo začeti jesti, dokler ne dosežejo svojih pravic. Imel je res težek položaj. Nasvetoval mi je, da bi bilo najuspešnejše izredno interveniranje vplivnih oseb iz domačih krajev, zato naj grem k škofu in drugim vidnejšim

osebam, naj pomagajo z brzojavi v Beograd, in slično. Ker so me tudi ostali svojci jetnikov prosili, naj interveniram, sem se takoj odpeljala v Ljubljano, kjer sem bila že drugo jutro sprejeta pri škofu dr. Rožmanu, ki mi je takoj prijazno obljubil, da bo poslal brzojav na kralja, ministrstvo in zavojsko upravo, poleg tega mi je pa tudi nasvetoval, naj grem k pesniku Otonu Župančiču, k županu, na razne zbornice in k raznim ustanovam in vplivnim osebam, da se tako reši 140 ljudi iz objema smrti. Če se ne bi takrat škof zavzel za to zadevo, bi bili gotovo pomrli in bi tako mnogim organizatorjem osvoobodil. Boja, ki danes zavzemajo visoke položaje v ljudski oblasti, kot n. pr. tov. Boris Zihl in dva Kraigherja, ing. Tepina, prerana smrt preprečila njihovo delovanje. Prav tako mi je l. 1935, ko je v Mitrovici spet izbruhnila stavka, potem ko so bile vse naše intervencije na ministrstva zaman, omogočil dr. Rožman s svojim priporočilom sprejem pri dr. Mihi Kreku, ki je nato z intervencijo pri ministrstvu za pravosodje dosegel ugoden zaključek stavke, s čimer je bilo rešenih ca. 150 ljudi. Ko so tov. Vido Tomšič, sedaj članico Narodne Vlade Slovenije, l. 1941 okupatorji zaprli in mučili, mi je sporočila ven, naj obvestim

tudi škofa, kako se jim godi v zaporih. Po mojem obvestilu je šel osebn k Grazioliju protestirat proti slabemu ravnanju. Ko so mojega sina + Toneta Italijani izročili Nemcem, je tudi posredoval, da so ga vrnili v ljublj. pokrajino. Zvedela sem tudi, da je pred sodbo poslal svojega namestnika na sodišče intervenirat. Po smrtni obsodbi mojega sina pa je poslal pismo v Vatikan, naj posredujejo za njegovo pomilostitev, kar pa žal ni uspelo. Tej izjavi prilagam tudi pismo, ki sem ga prejela od škofa po sinovi tragični smrti. Slišala sem tudi, da je osebn posvaril urednike časopisja, naj nikar tako ne blatijo partizanov, češ, da to ni katoliško, pa tudi tu ni nič dosegl.

Ponavljam, da sem skozi dolgo vrsto let imela priliko opazovati škofovo dobro srce za vse, ne glede na njih prepričanje. Pri njem sem vedno našla razumevanje. Zato čutim dolžnost, podatki iz izjavo, zlasti z ozirom na njegovo posredovanje v zadevi gladovne stavke v Srem. Mitrovici, kar bi lahko potrdili tudi mnogi Beograščani, Zemunčani, kakor tudi dr. Bela Kuhn iz Osijeka. Smrt fašizmu – svoboda narodu!

V Ljubljani 22. avgusta 1946
Ivanka Tomšič
Sv. Petra c. 38, trgovka

Kratke

Papež v Vatikanu namestil prvo družino sirskih beguncev

Papež Frančišek je v petek, 18. septembra, v Vatikanu nastanil prvo od dveh sirskih družin, katerih sprejem je napovedal. Krščanska družina iz Damaska se je vselila v stanovanje nedaleč od bazilike svetega Petra. Člane družine – očeta, mater in njuna dva otroka – je sprejela župnija svete Ane, njihova identiteta pa bo ostala skrita, dokler italijanske oblasti ne odločijo o njihovi prošnji za azil, so pojasnili v Vatikanu. Pripadajo sicer melkitski grškokatoliški cerkvi. Družina je v Italijo prispela 6. septembra, na dan, ko je Frančišek pozval vsako od 120.000 katoliških župnij v Evropi, naj sprejmejo po eno begunsko družino.

Papež Frančišek je dal dovoljenje za prvo studijsko snemanje v Sikstinski kapeli

Papež Frančišek je izdal posebno dovoljenje za prvo studijsko snemanje v Sikstinski kapeli. Hišni zbor Sikstinske kapele je v njej posnel album Cantate Domino, na katerem so skladbe, ki so jih poboje za omenjeni zbor v obdobju renesanse napisali Palestrina, Lassus in Victoria. Album vključuje tudi dva gregorijanska korala in prvi posnetek originalne različice Allegrijeve skladbe Miserere. Skladbe so odpeli v latinščini, tako kot so si to zamislili skladatelji. Zbor Sikstinske kapele sestavlja 20 odraslih pevcev in 30 dečkov. Dirigira mu Massimo Palombella, ki je po snemanju poudaril, da je zbor studijski album posnel po intenzivnem študiju nabožne glasbe v renesansi. Sikstinska kapela je v Apostolski palači, uradni papeževi rezidenci v Vatikanu. Album so posneli s pomočjo priložnostnega studia, ki ga je zgradil Deutsche Grammophon. Pri snemanju sta med drugimi sodelovala italijanska operna pevka Cecilia Bartoli in italijanski zborovodja Roberto Gabbiani. Papežu Frančišku bodo izročili prvo kopijo albuma, ki bo izšel 25. septembra.

Kratke

Preminila je gospa Marija Jež

Gospa Marija Jež, vdova Sever, je bila vse do pred kratkim redna udeleženka bogoslužij v cerkvi sv. Ivana v Gorici, kjer so se s pogrebno mašo od nje poslovili v sredo, 23. t. m. V Bogu je zaspala med nedeljo in ponedeljkom v goriški bolnišnici. V mesecu januarju bi dopolnila 99 let, saj se je rodila 29. 1. leta 1917. Od začetka štiridesetih pa vse do konca sedemdesetih let minulega stoletja je na začetku Gosposke ulice z možem Mariom imela trgovino jestvin, ki je bila več kot le trgovski obrat, pravzaprav kraj srečevanj. Pred kratkim jo je obiskal goriški nadškof msgr. Redaelli in zaupala mu je, da je bila sama rojena v bližini rojstne hiše nadškofa Sedeja, ki je bil iz Cerknega. Pripovedovala mu je tudi, da so bili njeni stalni kupci goriški nadškofje, se pravi neposredni Redaellijevi predhodniki. Gospa Marija je bila ena zadnjih pričevalk tiste lepe Gorice, ki jo je, žal, zabrisal čas. Hčerki Vandí, nekdanji profesorici na slovenskih šolah, vnukinjama Sandri in Marti ter ostalim sorodnikom izražamo občuteno sožalje!

Zlata poroka v Štandrežu

V nedeljo, 20. septembra, je bila v Štandrežu sveta maša slovesnejša kot po navadi. V prvi klopi sta bila zlatoporočenca Klavdija Breščak in Rudi Šuligoj, ki sta si v isti cerkvi pred petdesetimi leti obljubila večno zvestobo. Župnik Karel Bolčina se je ob koncu bogoslužja zahvalil zlatoporočencema, ki sta veliko naredila in še delata za štandreško župnijsko skupnost. Klavdija je svoj lepi sopran koristno uporabila za oplemenitev bogoslužja, več kot tri deset let je namreč redno hodila na kor štandreške cerkve in pe la tudi v Mešanem pevskem zboru Štandrež. Tudi Rudi je nekaj let gojil zborovsko petje, več

Foto DP

let pa je poučeval kitaro na štandreški glasbeni šoli, za katero je skrbel župnik msgr. Jožef Žorž. Rudi Šuligoj pa še vedno namenja veliko svojega prostega časa domači cerkvi in kot "mežnar" je prisoten pri vseh obredih. Po sveti maši so številni prisotni v cerkvi zaploskali slavljencema in jima nato na trgu nazdravili na še mnoga zdrava in srečna leta na skupni življenjski poti. / DP

Prihodnjo nedeljo slovesnost pred spomenikom padlim v Podgori

V nedeljo, 27. septembra, bo pred spomenikom padlim v Podgori slovesnost ob 40-letnici njegove izgradnje. Uradna predstavitev podgorskega spomenika padlim v NOB je potekala 28. septembra 1975. Zgradili so ga s prostovoljnim delom domačini in vanj "vgradili" več kot 4.000 delovnih ur. Nedeljsko slovesnost, ki se bo začela ob 10.30, prirejaata podgorska sekcija partizanskega združenja VZPI-ANPI in slovensko kulturno rekreacijsko društvo Andrej Paglavec, ki s tem dogodkom obeležuje tudi 40-letnico svoje ustanovitve, v sodelovanju s Prosvetnim društvom Podgora. Spored bodo oblikovali mešani pevski zbor Mirko Špacapan iz Podgore, združena moška zbor Skala iz Gabrij in Jezero iz Doberdoba ter recitatorja Irena Breganti in Jurij Klanjšček. Govornik bo prof. Aldo Rupel, povezovala bo Tamara Peteani. Sledilo bo družabno srečanje na sedežu društva v ulici 4. novembra v Podgori, kjer bodo na ogled tudi posnetki iz časa gradnje in odkritja spomenika ter fotografije, ki prikazujejo delovanje društva Paglavec v preteklih desetletjih.

KC Bratuž in Krožek Anton Gregorčič vabita

P. Peter Lavrih na srečanju pod lipami

Kulturni center Lojze Bratuž in Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorčič vabita **24. septembra** na srečanje pod lipami, katerega gost bo slovenski komisar za Sveto deželo p. Peter Lavrih OFM, ki že več kot 25 let vodi romanja po bibličnih krajih v Izraelu in Jordaniji, pred leti je tudi služboval na Sveti Gori. Spregovoril bo o lastni življenjski poti, poslanstvu frančiškana, o biblični in nemirni Sv. deželi, pa tudi o begunski krizi. Večer bo vodil zgodovinar Renato Podbersič ml. Dogodek je vključen v Socialni teden, ki ga vsako leto organizira Socialna akademija iz Ljubljane, ki skrbi za izobraževanje, raziskovanje in kulturo s ciljem, da se ustvari prostor oblikovanja mladih in odraslih na poti njihovega udejstvovanja v (civilni) družbi na temelju vrednot človekovega dostojanstva, solidarnosti, subsidiarnosti, pravičnosti in skupnega dobrega. Program, podrobnosti in informacije je mogoče dobiti na spletnih straneh www.socialna-akademija.si in www.socialniteden.si.

Izlet: Teharje in Huda jama

Kulturni center Lojze Bratuž, Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorčič in Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta prireajo v okviru Srečanj pod lipami potovanje z avtobusom, ki bo v nedeljo, **4. oktobra**, ob 70-letnici povojnih pobojev popeljal udeležence na spominsko svečanost na Teharje. Sledil bo obisk Hude jame. Avtobus bo odpeljal iz Gorice, za tržaške udeležence bo postane pri Fernetičih. O povojni moriji na Teharjah in pobitih, ki so natrpani v Barbarinem rovu, bo spregovoril zgodovinar Renato Podbersič. Informacije in prijave izključno v uradu Kulturnega centra Lojze Bratuž od ponedeljka do petka med 8.30 in 12.30, na tel. (+39) 0481 531445 ali po e-pošti info@centerbratuz.org.

Predstavitve pastoralnega pisma goriškega nadškofa

Msgr. Redaelli: "Kdo je Jezus, kdo je danes kristjan?"

Minuli ponedeljek, 21. t. m., je goriški nadškof Carlo Roberto Maria Redaelli v spremstvu odgovornega za stike z javnostjo pri goriški nadškofiji, Maura Ungara, v nadškofijskih prostorih predstavil pastoralno pismo z naslovom *Kdo je kristjan*. Ob sebi je imel samo italijansko publikacijo, saj bo pastoralno pismo v slovenskem jeziku predstavljeno v petek, 25. t. m., v Štandrežu, ob 20.30 v župnijski dvorani Anton Gregorčič.

"Kdo je kristjan danes je vprašanje, ki si ga v jubilejnim letu usmiljenja moramo postaviti vsi, saj vidimo, da katekizem ne nagovarja več dovolj dobro kristjane, kot tudi ne tistih, ki se še vedno poosebljajo v katoliškem duhu, čeprav ne obiskujejo redno bogoslužja", je povedal msgr. Redaelli, ki je dejal, da je njegovo pastoralno pismo v bistvu sodobna razlaga Lukovega evangelija, ki je že itak znan po tem, da odgovarja na isto vprašanje. Danes so se časi in mi v njih zelo spremenili, krščansko

občestvo se mora vprašati, v kaj verjame, mora se vprašati, kdo je Jezus, v katerega verjame, v kaj

karitativnim dejavnostim in k preprostemu, skromnemu, krščanskemu načinu življenja".

Foto JMP

sploh verjame še današnji kristjan, mora najti sodobne odgovore na vedno ista vprašanja, ki so bistvena tako za posameznika kot za krščansko občestvo. Msgr. Redaelli nam je hudomušno pokazal na svojem pametnem telefonu fotografije "selfijev" nedeljskih birmancev z njim: "To so časi svetega očeta Frančiška, ki nas vse poziva k usmiljenju, h

Letos pa bomo vstopili tudi v jubilejno leto usmiljenja, ki ga je oklical sveti oče Frančišek, in msgr. Redaelli je poudaril, kako goriška nadškofija dela že veliko za stiske beguncev in potrebnih. V prihodnje bo naredila še veliko več, in to tako, da bo dala na razpolago, če bo to potrebno, za begunce središče sv. Jožefa v Gorici, ki seveda ne odgovarja so-

dobnim predpisom za prebivanje, a je lahko vseeno dobra streha nad glavo v primeru zime in hudih potreb. Prav tako bo goriška nadškofija dala na razpolago prazna župnišča za potrebe beguncev, z njimi bodo seveda upravljale prefektore, ker drugače Cerkev ne more. Goriški nadškof je naštel več kot dvajset posameznih župnišč in cerkvenih objektov, v katerih že poteka karitativna dejavnost za potrebne, kot je tudi izpostavil duhovno pomoč, ki jo nudi potrebnim krajevna Cerkev, poleg materialne seveda, zatočišč, hrane, oblek, potrebščin. V kratkem namerava jo v ta namen ustanoviti neke vrste "oazo usmiljenja", kraj, kjer bodo duhovniki samo poslušali potrebne in prebežnike, jim skušali biti v oporo. Ker je vse več muslimanov pri nas, je nadškof Redaelli poslal že itak dvakratnega doktorja znanosti in duhovnika Giulia Boldrina na Papeški inštitut za arabske in muslimanske študije na študij islama. Skratka: živa Cerkev je to, naša Cerkev!

JUP

Slovensko planinsko društvo Gorica
Pohod na Mali Golak

Slovensko planinsko društvo Gorica uspešno nadaljuje pobudo Kekčeva pot (lažji pohodi oz. sprehodi, namenjeni otrokom in družinam), ki jo je v lanskem letu sprožilo pod pokroviteljstvom Združenja slovenskih športnih društev v Italiji z namenom, da se predvsem najmlajšim članom društva ponudi možnost aktivno preživeti prosti čas ob stiku z naravo, druženju z vrstniki ob veseli igri ter ob opazovanju in spoznavanju zanimivosti okolja, ki nas obdaja.

Mali Kekci in njihove družine ter prijatelji so se po krajšem poletnem premoru ponovno srečali v nedeljo, 13. septembra, in se odpravili na vrh Malega Golaka (1495 m) na Trnovski planoti. V prijetnem in s soncem obdanem nedeljskem jutru so se najprej pripeljali do Male Lazne pri Lokvah, od koder so po enourni nezahtevni hoji prispeli do "pravične" planinske Iztokove koč

pod Golaki. Hoja je izletnike vodila po lepo izpeljani gozdni stezi, ob opazovanju "skrivnosti" in lepote tega prekrasnega planinskega območja. Otroci se kar niso mogli nagledati različnih vrst gob, ki so rasle ob poti, v veliko veselje jim je bilo tudi iskanje brlogov in skrivališč tu živečih gozdnih živalic. Po krajšem postanku pri koči so se mali in veliki planinci pogumno in z veliko dobre volje povzpeli do samega vrha Malega Golaka, ki se ponaša z izjemnim razgledom zlasti na širno gozdnato Trnovsko planoto ter na južni strani celo do Tržaškega zaliva. Na vrhu hriba se je nebo sicer nekoliko poočalo, zapihal je tudi rahel veter, kar pa seveda ni "odpihal" zadovoljstva izletnikov, da so srečno in zdravo prispeli do cilja. Ob občudovanju raznolike in že nekoliko jesensko obarvane narave so se pohodniki po isti poti vrnili do izhodiščnega parkirišča

v Mali Lazni, še prej pa so seveda ponovno obiskali Iztokovo koč, kjer so se posladkali s slastnimi palačinkami! Najmlajši pohodniki so se pred kočjo spoprijateljili celo s konji, ki so tam mirno počivali po jutranji hoji s svojimi jezdec. Pred vrnitvijo v dolino so

stoletja izrezovali 10 do 40 kg težke kose ledu, ki so jih nato v koših nosili na površje ter jih ponoči z vozovi dovažali v Gorico ali Trst, kjer so led natovorili na ladje za hlajenje, s katerimi so ga odpeljali na prodajo celo v daljni Egipt.

Foto Fanika Klanjšček

si udeleženci izleta ogledali še vhod v Veliko Ledeno jamo v Paradani pri Mali Lazni (650 m globoka in 4090 m dolga jama ledenica v Trnovskem gozdu). Kot zanimivost lahko povemo, da so v Veliki ledeni jami ob koncu 19.

Prijeten planinski dan je tako minil v popoldanskem času, ob zadovoljstvu vseh udeležencev, saj so imeli možnost spoznati zanimive kraje v naši okolici ter sproščeno preživeti praznični čas.

Fanika Klanjšček

Večdnevno praznovanje v Vrtojbi
Značilna Boreljada

Sprevedom borel, ročnih vozičkov na dveh kolesih, se je v nedeljo, 20. septembra, končalo v Vrtojbi večdnevno praznovanje z raznimi prireditvami domačih kulturnih delavcev. Ena izmed teh je Boreljada, ki je imela letos poseben pomen, saj so se s sprevedom teh ročnih vozičkov spomnili 100-letnice prve svetovne vojne in tragedije beguncev, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domačije in se zateči v razne kraje avstrijske monarhije. Ta begunski val je imel večinoma na razpolago le ročni voziček na dveh kolesih (borelo), na katero so lahko naložili samo najnujnejše predmete in hrano. Drugih prevoznih

sredstev so imeli zelo malo, saj je vojska za svoje potrebe pobrala vozove in živino.

Foto DP

V sprevedu smo videli najprej otroke iz vrtca in osnovne šole, ki so bili največje žrtve vojne vihere. Iz pogovora organizatorjev s posameznimi skupinami smo lahko zasledili, kaj so njihovi predniki odpeljali od doma, večkrat tudi predmete, ki sicer

niso bili nujni za preživetje, so pa bili nanje posebno navezani. Tega čudnega spreveda so se udeležili tudi člani Prosvetnega društva Štandrež in na burelo (tako ji pravijo v Štandrežu) naložili razne predmete in tudi košičke. Ob bureli so vlekli tudi voziček, v katerem je bil dojenček. V zadnjih letih se je sodelovanje med Štandrežci in Vrtojbenci zelo okrepilo in skupno so izvedli kar nekaj prireditev. Boreljade so se udeležili tudi predstavniki pobratenih občin iz Meduje in Hodiš na Koroškem. Korošci so ob predstavitvi svoje borele zapeli tudi slovensko narodno. Nekatere skupine so bile kar številne, tako da so lahko tudi zaplesale v narodnih nošah. Sprevedu sta sledila uradni del pobratenih občin in kulturno zabavni program.

DP

Dvanajsti Okusi ob meji od 24. do 27. septembra

Velik praznik vse Goriške

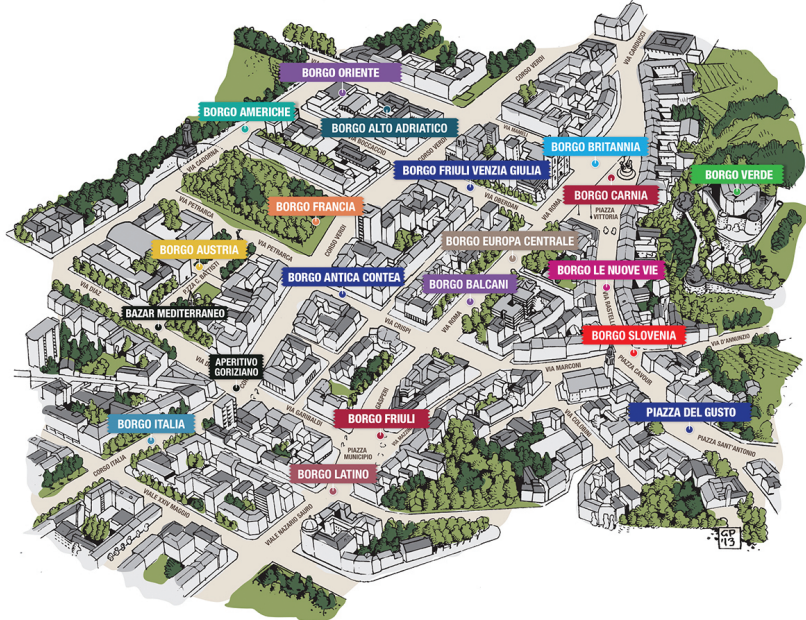
Pred nami je že spet največji goriški praznik, eno-gastronomska poulična prireditev Okusi ob meji, ki je lani privabila v Gorico nad 450 tisoč ljudi in bo letos potekala v mestnem središču od 24. do 27. septembra.

Mesto ob Soči, ki bo razdeljeno na četrti, bo spet postalo prestolnica svetovnih okusov. Okrog Ljudskega vrta in trga Battisti bodo prisotni Štajerci, Avstrijci in Francozi, na Travniku Britanci, Slovenija bo na trgu pred stolnico, Balkan v ul. Roma in De Gasperi, Severni Jadran v ul. Boccaccio, Kitajska, Japonska, Tajska in Indija na trgu Krvodajalcev, ameriška vas v ul. Cadorna, latinska vas pred občino, sredozemski bazar v ul. Diaz itd. Z več kot 350 stojnicami bo v 19 različnih "vaseh" predstavljени nad 30 držav!

Velika novost letošnjega - že dvanajstega - praznika bo t. i. Salon okusa (Salone del Gusto) na Trgu sv. Antona: to bo priložnost za srečanja s pomembnimi podjetniki, izvedenci, časniki in drugimi, tudi mednarodnimi, gosti. Posebna gostja letošnje izvedbe Okusov, ki bo gotovo priklicala številne ljubitelje receptov, bo znana televizijska voditeljica Benedetta Parodi, ki bo v Salonu prisotna na uradnem odprtju prireditve, v četrtek, 24. septembra, ob 17. uri, ko bo predstavila svojo zad-

njo uspešnico *Ricette in famiglia*. V petek bo ob 17.15 prejel posebno nagrado šef in "televizijski kuhar" Carlo Cracco; tudi on bo predstavil svojo knjigo, in sicer *Dire fare brasare*. Častna gostja bo tudi Tina Maze, ki bo

venske katoliške prosvete, po odličnem lanskem uspehu, spet sodelovala na Okusih z velikim šotorom v ulici Crispi tik pred Trgovinsko zbornico. Skupaj s stojnicami društev KD Sabotin iz Štmavra, SKPD F. B. Sedej iz

imela stojnico *Team to aMaze House* na trgu sv. Antona: to bo lepa priložnost za njene navijače, ki bodo lahko kaj več izvedli o zgodovini ekipe, zmagah in odličjih slovenske športnice. V Salonu se bodo zvrstili okrogle mize, debatni večeri, glasbene točke, aperitivi pod zvezdami itd.

Kot smo že pisali, bo Zveza slo-

Števerjana, PD Štandrež in MePZ Lojze Bratuž iz Gorice, katerim se bosta pridružili še stojnici Združenja staršev vrtca Pikaplonica iz Pevme in Vinoteke Števerjanski griči, bodo sestavili t. i. slovensko vas z raznoliko enogastronomsko ponudbo. Supervizor projekta, za tehnično plat katerega skrbi družba Spea Service, je predsednik SSO Wal-

ter Bandelj, praznično odprtje slovenske vasi, na katerega toplo vabi predsednica ZSKP Franca Padovan, pa bo v četrtek, 24. septembra, ob 20.30.

Na tiskovni konferenci prejšnji teden je župan Ettore Romoli podčrtal, da "gre za velik praznik Gorice in Nove Gorice, vse Goriške". Potekal bo po tradicionalnih tirnicah, je dejal, bo pa širše zasnovan. "Dogodek smo si delno prilastili", je dejal Andrej Markočič, vodja kabineta župana mestne občine Nova Gorica, ki je tudi zastopal šest slovenskih obmejnih občin, ki bodo sodelovale pri manifestaciji.

Obrobni kraji, kakršna je tudi Gorica, lahko najdejo v tovrstnem turizmu uspešno obliko za poživitev krajevnega turizma, je bilo še povedano. Sama meja, ki je v preteklosti ločevala, lahko postane element, ki privlači. Posebno živo bo letos tudi v Raštelu, kjer bodo vse po navadi zaprte

trgovine "zasedli" slovenski gostinski objekti. Župan je javno pozval vse, ki bi se radi udeležili prireditve, naj ne prihajajo v mesto z avtom, ker je parkirnih mest premalo; poslužujejo naj se javnih prevozov, saj bo deželna uprava dala na razpolago več kot 40 posebnih vlakov, s trga pri Rdeči hiši bo v mesto brezplačno vozil manjši avtobus.

Izlet Prosvetnega društva Štandrež Po poteh buč, trte in hmelja

Prosvetno društvo Štandrež organizira vsako leto dva izleta, enega večdnega spomladi, drugega pa v jesenskem času. Za organizacijo izletov in za dobro počutje izletnikov skrbita Vanja Bastiani in Božidar Tabaj. Za letošnji jesenski izlet, ki je bil 13. septembra, se je društvo odločilo za severovzhodno Slovenijo, ki slovi po naravnih lepotah in tipičnih pridelkih, kot so buče, iz katerih pridobivajo olje, in zlatorumeno grozdje, ki daje žlahtno kapljico. Izletniki so si najprej ogledali oljarno v Središču ob Dravi in način proizvodnje bučnega olja, ki poteka na popolnoma naraven način. Bučno olje ima različne okuse in številne zdravilne lastnosti. Pri nas ga zelo malo uporabljamo, nekateri pa ga zelo cenijo. Tudi naši izletniki so po po-

kušnji in po prikazu značilnosti bučnega olja poskrbeli, da si ga bodo lahko privoščili tudi doma. Nedaleč od slovenske meje je najlepše hrvaško baročno mesto Varaždin, ki mu je Marija Terezija leta 1767 dala poseben poudarek in mu priznala status glavnega mesta Hrvaške, Slavonije in Dalmacije. S tem je mesto privabilo veliko plemstva, cerkvenih oblasti in kulturnih ustanov, ki so poskrbeli, da je postalo pravi baročni biser s številnimi zanimivostmi, od trgov, cerkva, gledališča, vodometov in drugih stavb. Tudi pokopališče velja kot posebnost vrtnarhitekture, saj bolj spominja na urejen park kot pa na božjo njivo.

Sprehod po urejenem in čistem mestu je pravi užitek. Ko so se izletniki vrnili na slovenska

tla, so nadaljevali pot po slikoviti gričevnati pokrajini jeruzalemskih gor, ki so v tem času na-

lepše in najživahnejše, saj se začenja trgati belih sort vina, ki so znana daleč po svetu. Že sam pogled na enakomerno zao-krožene nasade vinogradov na različnih gričevnatih sončnih višinah je zelo vabljiv. Kot so izletniki zjutraj pokusili razna

bučna olja, tako so v popoldanskih urah v tipični zidanci nazdravili z zlato kapljico jeruzalemskega in drugih vrst vina. Za večerjo so se ustavili v Žalcu, ki je bilo nekoč središče gojenja hmelja, ki služi za izdelavo piva; danes je te rastline veliko manj.

Večerali so na tipični kmetiji, kjer so jim, poleg odlične domače hrane, prikazali tudi postopke gojenja, obiranja in sušenja hmelja. Udeleženci so se veselili in navdušeni vrnili domov.

DP

Obvestila

V galeriji Kulturnega centra Lojze Bratuž je na ogled do 7. oktobra razstava slikarja Andreja Kosiča z naslovom "Trpeča metamorfoza". Ogled je možen ob prireditvah ali po domeni (tel. 0039 0481 531445, info@centerbratuž.org).

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča udeležencem izleta v Rim, da bo odpeljal avtobus v ponedeljek, 5. oktobra, ob 5. uri iz Gorice, s trga pred Rdečo hišo v Italijo. Organizatorji priporočajo točnost!

SCGV Emil Komel sprejema vpise za novo šolsko leto. Urnik tajništva od 9. do 12. ure in od 17. do 19. ure od ponedeljka do petka. Telefon 0481 532163, e-mail info@emilkomel.eu.

Prosvetno društvo Štandrež vabi ljubitelje gledališča, naj se pridružijo dramskemu odseku. Dodatne informacije na tel. 328 6669048 (Božidar) in 347 9748704 (Vanja).

Mešani pevski zbor Štandrež toplo vabi nove pevce v svoje vrste.

Feiglova knjižnica na Verdijevem korzu je odprta od 10. do 18. ure vsak dan razen ob sobotah.

Jus Vrh sporoča, da se prebivalci Vrha lahko včlanijo v organizacijo s pisno prošnjo, ki jo lahko naslovijo na Jus Vrh (Devetaki 26, 34070 Sovodnje ob Soči - GO) ali pa pustijo v poštnem nabiralniku SKC Danica.

Romanje v Medjugorje bo od 2. do 5. oktobra. Prvi dan odhod avtobusa iz Rožne Doline ob 5. uri zjutraj. Prihod v Medjugorje v popoldanskih urah. Drugi dan bodo na vrsti vzpon na goro Križevac in pobožnosti. Tretji dan bodo romarji obiskali Cenacolo in hrib prikazanja. Četrti dan odhod proti domu; prihod domov v večernih urah. Slovenski in italijanski državljani potujejo z veljavno osebno izkaznico. Vpis pri g. Darku 370 3201305 ali 0481 32121, za tržaške romarje pri g. Jožetu Markuži 040 229166. Tržaški romarji stopijo na avtobus pri bencinski črpalni na Kozini.

Priproseke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakazate na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 12402 003 570 036 225; SWIFT CIVIT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvu SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Resna in odgovorna medicinska sestra nudi nego in pomoč starejšim osebam. Tel. št. 00386 30 325 558.

Varujem starejše, pomogi potrebne osebe, in sicer 24 ur ali pa samo čez dan ali varstvo ponoči. Sem človek dobrega srca in imam nekajletne izkušnje! Sem upokojenka, vse ostalo (vrednotnice) in vprašanja na štev. 040 621 424 (v pošto pride celotno primorsko in goriško območje).

Urejena in zaupanja vredna 54-letna gospa išče delo za čiščenje vašega stanovanja, lahko tudi kuhanje kosila ali odhod v trgovino. Želela bi delati za izobražene, spoštive in čustveno inteligentne osebe na območju Gorice. Lahko pokličete v

dopoldanskem času na GSM: 041 787 506.

Gospa z večletno izkušnjo nudi nego in pomoč starejšim osebam za 24 ur na dan. Tel. št. 00386 40 432304.

Zanesljiva in izkušena gospa pomaga pri likanju in čiščenju stanovanja. Tel. št. 00386 40153213.

40-letna mati nudi dnevno nego starejšim na domu. Ne 24 ur. Lahko tudi kuha in pospravlja stanovanje. 3-letne izkušnje. Tel. št. 0038641390244.

20-letna študentka z izkušnjami nudi lekcije slovenščine, angleščine, nemščine ter varstvo otrok. Tel.: 0038631478807.

Urejena gospa išče delo za čiščenje in likanje na območju Gorice. Tel. št. 0038631449311.

Masaže: protistresna - relaks, protibolečinska, refleksna masaža stopal, tajska masaža itd. Zelo ugodno, blizu meje. Pokličite na 00386 40 575805.

Resna gospa s petnajstletno izkušnjo nudi nego in pomoč starejšim osebam tudi 24 ur na dan. Tel. št. 0038640484339.

40-letna mati z večletnimi izkušnjami in znanjem italijanščine nudi dnevno nego starejšim na domu (ne 24 ur dnevno) ali pomoč pri gospodinjskih delih in kuhanju. Tel. 00386 41 390244.

Sožalje

Sovodenski cerkveni pevski zbor izraža krščansko sožalje msgr. Renatu Podbersiču ob smrti brata Borisa.

Sožalje msgr. Renatu izražajo tudi člani župnije Gabrje-Vrh Sv. Mihaela.

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 25.9.2015 do 1.10.2015)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 25. septembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 26. septembra, ob 21. uri (vodi Ilaria Banchig): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, režijanskem in zilijskem narečju.

Nedelja, 27. septembra, ob 12. uri: Ponovitev sobotne oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 28. septembra (v studiu Andrej Baucon): Narodno-zabavna in zabavna glasba - Zborovski kotiček - Novice iz naših krajev - Obvestila in večerni vic.

Torek, 29. septembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 30. septembra (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Sv. Frančišek Asiški - Izbor melodij.

Četrtek, 1. oktobra (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti iz sveta - Obvestila in večerni vic.

Svojemu predsedniku msgr. Renatu Podbersiču

izrekamo globoko krščansko sožalje

ob slovesu brata BORISA,

ki ga je Gospod poklical v svoje naročje.

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Kulturni center
Lojze Bratuž

v sodelovanju s Socialno akademijo

Krožek
Anton Gregorčič

SREČANJA POD LIPAMI
v sklopu Socialnega tedna

Gost večera bo
Načelnik tolminske upravne enote in
predsednik Fundacije Poti miru

ZDRAVKO LIKAR

Odnosi med Slovenijo in Slovenci v FJK

Pogovor bo vodil časniki Julijan Čavdek.

Četrtek, 01. oktobra 2015, ob 20. uri
Kulturni center Lojze Bratuž - Gorica

KULTURNI CENTER LOJZE BRATUŽ
ZDRUŽENJE CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

POGLEJ, MOJ DRAGI FIGARO...

Glasbena igra z izborom Mozartovih arij in duetov

Režija Emil Aberšek in Carolina Bagnati

Kulturni center Lojze Bratuž

Sobota, 3. oktobra 2015, ob 20.30

Rezervacija in nakup vstopnic na tel. št. 0039 0481 531445
ali pa na info@centerbratuž.org

Andrej Kosič gost srečanja pod lipami v Gorici

“Ovekoveti hočem naš prostor”

Gost prvega jesenskega “srečanja pod lipami” v komorni dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici je 17. septembra bil Andrej Kosič. To “ni le umetnik, ampak družbeni delavec, goriški Slovenec, ki z Gorico in v Gorici živi celo življenje, živi svoje slovenstvo, svojo umetnost, navezanost in ljubezen do tega širšega prostora, goriškega, briškega, vipavskega, tržaškega in kraškega”, je o njem povedala časnikarka Erika Jazbar, ki je večer vodila.

Dva dni pred srečanjem je bilo v galeriji Kulturnega centra odprtje “posebne razstave” z naslovom *Trpeča metamorfoza*, ki je prav posebna zaradi vsebin, sloga in velikosti platen, je še dejala časnikarka. O tem ciklu je avtor dolgo razmišljal, je dejal. Obiskal je različne gozdove in spomenike, povsod se je zamislil nad bolečino ljudi, ki so tam umrli, in njihovih svojcev. Ob 100-letnici prve in ob 70-letnici druge svetovne vojne je hotel nekako zabeležiti ta čas. Doslej je vedno delal akvarele in jih še dela, ker mu ležijo. Želel pa se je - kot nekaj intermezzo - preizkusiti tudi z oljem. Že pred 50 leti je sicer naredil več slik na olje, ki jih je naslovil *Vojna, ki jo sovražim*. Ob tej priložnosti je hotel nadaljevati tisto izkušnjo.

Razstavljenih slik je 26: najstarejše, svetlorjave, so nastale pred 15 leti. Po premoru je slikar nadaljeval in izpopolnjeval svoje delo. Ko je odkril kaj novega, je dopolnil tudi stare slike, “da so postale take, kot sem jih želel”. V prvih slikah so bile roke, ki so iskale rešitev; nato je Kosič prišel do bolj mehke variante. Rad uporablja oljnat barve, ker so slike več časa sveže in je lažje dodajati sence, nianse, podlage. Slike prehajajo od rjavih prek zelenih do modrih; zadnja je modra in bela, ki nekako ponazarja življenje, rešitev, luč.

Namen cikla je bil razmišljanje. “Ko obiščeš take kraje in vidiš ženo s črno ruto na glavi ter rožnim vencem v roki, ki moli, sključena nad sabo, ter gleda v brezno, v tisti tihoti, ko slišiš le šumenje listja in po tleh čutiš mah, imaš posebne občutke. To sem hotel izraziti”. Kosiča je presunil pretresljivi križev pot, ki ga je za Kočevski rog napravil kipar Stane Jarm, “krasen človek”. Akvarele na podobno temo, z naslovom *Nedorečeno*, je Kosič razstavljal pred 10 leti; upodobil je očete in matere z otroki v naročju, “kar se ponavlja danes”. V Mariboru sta skupaj razstavljala z Jarmom: Kosičeve slike s trpečimi liki so se lepo spajale z lesenimi kipi, “šlo je za nekak dialog med kipom in sliko”.

Na vprašanje Erike Jazbar o tem, kako smo Slovenci doživljali 70-letnico konca vojne in kako ostajamo razdeljeni, je Kosič, ki dejavno spremlja družbeno in politično dogajanje v zamejstvu in matici, dejal, da bi morali končno le najti resnično spravo. Zgodovinarji in politiki naj analizirajo okoliščine, a “čas je, da se delitve presežejo, da bodo spoštovani tudi tisti, ki mislijo drugače”. Vsi ljudje so trpeli. “Že kot otrok sem čutil razhajanja in stalen strah pred bombardiranjem, pred prihodom Nemcev ali drugih. Doživel sem prihode škvaristov, ki so dali klofuto možakarju, ki ni pozdravil njihove zastave. To sem videl, to sem doživel. Videl sem goreti vasi, ljudstvo je kričalo”...

Primorci smo imeli neposreden stik s fašizmom iz Italije. Vsak Slovenec, od delavca do izobraženca,

od mladince do duhovnika, je bil proti fašizmu. “Potem pa je nastopila ideologija komunizma. Tu je prišel razdor”. Dokler je šlo samo za odpor proti naci-fašizmu, bi bili enotni. Vmes je prišel komunizem in “nekateri so se bali bolj tega kot fašizma”. Ljudje so vedeli za gulage in Sibirijo... “Ideologija je propadla, čeprav bi jo nekateri radi obnavljali”. Danes pa gre za to, da se spoštujemo med sabo, čeprav smo drugačnih misli. V naslednjem “poglavju” sta se časnikarka in umetnik pogovarjala o genezi njegovih likovnih snovanj. Kosič je začel slikati “kar zgo-daj, bil sem še mlad mulc”. S slikarstvom se je začel “resno ukvarjati” v letih 1954-1959. Že prej je

“Sem popoln samouk in popoln samohodec.”

nekaj risal, v šoli bil tudi nagrajen, saj je bil “mogoče tudi malo ambiciozen”.

V Gorici se je ustanovilo združenje slikarjev APAT (Associazione provinciale artisti isontini). Kot mladenič so ga njegovi člani povabili zraven, z njimi je razstavljal marsikje, med drugim leta 1961 na veliki čezmejni razstavi v Novi Gorici v sodelovanju z Zvezo prosvetnih društev iz bližnjega mesta; razstava se je nato preselila v Koper. V Novi Gorici je umetnika tedaj intervjuval mladi Demetrio Volčič, ko je še delal za Radio Trst A.

“Sem popoln samouk in popoln samohodec”. Združenje mu je vtilo pogum, bil je “sredi posebnih in dobrih ljudi”, ki so ga lepo sprejeli. Preko prijateljev je tedaj razstavljal tudi v Sloveniji. Dvakrat se je

“Trpeča metamorfoza” je naslov zadnje razstave Andreja Kosiča v goriškem Kulturnem centru Lojze Bratuž. Zaokroženi cikel, ki bo na ogled do 7. oktobra, je izraz pristne likovne meditacije na temo večnega vprašanja človekovega trpljenja.

Širši publiki je Kosič znan kot slikar akvarelist, ki si je v več kot 60-letni predanosti tej tehniki ustvaril prepoznaven likovni jezik, je na prazničnem odprtju 15. septembra povedal umetnostni zgodovinar Saša Quinzi. Zbrane so njegove krajine: vinogradi, jase, kraške doline, hribi in jezera, olja, vinogradi, travnate površine in manjša naselja. Taksi akvareli nastajajo neposredno na odprtem ali v ateljeju kot notranji odmev in spomin na podoživljanje narave. Odlikujeta jih barvni žar in

Erika Jazbar in Andrej Kosič

srečal s Tonetom Kraljem, bil je “krasen in preprost človek”, na Mirenskem Gradu in v Pevmi. Srečeval se je tudi z Miheličem, Gorštom in drugimi.

“Prve slike so bile popolnoma drugačne”, z delom se je učil in izpopolnjeval vse do točke, ko je izoblikoval svoj osebni in razpoznavni slog. “Potrebno je delo, ki daje zadoščenje”.

V tem času je med drugim z dvema akvarelima prisoten na mednarodnem bienalu v Ajdovščini, kjer je prisotnih 197 slikarjev iz 45 držav.

Kosič je ogromnokrat sodeloval pri skupinskih razstavah, veliko je imel tudi samostojnih. Posebno ponosen je bil, ko je pri odprtju njegove razstave pel Slovenski oktet ali ko so nastopili pevci ljubljanske Opere. V posebno zadoščenje mu je tudi, da je pred leti sodeloval pri razstavi sakralne umetnosti v Krakovu, za katero je naslikal p. Maksimilijana Kolbeja, ko še ni bil svetnik.

Kosič je znan predvsem kot krajinski slikar Goriške, Brd, Krasa itd. “Tu sem rojen. Veliko sem potoval, a lepših krajev, kot so naši, po mojem ni. Ko delam, delam iz duše, kot bi spil kozarec vode ali terana. Čutim, kar delam. Ovekoveti hočem naš prostor”. Tipični motivi so tudi razdrte hiše, briške kmečke domačije, vinogradi,

kraški ruj: “Ga ni umetnika, ki bi lahko poslikal ruj tako lep, kakršen je v resnici”. Čudovite so kraške vasi, lepi so obala in otoki, “zanimiv je Devin ali Sesljan”, mesto Trst ga manj nagovarja, “cement mi ne pove nič”.

Veliko zadoščenje so mu dali vitraji v cerkvi rojstne Rupe. Dve celi leti jih je načrtoval in snoval, izdelal pa jih je obrtnik iz Ajdovščine. Majhen in zelo zanimiv je tudi vitraj pod ambonom. Dva vitraja je naredil tudi za Kamnje, nato je to zvrst opustil, čeprav še vedno rad riše osnutke.

Družina Kosič izhaja iz žlahtne tradicije rupenskih in mirenskih čevljarjev. “Moj oče in vsi strici so bili čevljarji, že prej so delali v mirenski zadrugi”. Ko so jo fašisti poslali v stečaj, se je oče preselil v Ilirsko Bistrico. V čevljarski delavnici se je mladi Andrej veliko naučil. Do četrtega razreda osnovne šole je obiskoval italijansko šolo; leta 1943 pa je v Trnovem stopil v peti razred slovenske šole. Kot otrok je tedaj z močnim čustvenim nabojem ljubil vse, kar je imelo opraviti s slovensko besedo in zdravim narodnim ponosom. Na Goriško se je z družino vrnil leta 1948. “Pošteno in dobro smo delali in ljudje so nas imeli radi. Vsi so vedeli, da smo Slovenci”. V trgovino so prihajali Italijani in Slovenci. “Sami smo prišli do neodvisnosti in

nihče nas ni mogel pogojevati. Marsikdo se je moral zaradi preživetja prilagoditi in potuhniti”... Odkar je Slovenija samostojna in smo enakopravni, enakovredni drugim evropskim državam, “je odnos večinskega naroda do nas bolj spoštljiv”, meni Kosič. “V naši trgovini smo vedno govorili slovensko”. Prav je druge spoštovati in zase zahtevati spoštovanje, “narodnostno in tudi ideološko. Jaz te cenim, moraš pa tudi ti ceniti moj pogled na svet in moj način življenja. Ne delaj drugemu tega, česar nočeš, da bi drugi naredil tebi”.

Kosičev oče je odprl trgovino leta 1948, “ko je v Raštelu še rasla trava sredi kock”. Zgodovinske in družbene okoliščine so bile takrat povsem drugačne v Italiji in Jugoslaviji, kjer je marsikaj manjkalo. Komaj je sredi 50. let meja postala bolj prehodna, “se je začelo obdobje rasti. Naša sreča je bila, da na drugi strani niso imeli nič”. Razvijala se je trgovina, v svojih zahtevah se je razvijal tudi kupec. Z njim so vedno gojili “pravilen odnos”, zaradi česar so tudi ohranili veliko kupcev. “Zdaj pa je res kriza, globalizacija je uničila vse. Trgovska središča močno pogujejo vse. Nekdaj je bil srednji sloj, v meščanski družbi si več zaslužil, če si več delal, če si bil inovativen... Zdaj so ljudje ali velekapitalisti ali pa smo reveži vsi, ker si ne moreš

“Veliko sem potoval, a lepših krajev, kot so naši, po mojem ni.”

več privoščiti - skoraj bi rekel normalnega - načina življenja”. Vprašanje je, kaj se bo zgodilo z Gorico. “Naši upravitelji se niso dovolj potrudili, da bi naredili kaj

skupnega z Novo Gorico”. Zaprtje predora, ki je povezoval Rožno Dolino s središčem Gorice, je “tragično”. Zaprl so ga, da bi preuredili Travniki... “Ko bi milijone, uporabljene za dvigalo, raje porabili za podzemno parkirišče! Takega bi ne imel nihče! Danes se tega vsi zavedajo”. Pridobili bi vsi pomembni objekti v centru, od bank do pošte in uradov INPS, od KBcentra, lekarn in Trgovskega doma do trgovin na Travniku in v Raštelu... “Pa se ne zganajo! Redarji lovijo avtomobile, da dajejo globe, to je vse”. Za tako parkirišče obstajajo načrti, zasebniki so celo poskrbeli za finančna sredstva, “pa so nam dobesedno rekli, naj niti ne lomi-mo škatel”...

Kosič je obudil tudi spomine na bogato versko udejstvovanje pri slovenskih mašah v mestu: “Cerkve na Travniku je bila v nedeljo zjutraj polna... Danes nas je zmeraj manj”. Ukinjenih je bilo kar nekaj maš. Mladi so vedno manj prisotni. Včasih je bilo več “dela na etični pogon”, saj “smo vedeli, da je prav pomagati, delati, da gre stvar naprej. Tega danes ni več”. Zahod doživlja zaton, pa čeprav dr. Edi Kovač optimistično trdi, da se na novo rojeva. “Do tega rojstva je pot še dolga”, pravi Kosič. Zahodna Evropa “je pokvarjena s komercialnega vidika, nima več vrednot”. Vzhodni del je, “upam, bolj pošten, lahko bo zaživel in dal zagon celotni Evropi”. Treba bo videti, kaj se bo to zgodilo še z množičnim priseljevanjem beguncev.

O argentinskem papežu je umetnik rekel, da “je zelo čustven; kar govori, je krasno, po evangeliju, toda mi ljudje se težko prilagodimo tudi evangeliju. Vsakdo gleda na svoj interes, ljudje smo egoisti, najprej poskrbimo zase, potem za druge... Lepo bi bilo, ko bi prišli do pravičnih človeških in družbenih razmer, je pa težko”.

Kaj bi Kosič danes svetoval mlademu človeku? Najprej naj študira! “Ni dovolj obrt, najprej je potrebna osnova”. Potem naj se zna prilagoditi situaciji, “saj je veliko obrti izginilo, so pa rentabilne. Ne morejo biti vsi inženirji”... Če je človek delaven, ima energijo in zna izkoristiti vsak trenutek, bo kaj dosegel; kdor je po značaju flegmatičen, pa ne, trdi Andrej Kosič. / DD

Razstava del Andreja Kosiča v Kulturnem centru Lojze Bratuž

Trpeča metamorfoza

svetloba. Govorijo o sproščajočem stiku z naravo, za umetnika pa predstavljajo “trenutke ustvarjalne sprostitev, ki se jim je posvečal in jih gojil z isto predanostjo, s katero je skrbel za družino in trgovski posel”. S tokratnimi umetniškimi deli Kosič preseneča, saj s tehničnega, vsebinskega in slogovnega vidka predstavljajo jasen odmik od prejšnjih. Novi cikel je resnično odraz Kosičeve vitalnosti. Vzgib za nastanek cikla in njegov naslov se navezuje na globinski pretres, ki ga je avtor doživel ob obisku povojnih morišč v Kočevskem rogu. Kosič je torej že spet našel vir navdiha v naravi, le da je tokrat šlo za

oskrunjeno naravo. Kot priča že Geneza, so bratomorna nagnjenja žal položena v zibelko človeštva; zato je narava prepojena s krvjo nedolžnih. Presunljive podobne iz Hude jame so oživile spomine na vojna leta in očeta, s katerim sta

poromala v kraje slovenskega medvojnega trpljenja, v bolnico Franjo in Gonars.

Quinzi je tudi poudaril, da se Kosič s tem ciklom vmešča v širši tok slovenskega sodobnega likovnega ustvarjanja. Ob 70-letnici konca druge svetovne vojne je bilo v matici organiziranih več pomembnih razstav na temo pokopa pokojnih. Izhodišče jim je bil Sofoklesov lik antične junakinje Antigone, ki je pokopala brata Polineika.

S. Quinzi, župan E. Romoli in A. Kosič na odprtju razstave

Kosičeva Trpeča metamorfoza je intimno, osebno soočenje s tem zgodovinskim poglavjem, “svetopisemsko ‘vpitje’ zemlje je avtor prenesel na območje vidnega, skoraj otipljivega”. Za platna velikih dimenzij je slikar izbral oljne barve; dela odstopajo od realističnega odlikavanja narave in se približujejo abstrakciji, “čeprav avtor ne prestopi praga nefigurativne govorice”. Iz naravnega sveta si izpostavlja barvno gradacijo. Osnovna barvna paleta se od najbolj temne do najbolj svetle preliva s platna na

misli sklenil z molitvijo kapucina Antona Rotzetterja, da bi Bog občestvu vseh živih in umrlih podaril mir, počitek in življenje. Številne udeležence na odprtju razstave in slikarja, “velikega prijatelja Centra Bratuž”, je pozdravila predsednica Franka Žgavec. Goriški župan Ettore Romoli je pohvalil razstavo in umetnika, ki se še vedno razvija in presega samega sebe. Res prijeten kulturni dogodek je s primernima Bachovima skladbama - v začetku in na koncu - uokviril čelist Luca Bregant. / DD

Revija Mladika

44. Literarni natečaj 2015

1. Revija Mladika razpisuje XLIV. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtnico, novelo ali ciklus pesmi.
2. Na razpolago so naslednje denarne nagrade:

PROZA

prva nagrada 500 evrov
druga nagrada 300 evrov
tretja nagrada 250 evrov

PESMI

prva nagrada 300 evrov
druga nagrada 150 evrov
tretja nagrada 100 evrov

3. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. DECEMBRA 2015. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani (oziroma 25.000 znakov), ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset). Tekste in šifre lahko pošljete tudi po elektronski pošti na naslov: redakcija@mladika.com.

4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisateljica Vilma Purič, prevajalka prof. Diomira Fabjan Bajc, pisateljica Evelina Umek, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

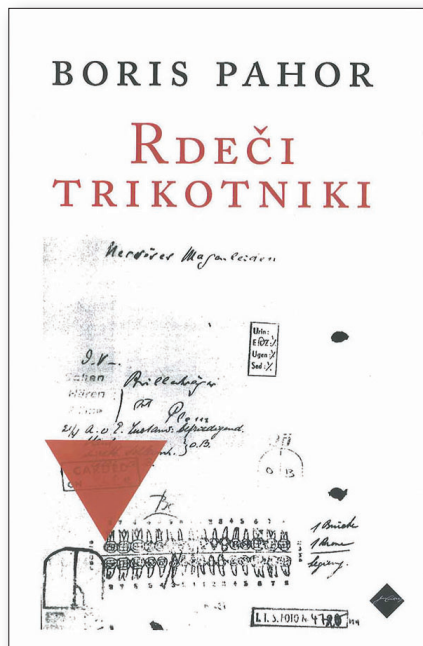
5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku – Prešernovem dnevu – na javni prireditvi in v medijih. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2016. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Rokopisov ne vračamo!

Kljub svojim 102 letom je Boris Pahor še vedno v središču pozornosti slovenske javnosti. Avgusta letos mu je namreč pripadel naslov ambasadorja slovenske kulture, ki mu ga je podelila slovenska ministrica za kulturo Julijana Bizjak Mlakar, ob isti priložnosti – torej avtorjevemu visokem življenjskem jubileju – pa sta pri Cankarjevi založbi izšli kar dve zanimivi publikaciji. Prva je zbornik prispevkov s simpozija o tržaški literarni šoli, ki smo ga na straneh našega tednika že predstavili – srečanje je bilo posvečeno Pahorjevemu 101. rojstnemu dnevu in 90-letnici Alojza Rebule, druga pa italijanski prevod dela *Triangoli rossi*, ki je pred kratkim izšel pri milanski založbi Bompiani Editore. Zanimivo je opaziti, da je večina avtorskih del Borisa Pahorja v zadnjem času v italijanskem jeziku, kateremu sledijo slovenski prevodi. Marsikje je tudi zaslediti, da italijanski mediji Pahorja imenujejo kar za italijanskega pisatelja slovenskega jezika... Kakorkoli že, italijanski izvirnik in slovenski prevod sta nastala iz avtorjevega vzgiba, da bi javnost spomnil na trpljenje in žrtve, ki so jih v koncentracijskih taboriščih prestali predvsem politični zaporniki, tisti, ki so na jetniški halji nosili rdeč trikotnik. Na zapostavljanje njihovega spomina je avtor prvič opozoril pred skoraj petdesetimi leti, in sicer v delu *Nekropola*, v katerem je zapisal, da so padli v boju za svobodo deležni spomina, slave in časti, medtem ko na taboriščnike pozabljajo. Novega zagona Pahorjevemu angažmaju pa je dal tudi pred dobrim desetletjem

Ustvarjalna moč Borisa Pahorja Knjiga Rdeči trikotniki in njena vsebina

uzakonjeni Dan spomina na žrtve holokavsta, ki se obhaja 27. januarja, in sicer ob vsakoletni obletnici osvoboditve taborišča Auschwitz na

Poljskem. Dan spomina obeležuje predvsem žrtve judovskega holokavsta, tako da so politični zaporniki v tem oziru znova postavljeni na nekakšen stranski tir.

Knjigo *Rdeči trikotniki*, ki je izšla v prevodu in pod uredništvom Tatjane Rojc, je moč razdeliti na tri dele. V prvem avtor opisuje osebno iz-

kušnjo, v drugem so naštet in opisane nemška koncentracijska in uničevalna taborišča, medtem ko je zadnji razdelek namenjen italijanskim, hrvaškim in madžarskim lagerjem. Kot smo že dejali, je osrednji vzgib za nastanek dela dala urednica založbe Bompiani. V delu so objavljeni tudi odlomki iz nekaterih avtorjevih del, saj je Boris Pahor taboriščni problematiki oziroma nemškemu ujetništvu posvetil vrsto knjig, od *Nekropole*, preko *Zatemitve*, *Skarabeja v srcu* in *Spopada s pomladjo*.

Njegova taboriščna agonija se je pričela pozimi 1944 z aretacijo s strani slovenskih domobrancev, ki so ga nato izročili Nemcem. Kot pravi avtor sam, se je pisanja lotil po spodbudi Elisabeth Sgarbi. Krajšemu postanku v Koronejskih zaporih oziroma sedežu SS na Trgu Oberdan je sledila deportacija v Dachau, enega pomembnejših nacističnih taborišč, ki je nastalo že pred drugo svetovno vojno. Od tam je bil avtor premeščen v Markirch, kjer so ujetniki morali izdelovati rakete V2, ki so kasneje uničevale angleška mesta, predvsem London. Največ časa je Pahor preživel v Natzweilerju oziroma Struthofu, taborišču v francoski pokrajini Alzaciji, točneje v gorovju Vogezi, in sicer na nadmorski višini 800 metrov. Taborišče je stalo na terasah, zaradi njegove višine pa so bile zime tam precej hude. Tu se

je avtor mogel pridružiti norveškemu zdravniku Leifu in začel delati kot bolničar, kar ga je zaposlilo. Eden najbolj pretresljivih prizorov, ki jih Pahor opisuje, je sočasnost rentgenskega slikanja v notranjem prostoru, medtem ko zunaj leži grmada trupel.

Taborišču v francoskih Vogezih sledi ujetništvo v Harzungenu, ki je bil podružnica zloglasne Dore Mittelbau, kjer so ujetniki prav tako izdelovali rakete V2. Žalostnega slovesa se je taborišče oprijelo predvsem potem, ko so nacisti iz maščevanja za sabotažo obesili veliko število ujetnikov. Svobodo oziroma prihod za vezniške vojske je Boris Pahor doživel v bližini taborišča Bergen Belsen, ki je bilo znano kot kraj, v katerega so pošiljali že ošibele ljudi umirati. Po koncu vojne si je v francoskem sanatoriju pozdravil pljučno bolezen oziroma jetiko, ki jo je v taborišču staknil zaradi nečloveških razmer.

Kot smo že nakazali, obravnava avtor – kljub temu da sam pravi, da ni zgodovinar – še nekatere druge nacistične, predvsem uničevalna taborišča, in sicer Auschwitz, Sachsenhausen, Mauthausen itd., med nam bližjimi pa izstopata predvsem Ljubelj in Rižarna pri Sveti Soboti v Trstu. Ne pozablja pa tudi na italijanska taborišča za Slovence – Gonars, Rab, Monigo, Chiesanuova, Renicci, Cairo Montenotte, Fraschette di Alatri – ter hrvaški Jasenovac in Sarvar, v katerega so madžarski okupatorji Prekmurja deportirali večje število tamkajšnjih Slovencev, ki se niso strinjali z zasledbo in razkosanjem svoje domovine.

Primož Sturman

Privlačna ponudba Kulturnega doma v Novi Gorici

Pester in bogat filmski program na Goriškem

September je tu in s tem tudi začetek nove filmske sezone Kulturnega doma Nova Gorica, ki na Goriško prinaša izjemno pester in bogat filmski program. Začelo se je razigrano, s **Komedijo na platnu**, novim filmskim sklopom, ki ga je oblikoval Erik Toth. Dvoje smeha polnih filmskih večerov je že za nami, čakajo nas še trije: *Pregled slovenskega kratkega komičnega filma* 29. septembra, 6. oktobra sledi ena najbolj smešnih in posrečenih horror komedij zadnjih let *Kaj počnemo v mraku*, neolepšan pogled na vsakdanost neživih, ki razkriva tegobe, tesnobe, sanje in upe štirih wellingtonskih vampirjev, ter *Cena slave*, tragikomedija z mešanico socialne drame, kriminalke in burleske, ki bo na sporedu 13. oktobra.

Sredi oktobra pa se kot navadno začneja abonmajski cikel **Filmsko gledališče**. Program prinaša 18 filmskih naslovov, ki jih je izbral filmski kritik in publicist Denis Valič. "Že ob bežnem preletu izbranih del je moč opaziti, da imamo med njimi celo falango evropskih avtorjev, ki so se preizkušali v reinterpretaciji posameznega žanra, od srhljivke do pustolovskega filma in vesterna, a so pri tem še vedno izhajali iz strogo avtorskih izhodišč, saj se nikoli ne pustijo povsem ujeti žanrskim konvencijam; na drugi strani pa imamo niz značilnih hollywoodskih produkcij, ki v težnji po avtorskem pristopu sežejo onkraj omejujočih okvirov enega samega žanra in njegovih pravil. Med obojimi in preostankom tistih, ki jih ne moremo razdeliti v ti dve skupini, se oblikujejo še druga povezovalna po formalnih ali tematskih sorodnostih: tako nas bo niz nadvse zanimivih del popeljal sko-

zi nekatere pomembne zgodovinske dogodke, drugi tovrsten niz nam bo ponudil razmišljanja o umetnikih oziroma umetniških praksah, tretji pa o preživetvenih strategijah posameznikov pri spopadu z vsakdanjimi tegobami", je o izboru zapisal Valič. Bogat in raznovrsten nabor filmskih naslovov, ki jih ponujajo slovenski distributerji, nam je omogočil, da smo dejansko izbrali tiste, za katere menimo, da so najboljše. Da bi si filme po ugodnejših, abonmajskih cenah lahko ogledalo kar naj-

več ljubiteljev sedme umetnosti, smo glede na lanskoletno izjemno povpraševanje letos ponudili kar dva abonmajska termina: **petkov in torkov abonma**. Seveda bodo na svoj račun prišli tudi otroci in mladi, ki bodo lahko svojo domišljijo hranili s filmi, ki jih bodo našli v **Filmskem vrtljaku** ter v okviru projekcij, vključenih v **Šolski filmski program**.

Njim je tudi namenjena letošnja novost: **Mednarodni filmski festival za otroke in mlade Film na oko**, ki bo na sporedu od 3. do 7. oktobra. Seveda bomo za ljubitelje filma pripravili tudi druge **kratke zaokrožene filmske cikle** neodvisne filmske produkcije, program pa sproti dopolnjujemo, zato vabljeni k rednemu spremljanju naše spletne strani www.kulturnidom-ng.si, kjer je filmski program podrobneje predstavljen. Vabljeni torej v našo sredino, da se skupaj s prijatelji odpravite na pot odkrivanja najglobljega sporočila lepega v filmski umetnosti.

Filmsko gledališče

16. in 20. 10. 2015: **RITEM NOROSTI** Damien Chazelle (2014)

23. in 27. 10. 2015: **VIŠJA SILA** Ruben Östlund (2014)

13. in 17. 11. 2015: **GOLOB JE SEDEL NA VEJI IN RAZMIŠLJAL O ŽIVLJENJU** Roy Andersson (2014)

20. in 24. 11. 2015: **ŠE VEDNO ALICE** Richard Glatzer in Wash Westmoreland (2014)

11. in 15. 12. 2015: **LEVIATAN** Andrej Zvjagincev (2014)

18. in 22. 12. 2015: **KOSEC** Zvonimir Jurić (2014)

8. in 12. 1. 2016: **PHOENIX** Christian Petzold (2014)

15. in 19. 1. 2016: **THEEB** Naji Abu Nowar (2014)

22. in 26. 1. 2016: **OBLAKI NAD SILS** Mario Olivier Assayas (2014)

29. 1. in 2. 2. 2016: **AMATERJI** Hans Petter Moland (2014)

12. in 16. 2. 2016: **SELMA** Ava DuVernay (2014)

19. in 23. 2. 2016: **G. TURNER** Mike Leigh (2014)

4. in 8. 3. 2016: **PLEME** Miroslav Slabošpicki (2014)

11. in 15. 3. 2016: **POPOLN DAN** Fernando León de Aranoa (2015)

18. in 22. 3. 2016: **DALEČ OD LJUDI** David Oelhoffen (2014)

1. in 5. 4. 2016: **45 LET** Andrew Haigh (2015)

8. in 12. 4. 2016: **ŠIŠKA DELUX** Jan Cvitkovič (2015)

15. in 19. 4. 2016: **EVEREST** Baltasar Kormákur (2015)

VPIS V PETKOV IN
TORKOV ABONMA
23. 9. – 14. 10. 2015

Redna cena: 77 €
Upokojenci, študenti, dijaki: 55 €

Urniki blagajne:
pon.-pet.: 10.00-12.00, 15.00-17.00 in uro pred predstavo

Kulturni dom Nova Gorica
Bevkov trg 4
T 05 335 40 16
W www.kulturnidom-ng.si

Lep dogodek v Kulturnem domu

Jubilejni večer za naš radio in našo televizijo

Radio Trst A že 70 let spremlja vsakdanje življenje Slovencev v deželi Furlaniji Juljski krajini, slovenska televizija pa je pred dvajsetimi leti nadgradila dolgoletno radijsko tradicijo s televizijskimi dnevniki, kulturnimi oddajami in dokumentarci. Dvojna obletnica je vredna slovesnega poudarka in slovenska sekcija deželnega sedeža RAI je obeležila praznik s koncertnim dogodkom v veliki dvorani Kulturnega doma v Trstu. Ker je naša radijska ustanova že veliko let povezana s slovensko radiotelevizijo RTV, je bil gost večera Big Band (prav tako "sedemdesetletnik") pod vodstvom Lojzeta Kranjčana, solistke pa so bile po večini pevke iz naše dežele. Tudi program je imel "čezmejno noto", saj je združil zimzelene slovenske popevke in pesmi s Festivala tržaške popevke, mednarodne uspešnice in hite Evrovizije. Med notami so se zvrstili institucionalni

govori, ki so se osredotočili na poslanstvo obmejnih medijev in na njihovo vedno pomembnejšo vlogo v svetu, kjer so povezave in izmenjave vse bolj pomembne. Z osrednjega sedeža RAI je prišla namestnica direktorja za mednarodne odnose Alessandra Paradisi, ki je poudarila pomen vrednotenja različnih mišljenj, kultur in jezikov v prostoru, kjer beseda medijev lahko bistveno pripomore k združevanju in torej h grajenju sožitja. Deželni sedež je zastopal direktor Guido Corso, ki se je spomnil vseh širše uveljavljenih kolegov slovenskega oddelka, s katerimi se deželni sedež lahko ponaša tudi s pogledom "onkraj obzorij vsakdana". Slovenski minister Gorazd Žmavc je pohvalil dolgoletno skrb za ohranitev kulture in jezika ter dodal ugotovitev, da se zamejski Slovenci zavedajo pomena teh vrednot bolj kot v Ljubljani. O pomenu jezika in kulture je spregovorila (v

slovenščini) tudi deželna odbornica Loredana Panariti. Nazadnje sta k mikrofonu stopila gostitelja oz. odgovorna za slovenske programe in urednik časnikarskega oddelka. Martina Repinc je naglasila pomen

"glokalnega" dela na terenu, izven sedeža, med ljudmi, ki lahko utemeljeno ocenjujejo delo slavljencev, saj redno poslušajo slovenski radio in gledajo slovensko televizijo, a tudi pomen sodelovanja s sorodnimi mediji. Ivo Jevnikar pa je izrazil tudi željo po dodatnem razvoju televizijske in časnikarske ponudbe, kar pa ni odvisno od pripravljenosti novinarjev, temveč od veliko kompleksnejših postopkov na vsedržavnem nivoju. Novinarji so bili absolutni protagonisti prve točke slovesnosti, ki se je primereno pričela s predvajanjem večernega tednevnika na velikem ekranu, vključno

z neposrednim prenosom iz dvorane, medtem ko so besede Borisa Pahorja o rojstvu radia uvedle v slovesnost še na "radijski" način. Celoten spored večera, ki je bil tudi vključen v program letošnjega Slofesta, je povezovala Tamara Stane-

mušne, sentimentalne, igrive, čustveno intenzivne popevke, ki so v zadnjih sedmih de-

Anika Horvat

setletjih (in predvsem "v lepih starih časih") spremljale poslušalce slovenskega radia. Izbrale so tudi hite, ki so nastali po besedilih Miroslava Košute, kot je na primer *Zlati prah*, za

'Naše pevke' Andrejka Možina, Ylenia Zobec, Tinkara Kovač, Martina Feri, Marta Donnini in Kristina Frandolič

se. Bleščeče dame koncertnega sporeda so bile Anika Horvat, Ylenia Zobec, Andrejka Možina, Kristina Frandolič, Martina Feri, Tinkara Kovač in Marta Donnini. Zanesljive pevke so vsaka na svoj način in v osebnem stilu interpretirale hudo-

konec pa so vse pevke skupaj zapele pesem, s katero je radijska kolegica Marjuča Offizia nastopila leta 1963 na Festivalu slovenske tržaške popevke. Njen službeni kolega Mario Sancin in maestro Aleksander Vodopivec sta takrat zanj napisala uspešno Marju-cha-cha-cha.

SLOVENSKA PROSVETA IN RADIJSKI ODER 18. Gledališki vrtljak

Gusarji so se izkricali na tropskem gledališkem otoku ...

Gledališki vrtljak, ki ga ob finančni podpori Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu prireja Radijski oder in Slovenska prosveta, se je lani vkrcal na gusarsko ladjo in odplul, da bi odkril čaroben gledališki zaklad. Ekipa vrtljaka se bo tako, po letu dni plovbe, letošnjega septembra izkrkala na tropskem sanskjem in skrivnostnem otoku oddaljenega oceana, v pragozdu katerega se skriva marsikatera igriva živalica ... Na podlagi zgolj vizualne vsebine lanskega in letošnjega plakata gledališke prireditve za otroke in

njihove družine smo hoteli začrtati neko navidezno, idealno nadaljevanje obeh sezon Vrtljaka, ki se bo sicer letos zavrtel že 18.! Grafični oblikovalec Matej Susič je lani sestavil plakat, na katerem se je posadka morskih razbojnikov veselila novih teaterskih dogodivščin; letošnja vizualna oprema, na zelenem ozadju ob prisotnosti rumenopisanega papagaja, igrive opice, zvite kače, nežnega tigrička in v vodi namakajočega se slončka, pa vabi mlade obiskovalce v džunglo, kjer bodo deležni sedmih 'pustolovskih predstav'.

Prva bo na tradicionalni lokaciji Marijinega doma pri Sv. Ivanu v ul. Brandesia na vrsti **27. septembra 2015**. Gre za sad letošnjega poletnega tečaja Male gledališke šole Matejke Peterlin: tokrat bodo mladi gledališčniki oblikovali predstavo **Trnjulka**. Sezona se bo nadaljevala **25. oktobra**, ko bodo na oder stopili člani Gledališča Unikat iz Ljubljane in predstavili **Pravljino urico babice Pra, ki sploh ne pričakuje tigra**. **15. novembra** bo na vrsti igra **Peter Strah**, ki jo bodo oblikovali člani Gledališča iz desne-ke žepka iz Ljubljane. V domači

režiji pa bo letos, prav na nedeljo, **6. decembra**, Miklavževanje: člani Slovenskega odra - Radijskega odra bodo namreč otroško publiko navdušili s predstavo **Čudežno darilo**. Člani Lutkovnega gledališča Maribor pa bodo izoblikovali prvo predstavo v prihodnjem letu: **10. januarja** bo namreč na vrsti igra z naslovom **Petelin se sestavi**. Gledališče Ku-Kuc iz Lendave bo **14. februarja** izvedlo igro **Veliki strah malega tigra**, sklepno predstavo sezone 2015-2016 so prireditelji Gledališkega vrtljaka zaupali LG Rado Mužan z Bleda: lutkarji bodo **13. marca** uprizorili igro z naslovom **Kača naočar-ka**.

"Letošnji gosti dejansko zastopajo celotno Slovenijo, od našega zamejskega roba prek Ljubljane in Maribora, vse do Murske Sobote", je dejala duša Gledališkega vrtljaka Lučka Susič na ti-

skovnem srečanju, ki je bilo v petek, 18. septembra, v prostorih Slovenske prosvete. Susičeva je poudarila tudi, da je Vrtljak priložnost druženja številnih družin ob lepi in kleni slovenski besedi. "Iz leta v leto opažamo, da tudi neslovenski starši redno zahajajo na GV, prav tako beležimo vse večjo prisotnost obeh staršev, kar pomeni, da je naša manifestacija praznik za celotno družino, tudi za tiste celice, ki na srečo štejejo veliko članov". To poslanstvo se zrcali tudi v ceni abonmaja, ki je letos ista kot lani.

Polna vsota znaša **35 evrov**, drugi otrok ali spremljevalec bo na ceni imel popust (stal bo **25 evrov**), abonmaji za ostale družinske člane pa tudi letos stanejo le simbolični **evro**. Kot vsako leto bosta nedeljske popoldneve popestrili **dve pred-**

stavi: prva se bo začela ob **16. uri**, naslednja pa ob **17.30**. Za predstave bo mogoče kupiti tudi posamezne vstopnice, vendar bodo precej dražje. Zato prireditelji vabijo zainteresirane, naj abonmaje rezervirajo oziroma kupijo na sedežu **Slovenske prosvete na ul. Donizetti 3 (040370846)** od ponedeljka do petka ob 9. do 17. ure ali pred predstavo v Marijinem domu. Naj še dodamo, da je v sklopu letošnjega abonmaja spet navedeno sodelovanje ŠC Melanie Klein, katerega članice bodo pred vsako predstavo poskrbele za krajšo animacijo. Organizatorji razpisujejo obenem tudi likovni natečaj za domišljjsko risbo z naslovom **Moj najljubši gledališki junak**: ob zadnji predstavi bodo risbe nastopajočih razstavljene, najboljše pa tudi nagrajene.

IG

Druga izvedba Slofesta

Tudi tokrat uspešno!

Druga izvedba Slofesta, ki velja za največjo izložbo slovenskih kulturnih organizacij v naši deželi in jo prireja Zveza slovenskih kulturnih društev, je bila tudi tokrat uspešna. Ob lepem vremenu se je na tisoče ljudi, Tržčanov slovenske in tudi italijanske narodnosti ter turistov, od 18. do 20. septembra mudilo v mestnem središču in pri osrednji lokaciji na Borznem trgu ter ob 'naselju hišic' pri Kanalu in spoz-

navalo jezikovno, kulturno, likovno, glasbeno, gledališko, literarno bogastvo slovenske narodne skupnosti v deželi Furlaniji Juljski krajini. "Obračun je tudi tokrat več kot pozitiven: Slofest je bil pred dvema letoma poskus, letos pa vpeljana tradicija, s katero se je mesto resnično predstavilo s svojo izvirno, zgodovinsko večkulturnostjo", je po končani manifestaciji dejala pokrajinska predsednica ZSKD Živka Persi in

dodala, da je prvo izvedbo zaznamovala evforija, letos pa je nastopila refleksija: "Uvedli smo nekaj koristnih novosti, kot so bili po mojem mnenju preddogodki, ki so ustvarili pričakovanje na osrednje dneve. Pri letošnji izvedbi je sodelovalo veliko število ustanov, ki so same oblikovale svoje vsebine. Uporabili smo prostore, na katere do danes nismo pomislili in ki so dali celotnem prazniku lepo kuliso". O institucionalni podpori Slo-

festa smo posredno poročali z zapisom na prvi strani: poleg ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu Gorazda Žmavca so na otvoritvenem večeru bili pristoni še tržaški župan Roberto Cosolini, deželni odbornik Gianni Torrenti, pokrajinska predsednica Maria Teresa Bassa Poropat, predsednik krovne organizacije SSO Walter Bandelj in deželni organizator SKGZ Marino Marsič.

Program se je tako zvrstil med osrednjimi in stranskimi dogodki. Med spremljevalnimi gre nedvomno zabeležiti okroglo mizo, ki je v soboto, 19. septembra, v sejni dvorani tržaškega županstva sklenila praznovanja ob 70-letnici Pri-

Nadia Roncelli, Neva Zaghet, Marija Pirjevec in Magda Jevnikar (foto JMP)

morskega dnevnika. Na posvetu je bil govor o narodnih in jezikovnih manjšinah v Evropi. Prisotni so bili namreč pristojni nekaterih manjšinskih dnevnikov, ki so včlanje-

ni v mednarodno zvezo MIDAS. Ta organizacija združuje okoli trideset časopisov iz dvanajstih evropskih držav. V njenem imenu je občinstvo pozdravila predsednica, Edita Slezakova, ki vodi založniško hišo madžarskega dnevnika na Slovaškem Uj Szo. Simpozij, ki ga je vodil predsednik DZP-PRAE Bojan Brezigar, so oblikovali Martxelo Otamendi (baskovski dnevnik Berria), Jorgen Molleker, urednik časopisa Flen-sborg Avis, glasila danske manjšine v Nemčiji, Toni Ebner (južnotirolski Dolomiten), Roberto Palisca, urednik časopisa italijanske manjšine La Voce del Popolo z Reke, in Dušan Udovič, odgovorni urednik Primorskega dnevnika.

Uradni začetek Slofesta pod šotorom na Borznem trgu (foto Damijon)

Simpozij v organizaciji Primorskega dnevnika v občinski palači (foto JMP)

S 1. strani

Šolska reforma je...

Zakaj je italijansko šolstvo potrebovalo to reformo oziroma reorganizacijo, kot ste jo sami poimenovali?

Ni samo enega razloga. Prvi je vse-kakor tehnični, ker je bilo zaposlovanje, kot ste ga do danes poznali preko lestvic, protustavno, nezakonito, v nasprotju z veljavno evropsko zakonodajo in konec koncev popolnoma neresno. Pa tudi politično je bilo treba dati odgovor vsem tistim, ki vsa ta leta upravičeno čakajo zaposlitev. Tretji razlog je potreba, da se šolstvo prevetri; s tega vidika imam vtis, da je zakon še najbolj učinkovit, ker za vselej odpira šolstvu okna na stežaj, posebno na relaciji ravnatelj-osebje ter v razmerju šola-starši.

V čem je bila prejšnja šolska ureditev napačna? V intervjuju za naš tednik ste svojčas izjavili, da so bili glede reforme, ki je bila takrat še v pripravi, skeptični prav šolniki: po vašem mnenju šolniki "od nekdanj doživljajo in delajo znotraj take organizacije dela, ki je bila povsem skregana z logiko in v dobrušni meri nezakonita, v določenih primerih celo neustavna". Ali bi nam lahko razčlenili to vaše razmišljanje?

Začetna, zgodovinska napaka šolnikov je po mojem mnenju ta, da so po letu 1968 pustili, da je v šole prodrla politika. Pri tem so imele dober delež sindikalne organizacije, ki so v zadnjih tridesetih letih to priložnost izkoristile do take mere, kot jo vidimo danes. Kar je povsem navadno na kateremkoli delovnem mestu, je v šolstvu nemogoče. Lažje bo razumeti, če navedem primer. Katerikoli bančni uslužbenec ve, da vsaka tri leta bo nameščen po uradni poti na tej ali drugi podružnici. Danes se to dogaja pokrajinskim uslužbencem, v kratkem tudi zaposlenim na občinah. V šolstvu pa se je uveljavilo neke vrste samoupravljanje, kjer bi kolektiv odločal brez ravnatelja, brez vodstva. Prav te dni beremo, da bodo ravnatelji postali "šerifi", kar meji na komičnost. Posledica tega je bila ta, da je šola postala samoreferenčna ustanova, ki naj dela za šolnike, ne pa za dijake, ki so edini pravi uporabniki, in za družine. To se vidi pri izbiri urnika: nekatere šole si še danes uredijo urnik tako, da je neusklajen s stvarnostjo, v kateri se nahaja šola. Otroci tako čakajo na avtobus, starši morajo vsak dan zapuščati delovno mesto pred 13. uro, ki je standardno tisti trenutek, ko imajo v glavnem vsi kosilo. In še bi lahko našteval. Podaljške so izbirali tudi, če pouk ni bil celodnevni, misleč, da je to dobro za družine, ker nimajo kam z otroki popoldne, nekako po švedskem modelu. Pri tem pa ni nihče pomislil, da podaljšek zahteva kosilo in da je kosilo kar velik letni strošek, še posebno za tiste družine, ki šolajo po dva ali več otrok. Če bi kosilo zajamčila šola in torej država, bi tako razmišljanje bilo prav gotovo utemeljeno, ker pa to breme pade na starše, očitno nekaj ni v redu. Pozabili so, da je šola državna in torej javna; na tak način pa deluje popolnoma obratno, ker najrevnejše sloje bremenijo finančni zaloga, ki ga ne premorejo. Zakon skuša spodbujati šole k temu, da dobijo kar same finančna sredstva, t. i. fundraising; nekateri se temu upirajo, meni se zdi, da bi veljalo poskusiti. V davčni prijavi bomo imeli možnost zbirati, ko-

mu dati 5/1000, in ne zdi se mi, da je taka izbira ideološko nesprejemljiva ali primerljiva s privatnim financiranjem, kot ga pozna jo v anglosaškem sistemu. V osemdesetih in devetdesetih letih je bilo v navadi, da so otroke peljali na beli teden, po zgledu tujih držav; tudi v tem primeru je bila zamisel dobra, žal so nekateri otroci sramotno ostajali v razredu, ker jim starši tega enostavno niso mogli nuditi zaradi neodgovorne ga – pravzaprav neprofesionalnega ravnanja šolskega kadra, ki tega ne bi smel nikakor dovoliti. Tudi v tem primeru ni bilo jasno, da so v tujini beli tedni zelo poceni in da si lahko otroci ustrezno opremo izposodijo, in to brezplačno. Beli teden so imeli celo tudi tam, kjer so med tednom popolnoma zanemarjali telesno vzgojo, kar je nesprejemljivo. Kot vidite, "samoupravljanje" posamezne šole se ni izkazalo vedno kot najboljša

Igor Giacomini nagovarja občinstvo na slavnostnem odprtju letošnjega seminarija za slovenske šole v Kulturnem domu v Trstu (foto Damj@n)

rešitev; prav je, da za izbire odgovarjamo vsi, začeni z mano, ravnatelji, ter učno osebje, in da so starši zares deležni posluha tam, kjer je pač treba, ne da bi zaradi tega odločali o pouku ali usmerjali šolo. Tako nepremišljeno ravnanje je bilo poleg vsega nezakonito in, kar je še najhujše, protustavno. Reformizem, ki so ga hoteli vnesti mladi z valom protestov v letu 1968, se je prevesil, paradoksalno, v zahteve po avtonomiji šolstva,

“Zakon je še najbolj učinkovit, ker za vselej odpira šolstvu okna na stežaj, posebno na relaciji ravnatelj-osebje ter v razmerju šola-starši.”

kar je privedlo do nekakšne anarhije, in današnji protesti izvirajo tem: segajo v začetke sedemdesetih let. Mislim pa, da je po štiridesetih letih prav, da potegnemo črto in povzamemo, kar je dobro, in spremenimo, kar ne gre. **Kateri so najbolj pomembne novosti, ki jih uvaja nova reforma? Ali po vašem mnenju drži analiza, da reforma spodbuja večjo avtonomijo šolskega sistema na krajevni ravni in nalaga učnemu osebju večjo odgovornost?**

Absolutno drži. O tem ni dvoma, tudi zato, kot sem že povedal, ker je bila šolska avtonomija zahteva,

ki so jo šolniki izrabljali celih trideset let, vse do leta 1997, kot so jo uzakonili z zakonom 97. V tista leta sega tudi sprememba statusa ravnatelja, ki je bil do tedaj "prezident", hierarhično podvržen "proveditorju" in je danes postal "dirigente scolastico, ki sam upravlja šolo, je pravni predstavnik in o svojem početju odgovarja, in to v vsakem oziru. Žal, so se nekateri takrat uštel, ker niso pravočasno dojeli, da pomeni zahteva po avtonomiji odgovornost.

Kako se bo slovenska šola v Italiji odzvala na reorganizacijo italijanskega šolskega sistema? Na slavnostnem odprtju letošnjega seminarija za slovenske šole v Italiji ste izjavili, da je za našo stvarnost ta reforma predvsem izziv: celotnemu postopku ste dali torej pozitiven predznak.

Tudi to drži. Sam sem značajske vedno pozitiven in odprt za novosti, drugače ne bi kandidiral za mesto, ki ga zasedam. Prepričan sem, da je reforma izziv, ne pa problem. Izziv pa zato, ker lahko postanejo ravnatelji akterji sprememb, če se bodo zadeve lotili resno, brez predsodkov, da bo znalo slovensko šolstvo v Italiji zadobiti predznak kakovostne šole, sicer z manjšinsko specifikom, v sozvočju s časom, ki ga doživljamo. In pri tem imajo ravnatelji vso mojo podporo. Vsi skupaj, ravnatelji z mano vred, starši in širša zamejska stvarnost pa moramo paziti, da ne pozabimo, od kod prihajamo, in še posebej, kam nameravamo. Najbrž je ta zadnji vidik v tem trenutku najbolj zanemarjen in se bo treba v naslednjih letih odločiti, kakšno šolo želimo za prihodnje rodove. Zavedam se, da gre za pomembne odločitve, ponekod dramatične, pa vendarle ne nepremostljive.

Naša slovenska šola ima točno določeno specifikom, nalogo: ali lahko sploh rečemo, da ima še danes neko posebno poslanstvo?

Ne samo, da ima neko poslanstvo, upal bi si celo trditi, da bo v naslednjih letih postalo šolstvo ključnega pomena v vsakem oziru, narodnostnem, jezikovnem, družbenem itd., skratka, temelj manjšinske stvarnosti. Ob prej omenjeni priložnosti v tržaškem Kulturnem domu ste izrazili tudi prepričanje, da izvajalni odloki ministrstva, ki morajo uskladiti reformo z našo šolsko specifikom, nočejo imeti odrešilnega predznaka. Kaj to pomeni?

Da je odlok, ki se pripravlja, treba razumeti kot upravni dokument, ki izvaja specifičen zakon v danem trenutku, se pravi v tem zgodovinskem trenutku. Ne rešuje vseh problemov slovenskega šolstva v Italiji, obenem pa nam je že danes jasno na deželnem šolskem uradu, da bomo imeli v prihodnje nove, drugače težave, ki jih bo treba sproti reševati in ki jih ta odlok niti ne omenja.

Kakšne vsebinske temelje bodo imeli ti odloki?

Odlok se rodi z namenom, da priredi nekatere zakonske člene slovenskim šolam, še posebej tam, kjer zakon ureja informatizacijo, uporabo slovenskega jezika, evalvacijo oziroma samoevalvacijo, po drugi strani pa nalaga deželniemu uradu urejanje zaposlovanja, razpisov in izvajanje zakona samega.

Kaj pa zaposlovanje, se pravi urejanje statusa večletnih suplentov: kako se je z letošnjim šolskim letom število zaposlenih v šolstvu glede na ta vidik ohranilo oziroma spremenilo?

Če povzamem zelo banalno, sicer zelo zapleten postopek, smo letos zaposlili tiste suplente, ki bi jih sicer zaposlili po starih pravilih, na podlagi lestvic torej, poleg teh pa smo v fazi B zaposlili še dodatno število učiteljev, ki ne bi dobili mesta, ker bi potekalo zaposlovanje samo na posamezni pokrajinski ravni. Zakon pa je določil, da se prosta mesta v neki pokrajini lahko popolnijo tudi z osebjem iz druge pokrajine. In tako se je zgodilo, da so letos nekateri Tržačani dobili in sprejeli stalež v goriški pokrajini. Zato so ga na ministrstvu poimenovali izredni zaposlitveni načrt. Ker pa ostajajo še nekatera nekrita mesta, bo sledila še dodatna faza C v šolskem letu.

Ali menite, da bo slovenska šola prav glede na svojo specifikom v primerjavi z italijansko imela večje težave pri udejanjanju smernic reforme?

Ne bom govoril o pravih težavah, pač pa o zahtevi, da se novosti pri- krojijo naši stvarnosti. Tako je bilo vedno in vedno bo, ne gre drugače. Dogaja se tudi, ko je zakon prirejen in na kožo pisan manjšini, mislim na zakon 38/2001, delno nedorečen in delno neizvajan.

Kako se naša šola s slovenskim učnim jezikom sooča z dokaj drugačnim družbenim okoljem, kot je bil na primer tisti izpred nekaj desetletij? "Prej ali slej se bo treba v manjšini soočiti z majhnimi številkami (slovenskih otrok oziroma slovenskega etničnega telesa - opomba uredništva), ki so značilne za katerikoli manjšinsko stvarnost; to ni politični problem, pač pa sociološka sprememba, kateri se ne bomo mogli postaviti proti", ste glede te tematike izjavili v že omenjenem intervjuju.

Na uradu se ukvarjamo s številkami, ki dajejo takojšnjo sliko dejanskega stanja. In števila so neizprosna, in claris non fit interpretatio. Tu bi pa rad razčlenil opozorilo, ki sem ga dejansko izrekel v Kulturnem domu. Imam vtis, da manjšinska "organiziranost, še tako razvejena in razčlenjena, ne vidi ali noče videti sprememb, ki so na dlani. Razlog je najbrž v tem, da našo stvarnost zaznamuje dejstvo, da na vse gledamo politično, se pravi neracionalno. Politično gledanje pa predstavlja samo en zorni kot, ni pa ta edini. Ko bi gledali sociološko, z drugačno lečo torej, bi bila analiza bolj vredna, ker bi razumeli, zakaj - samo za primer - zamejci volijo tako in ne drugače, zakaj nekateri slovenski starši vpisujejo otroke v italijanska športna društva, zakaj predvsem mlajši težko dojemajo vloge krovnih organizacij itd.

Take analize nismo zmožni, po eni strani, ker nimamo nikogar, ki bi to delal, saj gre za stroko in strokovnega dela si ne moreš kar tako izmisliti. Po drugi strani, ker do danes nam tega ni bilo treba počenjati. Sam sem obiskoval osnovno šolo v Rojanu, poimenovano po Bazoviških junakih, ter

srednjo šolo Frana Erjavca; danes ti dve šoli ne obstajata več oziroma ostaja kamnita tabla na pročelju poslopja, kjer danes deluje Glasbena matica. Se mi ne zdi, da se je manjšina zaradi tega zgražala ali zadevo sploh analizirala. Ostaja pač rojanska skupnost brez šole, in to je to. Posledično lahko sklepam, da bomo v prihodnje brez težav lahko ukinjali šole? Nisem prepričan, da je tako ravnanje strateško sprejemljivo, in upam, da se bomo v prihodnje učili pri napakah. Obenem

“Imam vtis, da manjšinska “organiziranost, še tako razvejena in razčlenjena, ne vidi ali noče videti sprememb, ki so na dlani. Razlog je najbrž v tem, da našo stvarnost zaznamuje dejstvo, da na vse gledamo politično, se pravi neracionalno.”

opažam, da se okrog šolstva suka nešteto društev, ustanov.

Mislim, da je skrajni čas za trezen razmislek o šolstvu, in ostajam prepričan, da v sklopu tega je treba razumeti, kam spada šola za slovensko manjšino na neki namišljeni prednostni lestvici. Z dodatkom, da ima vsaka krivulja vzpon in padec; sedaj je čas, da razumemo, kje smo na krivulji, namreč odločitve na krivulji, ki pravi rešitve za morebitne napake, te so lahko usodne. Kot sem že povedal, ne verjamem, da je to, kar sem povedal, politično ali vsaj ne izključno politično, ker je zadeva veliko bolj zapletena.

Slovenska narodna skupnost in njen šolski svet praznuje dve pomembni obletnici. Seminar slovenske šole je letos slavil 50. letnico; prav tako bomo letos

decembra obeležili 70.letnico ponovne ustanovitve slovenskega šolstva v Italiji. Kako kot načelnik urada za slovenske šole pri deželnem šolskem skrbništvu gledate na ta dva mejnika?

Z veliko mero spoštovanja do vseh, ki so v teh letih ustvarjali in oblikovali šolstvo v slovenskem jeziku od konca vojne do danes. Tako pomembne okrogle obletnice so zame pravi opomin pri vsakdanjem ravnanju, saj se zavedam odgovornosti mesta, ki ga zasedam, in se vsak dan sprašujem, ali bom temu kos. Dejstvo je, da je manjšina - čeprav politično močno deljena - na zunaj delovala celovito; obenem je takrat prevladovalo navdušenje po vaseh, društvih, skratka paradoks, saj je bilo v težjih razmerah, vsaj v nekaterih pogledih, lažje oziroma manj zapleteno. Prej omenjene družbene spremembe delujejo zelo negativno, vsi smo bolj

sebični, in to se pozna tudi v šolah, kjer so starši bolj neizprosni s kritikami, ker ne gledajo več na "našo" šolo (to sicer velja tudi za "naše" društvo, vas itd.), zanima jih, da šola otroku nudi kakovostno izobrazbo in storitve, paj naj bo slovenska ali ne. Starši se zgledujejo po italijanskih šolah, se zanimajo, kako je to v Sloveniji; primerjajo ponudbe. Skratka, tržno gospodarstvo, kjer moraš "tržišču" dati odgovore. Tega se žal večina ne zaveda, ker je doživljala drugačno stvarnost, ali tega celo ne sprejema, večkrat tudi samo ideološko, in bojim se, da bomo srednjeročno drago plačali, če ne bomo pravočasno tudi primerno ukrepali. V tem je ta zakon pravi izziv, v prvi vrsti zame in za vse šolnike, ki se vsak dan trudijo na naših šolah in ki jim gre zato javna zahvala.

“Cerkev, ki posluša in sprejema”

V Zgoniku bodo ta konec tedna obhajali praznik župnijskega zavetnika sv. Mihaela nadangela. **V petek, 25. septembra**, bo ob 20.30 koncert v domači cerkvi. **V nedeljo, 27. septembra**, pa bo slovesno pritrkovanje zvonov pred sveto mašo ob 10.30. Sledilo bo odprtje fotografske razstave in 'Boljši sejem za dobrodelne namene'. **V torek, 29. septembra**, praznik sv. Mihaela nadangela: osrednja verska svečanost bo ob 17. uri. Praznovanje se bo nadaljevalo po maši za cerkvijo, kjer bosta lutkovna predstava za otroke in fotografska razstava; nadaljeval se bo Boljši sejem, sledilo bo druženje.

Obvestila

Radijski oder sporoča, da se vpisujejo abonmaji za 18. Gledališki vrtljak od ponedeljka do petka, od 9.00 do 16.30, po telefonu na številki 040 370846 ali osebno na ul. Donizetti 3, III. nadstropje (pozvoniti Mladika). **Narodna in študijska knjižnica** na ul. S. Francesco je odprta od 10. do 18. ure vsak dan razen ob sobotah.

Vincencijeva konferenca vabi člane, prijatelje, prostovoljce sorodnih ustanov in vse, ki se kakorkoli udeležujejo na področju humanitarnega dela, na srečanje ob začetku delovnega leta, v sredo, 30.9.2015 (ob prazniku svetnika revnih, sv. Vincencija), v kapeli Zavoda šolskih sester, ul. delle Docce 34: ob 16. uri bo sv. maša, nato duhovna spodbuda ob mislih, ki nam jih bo posredoval g. Franc Prelc, župnik

Darovi

Za rojansko glasilo Med nami daruje Lizeta Janežič 20 evrov.

Medobčinska unija Terskih dolin

Nova ureditev diskriminira Slovence

Ne glede na to, kakšen bo izid težavnega nastajanja medobčinskih unij, ki bodo privedle do korenitih reform krajevnih uprav, bo ostal v spominu tisti občutek zmedenosti, nedoločenosti, pomanjkanja vizij in perspektiv mnogih naših upraviteljev in zlasti pomanjkanje ukoreninjene zgodovinske in kulturne zavesti v njihovih skupnostih.

George Orwell - angleški pisatelj, ki je v romanu z naslovom *1984* napovedal prihod "Velikega brata", je napisal, da "kdor obvladuje preteklost, nadzoruje prihodnost. Kdor nadzoruje sedanjost, nadzoruje preteklost". V smislu, da kdor pozna stvarnost in njene zgodovinske korenine, deluje z zavestjo in utemeljeno v dobrobit in napredek družbe, v kateri živi, medtem, kdor se ustavi pri opazovanju vsakodnevnega stanja poteka dogodkov, nima vizije za prihodnost. In prav to izhaja iz Uvoda statuta Terske medobčinske unije, ki je s prenatagljenimi izjavami o jezikovni identiteti in tolmačenjem zgodovine, namesto da bi pri načrtovanju prihodnosti izhajala iz svojih korenin, "nadzoruje sedanjost" s strani trenutnega razpoloženja določene politike in sprejema nase napake namišljene kulture.

Trditev, da so se na tem območju "naselila in živela v miru vse od sedmega stoletja dalje ljudstva slovanskega izvora

v gorskem območju in furlanskega izvora v nižini", pomeni, kot da bi dve različni osebi imenovali eno s svojim prvim imenom in priimkom, drugo pa le z nekakšno splošno oznako (ki ima lahko celo prezirljiv prizvok), kot da bi bil brez svoje lastne identitete. Ker je na eni strani furlanski jezik kot jezik s svojo zgodovino, s svojim književnim ustvarjanjem, s svojo razširjenostjo in z zakonodajo, ki ga štiti, na drugi strani pa gre

za jezik (ali narod) brez zgodovine, brez dostojanstva, ki ne obstaja, ker danes slovanski jezik ne obstaja in ga ne uporabljajo nikjer po svetu. Od Mostu sv. Kvirina, ali v tem primeru, od Debeliša do Vladivostoka, govorijo v slovenskem, hrvaškem, češkem, slovaškem, ruskem jeziku...

O tem so se jasno izrekli tudi italijanski slavisti in zaščitni zakoni (državni zakoni 428/1999, 38/2001 in deželni zakon 26/2007), ki ne govorijo o slovanskem prebivalstvu ali jeziku, temveč izključno o Slovencih in slovenskem jeziku. Če že ne poslušajo slavistov, bi se morali

upravitelji vsaj prilagoditi temu, kar pravi zakon, in to iz čuta odgovornosti do poslanstva, ki so ga prevzeli, in zahtev njihovih občin, da postanejo del območja, na katerem se izvaja zakon 38/2001.

Če pomislimo, da so se za odobritev tega zakona, ki bi polnopravno vključeval Slovence videmske pokrajine, desetletja borile politične sile, katerih potomci sedaj sedijo na najvišjih stolčkih občin Terske doline, medtem ko se zdi, da s tem Uvodom ponovno stopamo po stopinjah tajnih protislovenskih organizacij povojnih let in najbolj reakcionarne struje KD tistih let.

Lahko bi ugovarjali, da je beseda slovanski prisotna v zgodovinskih dokumentih, ki se nanašajo na ta področja, potem pa bi iz doslednosti morali za furlanski jezik uporabiti zgodovinske izraze, kot narečje Furlanije, jezik latinskega izvora, italijansko ali beneško narečje. Kaj bi na to rekli privrženci in zagovorniki furlanskega jezika?

Zelo se moramo potruditi, da v Uvodu dobimo kakšno zgodovinsko ali kulturno enovitost med slovenskimi in furlanskimi ozemlji, med gorskim svetom ter podgorjem in nižinskim svetom. Z vidika javne uprave ni bilo vse do ustanovitve občin v Napoleonovem času na slovenski strani, kakor tudi v Nadiških dolinah, ozemeljske enotnosti, ker so bile različne "ville" - (naselja - vasi) pod

okriljem gospodov iz podgorskih krajev ali Vidma, od gastaldije (kraljevih upraviteljev) ali kapitanerije (poglavarstva) iz Tricesima ali drugačnih jurisdikcijskih enot. Treba pa je povedati, da je bila tudi v teh situacijah živahna in dejavna uprava enota, ki je povezovala soseske, upravljala skupno last, reševala spore med "sosedmi", skrbela za potrebe cerkve in imenovanja ter podporo duhovnikov, ki so poznali njihov jezik. "Kar je dalo 'soseski' poseben pečat samouprave - piše furlanski zgodovinar Tarcisio Venuti - je mnogovrstnost njenih pristojnosti. Bolj kot upravna skupščina je predstavljala sintezo vseh oblasti".

Za zgodovino in identiteto ter ozemeljsko opredelitev slovenskega dela Terske doline pa so temeljnega pomena "slo-

vanski" vikariati, ki so združevali slovenske naselbine "Schiavonie" nad Čento, Fojdo in Nemami. Civilna oblast tega ozemlja je bila razdrobljena v različnih jurisdikcijah, cerkvena razdelitev pa je upoštevala predvsem homogenost slovenske jezikovne skupnosti. Dušni pastirji treh furlanskih središč, ki so oskrbovali tudi slovenske vikariate, so morali skrbeti za duhovne potrebe

tudi teh prebivalcev in pritiski cerkvenih organov kot tudi drugih dekanatov soseske so bili zelo močni, če njihove pravice niso bile upoštevane.

Dne 9. novembra 1498, na primer, je omenjen "duhovnik Pellegrino, ker ni poskrbel, da bi imel *unum socium qui sciret idioma sclavicum* [sobrata, ki bi poznal slovanski jezik]. In ker ni imel primerne osebe, je dne 6. aprila 1500 škofija dala ukaz župniku v Čenti, naj priskrbi duhovnika, ki pozna slovanski jezik za naselja v gorskem območju. In patriarhalni vikar je tudi posegel 1. oktobra 1510 s sporazumom, ki sta ga podpisala župnik in skupnost v Čenti: "pro habitatione dicti Cappellani scilaboni construere [za gradnjo hiše za slovenskega kaplana] v Čenti".

Torej, namesto vseh teh akrobacij, da bi bi prišli do homogenosti med slovenskim gorskim svetom in furlansko nižino, je dovolj, da priključimo v spomin dogodke po furlanskih župnijah in slovenskih vikariatih na tem ozemlju, ki gredo daleč nazaj v čas in so izraz stvarnosti, ki je bila na miren način sprejeta in so jo spoštovali tako prebivalci kot civilne in cerkvene oblasti.

Tretja točka Uvoda zadeva hudo opustitev družbenoekonomskega podatka, ki je že vstopil v zgodovino celotnega gorskega območja Beneške Slovenije: tragičen upad prebivalstva, ki resno ogroža fizično preživetje te skupnosti. Niti besede: nobene obtožbe, nobenega predloga, nobene perspektive za prihodnost. Koga bodo upravljali odgovorni v bodoči terski uniji? Mogoče medvede, ki bodo postali popolni gospodarji v gozdu?

Giorgio Banchigi

Nova prizadevanja večstopenjske šole v Čenti

Po slovensko tudi v Bardu in Tipani

Ravnateljica večstopenjske šole v Čenti Annamaria Pertoldi se še naprej prizadeva, da bi prišlo do sistematičnega poučevanja slovenskega jezika na šolah na Njivici (občina Bardo) in v Tipani. Prosila je, da čim prej

Annamaria Pertoldi

pošljejo v učni kader čentskega večstopenjskega zavoda učitelja slovenskega jezika, ki bi celo leto redno poučeval na obeh šolah, kjer so do sedaj učili v slovenskem jeziku le nekaj ur na teden v sklopu projektov in niti ne skozi celo šolsko leto. Pertoldijevo moramo zelo podpreti v tem njenem namenu in se ji tudi zahvaliti, da ni popustila, potem ko so ji lani, žal tudi pod pritiskom nekaterih nespametnih visokih slovenskih predstavnikov, zavrnilo projekt, da bi šoli na Njivici in v Tipani postopno postali dvojezični in da bi odprli dvojezični razred na nižji srednji šoli v Nemah.

Ta novica razveseljuje začetek novega šolskega leta. Ravno tako moramo biti veseli, da število učencev v dvojezični šoli v Špetru kar naprej raste. Letos jih je vseh skupaj 274, to je 10 več kot lani in 13 več kot predlanskim. V vrtcu bo 101 otrok (6 več kot lani), na

osnovni šoli jih bo 115 (enako kot lani) in na srednji šoli 59 (4 več kot lani). Tudi letos bo ena sekcija vrtca v Savodnji, kjer bo 25 otrok, ostalih 76 bo v Špetru. Do te rešitve je prišlo že lansko leto zaradi velikega števila vpisanih in prostorskih težav, ki jih še naprej imajo na dvojezičnem zavodu. Na srečanju s starši je špeterska občina sporočila, da bodo

prihodnje leto šolarji lahko že v obnovljeni stavbi, ki stoji na poti v Ažlo. Novi prostori se zdijo še bolj potrebni, če pomislimo, da obiskuje letos dvojezični vrtec kar 56 odstotkov vseh predšolskih otrok iz Nediških dolin. Manj razveseljuje je v Kanalski dolini, kjer je na začetku vsakega šolskega leta težko dobiti denar za poučevanje slovenščine v Ukva, Žabnicah in na Trbižu. Naborješki župan Boris Preschern je na srečanju s predsednikom SSO Walterjem Bandlerjem vprašal za pomoč, da končno pride do trijezične šole. Tudi njega je treba podpreti.

U. D.

Kojsko v Goriških Brdih

Vrhunec praznovanja 500-letnice oltarja cerkvice Svetega Križa

Počastitev 500-letnice oltarja se je minule mesece cerkvice Svetega Križa dotaknil skoraj sleherni večji briški dogodek, od festivala Svirel, razstave del Poti miru, pa vse do Praznika česenj. Minuli vikend pa je praznovanje prišlo do sklepnega dejanja s petkovim znanstvenim simpozijem *Petstoletnica oltarja v cerkvi Sv. Križa v Kojskem ter Gotika in življenje v Brdih v 16. stoletju*, ki je bil v Vili Vipolže. Slavnostni govorci na otvoritvenem delu simpozija so bili v. d. direktorice direktorata za kulturno dediščino Jana Mlakar, podžupanja občine Beljak mag. dr. Petra Oberrauner, predsednik Vaške skupnosti Kojsko Vasilij Vendramin in župan Občine Brda Franc Mužič. V soboto se je dogajanje nadaljevalo z romanjem iz bližnjih in oddaljenih krajev k cerkvi Sv. Križa in s sveto mašo, ki jo je daroval domači župnik Jože Ipavec. Sobotni večerni program so popestrili domači MPZ Srečko Kumar, otroci Osnovne šole Kojsko, vokalni ansambel REUNION s svojo 100-članskoasedbo ter koncert Rudija Bučarja in Istrabenda. Tridnevno praznovanje se je sklenilo z nedeljskim križevim potom in sveto mašo, ki jo je vodil upokojeni koprski škof msgr. mag. Metod Pirih.

Naj spomnimo, da je bila cerkva (ustno izročilo govori o Svetem Križu na jezeru, saj so pod hribom izvirali številni studenci) sedizana okoli leta 1500 in je del nekdanjega tabora. Zadnji od utrjenih stolpov s cinami ji danes služi za zvonik. Dobrih 15 let po njeni gradnji je v beljaški rezbarski delavnici nastal tudi glavni gotski krilni oltar, ki velja za enega izmed najstarejših gotških oltarjev na

Križev pot

Slovenskem, pa tudi v Evropi. Pomembnost oltarja in njegovega visokega jubileja je poudaril tudi župan Franc Mužič. Cerkev Svetega Križa s prvotno obrambnim, nato pa sakralnim pomenom je že več kot dve desetletji vključena v turistično ponudbo Občine Brda. Kot je poudaril župan, "zahvala, da se je jubilej primerno obeležil, gre gotovo Vaški skupnosti Kojsko, ki se je v pripravo obeležja podala pred več kot letom dni. Počastitev 500-letnice je popestrila briško turistično ponudbo, k ureditvi okolice cerkvice pa smo svoje pristavili tudi v

Sv. maša

občinski upravi. Ne nazadnje, kdor obišče cerkvico Svetega Križa, ostane presunjen nad razgledom, ki se mu razgrne pred očmi". Kot je pojasnil predsednik Vaške skupnosti Kojsko Vasilij Vendramin, so Kojsčani obeležje pripravili v sodelovanju z Zavodom za turizem, kulturo, mladino in šport Brda.

"Namen praznovanja je bil ustrezno obeležiti visoki jubilej, obenem pa izkoristiti priložnost in raziskati zgodovinsko preteklost oltarja. Namreč še veliko je neraziskanega. Veseli me, da se je v pripravo praznovanja vključila celotna skupnost Kojskega in Brestja, katerim gre gotovo velika zasluga za uspešno izpeljani projekt". Oltar in okolica cerkvice

sta povsem očarala podžupanja občine Beljak mag. dr. Petro Oberrauner, ki je ostala preseščena nad dejstvom, da so bili Brici in Beljačani v stikih že pred več kot 500 leti: "Dobili so se na umetnostnem področju". Pohvalila je obnovo Vile Vipolže, ki bo gotovo v Goriška Brda privabila še več turistov iz avstrijske Koroške. "Brda so posebej priljubljena med beljaškimi kolesarji", je

dejala na simpoziju. Vršilka dolžnosti direktorice direktorata za kulturno dediščino Jana Mlakar pa je poudarila, da prenova Vile Vipolže vpliva optimizem, da Slovenija in občina Brda znata delati s kulturno dediščino. "Pohvaliti gre dosežanja prizadevanja občine Brda za ohranjanje kulturne dediščine. Brici so lahko na tem področju vzor ostalim slovenskim občinam. Če bi le-te sledile prizadevanjem občine Brda, bi danes v Sloveniji imeli 600 prenovljenih dvorcev in gradov".

Direktorica Zavoda za turizem, kulturo, mladino in šport Brda Tina Novak Samec je konec tridnevnega vrhunca praznovanja 500-letnice oltarja pri Svetem Križu pospremila z besedami: "Vse Brike in Brici smo lahko ponosni, da imamo v svoji občini tak sakralni biser. Dogodki, ki so v teh dneh dosegli vrhunec letošnjega praznovanja, predstavljajo šele začetek nove zgodbe kojsčanskega Sv. Križa".

Zoper pravila Evropske unije

Hrvaška usmerja v Slovenijo množice prebežnikov

V Sloveniji se na mnogih ravneh nadaljujejo pogovori in razprave o tem, kdo so begunci, ki v velikih množicah preplavljajo Evropo in zaradi svoje številčnosti in etične drugačnosti po mnenju mnogih ogrožajo tudi Slovenijo, od kod vse prihajajo in kakšni so pravzaprav njihovi pravi nameni. Zelo odmeva prepričanje ljubljanskega nadškofa metropolita Stanislava Zoreta, da Evrope ne ogrožajo muslimani, pač pa naša celina ogroža sama sebe, "zato, ker zanika svojo identiteto in se krščanstva boji kot hudič križa". Poznavalec verstev in kultur, filozof in nekdanji slovenski diplomat dr. Andrej Capuder v kolumni z naslovom *Bog je velik*, objavljeni v tedniku Demokracija, ugotavlja, "da ljudje, ki se potapljajo v čolnih in z dojenčki v naročju, lezejo skozi boedečo žico, niso najboljše reklama za njihovo novo bogoslužje. Zlasti, ker ne vemo, ali ne bodo, brž ko jim bo enkrat šlo na bolje, pomislili poleg molitve tudi na krivo sabljo, ki je bila skozi stoletja najučinkovitejše sredstvo za širjenje mohamedanske vere. Branko Grims, predsednik parlamentarne komisije za nadzor varnostnih in obveščevalnih služb, opozarja, "da z begunci prihajajo v Evropo, torej tudi v Slovenijo, očitno tudi borci Islamske države in drugi teroristi". Po ocenah nekaterih tujih varnostnih služb bodo množice prebežnikov prihajale še vsaj štiri leta. Bogate arabske države pa niso

pripravljene sprejeti nobenega begunca, ampak plačujejo potovanja takih prebežnikov v Evropo in kot "pomoč" ponujajo, da samo na ozemlju Nemčije zgradijo 200 mošej.

Naštetja stališča, ocene in podrobnosti sicer odsevajo duha v Sloveniji, v najbolj stvarni obliki pa ga seveda kažejo množice prebežnikov, ki jih je čedalje več. Pri tem je Slovenija pomembno postala plen premišljene politike Hrvaške. Ta je pojasnila, da zaradi pritiska in prihoda množice beguncev iz Srbije in Madžarske novih prebežnikov ne more več sprejemati. Zato jih je začela samovoljno pošiljati v Slovenijo in s tem začela kršiti pravilnike in druga določila Evropske komisije. Zaradi takega ravnanja Hrvaške se bo število beguncev v Sloveniji lahko postopno zelo povečalo, zaradi česar bi nastale razmere, ki jih država morda ne bi mogla več obvladovati. Obstaja sicer nekaj upanja, da bo še pravočasno posredovala EU. Nekateri krogi iz opozicije pa ob tem poudarjajo, da bi Slovenija prihajanje novih valov beguncev nemara lahko preprečila s povečanjem nadzorstva na svojih mejah, ne samo s policijo, ampak tudi z uporabo vojske.

Vlada kljub begunski problematiki, ki jo seveda zelo obremenjuje v njenem delovanju, zagotavlja, da Slovenija ostaja politično stabilna država. Pri tem je prezrla, da javnost njenih domnevnih dosežkov ob prvi obletnici ustanovitve

Branko Grims

vlade ne priznava. Neka anketa je ugotovila, da so v Sloveniji plače večine delavcev in uslužbencev premajhne, da bi lahko od njih kaj privarčevali. Vlada je tudi zamolčala, da je Slovenijo po kazalcih družbenogospodarskega razvoja pred kratkim prehitela tudi Češka. Kljub pridržkom, pomislekom in kritikam zoper vlado pa je premier Miro Cerar zavrnil predlog skupine šestnajstih zna-

nih javnih oseb za oblikovanje nove velike vladne koalicije med vodilno vladno stranko SMC Mira Cerarja in največjo opozicijsko stranko, SDS Janeza Janše. Pobudniki so v pismu zapisali, "da Slovenija po mnogih kazalcih, pomembnih za življenje prebivalcev, vse bolj zaostaja, zato je treba ta gibanja nemudoma zaustaviti. Zdaj je čas za odgovorno državniško politiko. To lahko v demokraciji stori le politika, ki je na volitvah dobila najširšo podporo državljanov in državljanov. Zato pozivamo oba naslovnikarja, da po zgledu nekaterih uglednih evropskih držav sprejmeta odgovornost, ki so jo vama naložili volivci". Ko so predsednika SDS Janeza Janšo vprašali o pobudi za oblikovanje nove velike vladne koalicije, je na družbenem omrežju Twitter odvrnil, "da se spodobi, da o njej najprej odgovori SMC". Premier Miro Cerar pa je predlog, kar smo že zapisali, zavrnil.

K današnjemu razmišljanju o aktualnih zadevah, ki se dogajajo v Sloveniji, delno tudi kot posledica razburljivih gibanj v preostalem svetu, naj prispevam svoje dopolnilo k aktualnemu in zanimivemu poročilu o počastitvi spomina na goriškega nadškofa msgr. Petra Cocolina, ki je bilo objavljeno v Novem glasu preteklega 10. septembra. O tem, kako veliko je nadškof prispeval k sožitju med Slovenci in Italijani v Gorici in nasploh v zamejstvu, je v omenjenem članku dobro in zelo natančno razložil odgovorni urednik našega časnika g. Jurij Paljk. Žal pa ni objavljeno, da sem tudi jaz, kot prvi časnikar iz Slovenije,

imel pogovor z nadškofom Petrom Cocolinom. Bil je objavljen 19. decembra leta 1979. V njem je za RTV Slovenija izrekel zelo pomembne misli, ki so v okviru celotnega pogovora shranjene v arhivu RTV Slovenije. G. Cocolin mi je v pogovoru dejal tudi naslednje: "Goriška nadškofija dejansko priznava, ceni in ščiti jezik, kulturo, narodna in verska izročila slovenskega krščanskega ljudstva goriške nadškofije, pri čemer gre tudi za izraz spoštovanja človeških pravic, za katere mora biti Cerkev občutljiva. Slovenski verniki so enakovredni italijanskim". Moj predlog za pripravo intervjuja je v vodstvu RTV Slovenija brez zadržkov sprejel tedanji zunanjepolitični urednik Drago Košmrlj. Nered in s trpkostjo v srcu in duši pa se spominjam nasprotovanja časnikarja in urednika Boga Samse, ki je intervjuju z goriškim nadškofom odločno nasprotoval. Od mene je celo zahteval, naj bi podpisal nekakšno izjavo oz. potrdilo, da bom intervju z msgr. Petrom Cocolinom posnel na lastno odgovornost. Bogo Samsa je bil pozneje med tisto skupino nasprotnikov mojega časnikarskega delovanja v Trstu, ki je največ prispeval k temu, da mi je tedaj pristojni funkcionar RTV Slovenije predčasno prekinil mandat in me odpoklical z mesta dopisnika RTV Slovenija v Trstu.

Sicer pa se v Sloveniji, kot nasploh v življenju, dogajajo tudi lepe stvari z žlahtno vsebino. Celjska Mohorjeva družba, ki velja za prvo slovensko založbo, je ponatisnila dvojezično, slovensko-nemško pesniško antologijo pesnice Lili Novy. Ima naslov *Pozabljena žetev*. Umetnica je ustvarjala v slovenskem in nemškem jeziku in je bila zelo znana osebnost v Ljubljani. Pesnica Lili Novy je bila rojena leta 1885, umrla pa je leta 1958.

Marijan Drobež

Šempeter pri Gorici

Proslava v spomin na 70-letnico vrnitve iz nacističnih taborišč

Društvo izgnancev Slovenije 1941 - 1945, Območna organizacija Nova Gorica, je pripravilo proslavo v spomin na 70 let vrnitve izgnancev na domove iz nacistične Nemčije.

V letošnjem letu so svečano obeležili 70-letnico konca vojne v Ljubljani, Šempetru pri Gorici in drugih krajih v Sloveniji. V Ljubljani so slovenski izgnanci 6. junija proslavili 70. obletnico zmage nad fašizmom in nacizmom in vrnitve v domovino. Proslave so se udeležili številni častni gostje iz domovine in tujine in člani vseh društev izgnancev iz celotne Slovenije. Spomin na 70 let vrnitve izgnancev na domove so obeležili tudi v Šempetru pri Gorici. Poklonili so se vsem žrtvam vojnega nasilja: civilnim prebivalcem, ki so preživeli nasilje fašizma in nacizma, partizanom, ki so se borili in bili pripravljeni žrtvovati svoja življenja za svobodo, izgnancem, taboriščnikom, izseljencem, še posebej pa tistim, ki vseh teh grozodejstev niso preživeli.

Člani Društva izgnancev Slovenije 1941 - 1945, Območna organizacija Nova Gorica, in Krajevna organizacija Branik so v septembru, mesecu, ko so se v velikem številu

že vrnili na domove, tako izgnanci iz Branika kot izgnanci iz Komna, pripravili spominsko slovesnost. To so bili dnevi pričakovanja, hrepenenja, sreče, pa tudi velike žalosti. Dnevo, ki so jih preživeli v taboriščih, na prisilnem delu, lačni, premraženi, ponižani, ni mogoče pozabiti. Ni mogoče pozabiti muk med transportom in ni mogoče pozabiti razočaranj, ko so se vrnili na domove. Na pragu zime so jih v ljubljene

nem rodnem kraju pričakali požgani, porušeni, izropani domovi. Na proslavi so bili prisotni še živeči izgnanci. Društvo izgnancev Slovenije, Območna organizacija Nova Gorica, pod vodstvom prizadene predsednice Dore Levpušček, je s pomočjo mag. Monike Kokalj Kočevar iz Muzeja novejšje zgodovine iz Ljubljane v dveh letih posnelo številne pripovedi izgnancev z območja cele severne Primorske

in udeleženci proslave so si lahko ogledali izbor teh pripovedovanj. Eden od ciljev, ki si ga je zastavilo Društvo izgnancev iz Nove Gorice, je prav ta: ohraniti verodostojen spomin na čas nasilja nad civilnim prebivalstvom v drugi svetovni vojni.

Društvo izgnancev SLO 1941 - 1945, Območna organizacija, je ustanovil njen dolgotletni predsednik, dr. Cvetko Vidmar, in sicer le nekaj mesecev zatem, ko so prvo društvo ustanovili v Ljubljani, l. 1991. Dr. Cvetko Vidmar je kot ustanovitelj društva in njegov dolgotletni predsednik zbiral številne podatke, ki jih je pridobil iz publikacij italijanskih in naših zgodovinarjev, muzejev in drugih zapisov in pripovedovanj, tako da imamo pomembne podatke o izgnancih na Primorskem, vendar ostaja še veliko dela za naše zgodovinarje.

Dr. Cvetko Vidmar je pobudnik ustanovitve društva izgnancev tudi v Braniku in nato še v Komnu. Na Primorskem je še eno društvo izgnancev, in sicer v Kopru. Prvi predsednik DIS 1941 - 1945, Območna organizacija Nova Gorica, je bil Andrej Zega, nato 12 let dr. Cvetko Vidmar, potem Sergej Ferrari, Renato Simčič, Štefan Winkler, sedaj pa Dora Levpušček.

LD

Kulturni dom Zorana Mušica v Bukovici Predstavitev knjige Karla Bonuttija

V petek, 18. t. m., je polna dvorana Zorana Mušica v Kulturnem domu v Bukovici s toplim sprejemom počastila svojega rojaka dr. Karla Bonuttija in prisluhnila predstavitvi njegove

države Amerike, kjer se je dr. Bonutti z ženo Herminko nastanil v Clevelandu, pa vse do vrnitve v Evropo, v Italijo, in nastop veleposlaniške službe v Vatikanu. Prav beseda o clevelandskih letih

vih življenjskih spominov, ki jih je zbral v knjigi *Med izbiro in zgodovino*. Slavnost je potekala v organizaciji Občine Renče-Vogrsko in Krajevne skupnosti Bukovica-Volčja Draga, ki sta srečanje z dr. Bonuttijem vključili v sklop prireditve ob tradicionalnem krajevnem prazniku, ko se spominjajo požiga vasi med nemško okupacijo leta 1943.

Uvodoma je s pesmijo pozdravil domači mešani pevski zbor Klajsje, pozdrav vsem prisotnim in pogovor z avtorjem je nato vodila ga. Ingrid Kašca Bucik, ki je v prijetnem kramljanju obnovila celotno Bonuttijevo pot, seveda najprej otroška leta, preživeta v rodni Bukovici, katerim so sledili bivanje v Gorici, nato študij v Švici in nadalje odločitve za Združene

države Amerike, kjer se je dr. Bonutti z ženo Herminko nastanil v Clevelandu, pa vse do vrnitve v Evropo, v Italijo, in nastop veleposlaniške službe v Vatikanu. Prav beseda o clevelandskih letih

darski, znanstveni in politični ravni. Dr. Bonuttiju se je tudi v enkratnem doživetju poklonila harfistka Mojca Vajgl, ki je na harfo zaigrala tri skladbe. Pred sklepom pa sta zapela dve ljudski pesmi domačina Vladka Gal Janeš in Dušan Bremec, ki sta k sodelovanju povabila celotno občinstvo. Večer je s svojim pozdravom sklenil župan Aleš Bucik, ki je častnemu občanu poleg šopka redečih nageljnov izročil priznanje Občine Renče-Vogrsko.

Prijetno praznično vzdušje se je nadaljevalo v veži Kulturnega doma ob dobri kapljici znanih domačih vinogradnikov in domačem pršutu ter sproščenem pogovoru z avtorjem, ki ga je podpisovanje knjige zadrževalo še precejšen del večera.

(več fotografij na www.noviglas.eu)

XV. VEČER POD ČAVNOM

CIVILNA INICIATIVA ČAVEN in SOCIALNA AKADEMIJA
v sodelovanju z GORIŠKO MOHORJEVO DRUŽBO
vabita na predstavitev knjige

Karl Bonutti: Med izbiro in zgodovino

Pogovor z avtorjem bo vodil novinar Tino Mamič

V ponedeljek, 28. septembra 2015, ob 20. uri
v Domu krajanov Ajdovščina (za starim Malnom, Prešernova 26)

Po Jantarjevi poti ... ali (3)

Reportaža o potepanju po Poljskem

Nekaj kilometrov pred Krakovom je mestece Wieliczka, znano po rudniku kamene soli, ki je sedaj preurejen v muzej in uvrščen v Unescovo svetovno kulturno dediščino. Mesto dobesedno leži na plasteh soli in rovi globoko pod površjem so vklesani v kamnite plasti soli. V večstoletni zgodovini rudnika so v njem izklesane razne dvorane, tudi prava cerkvena ladja z oltarjem, reliefi svetih podob in lestenci iz soli. Ne manjka tudi kip papeža Woytila, ki je poljska nacionalna ikona. Njegove podobe je mogoče najti vsepovsod po Poljski. To kaže tudi na še eno značilnost Poljske: spada med države z najvišjo vernostjo prebivalcev in v njej ima Cerkev velik vpliv na družbo. Poljske cerkve pa tudi sicer arhitektonsko izstopajo: so velike, mogočne zgradbe, zgrajene iz rdeče, žgane opeke. Niso tako pogosto posejane po deželi kot na primer po Sloveniji, kjer je cerkva na vsaki vzpetini, a poljska cerkev, vsaka, tudi v kakšnem manjšem kraju, izgleda mogočno kot kakšna katedrala. V Gdansk naj bi tamkajšnja mestna katedrala lahko sprejela 25.000 obiskovalcev, a se mi je vseeno zazdelo, da številka pretirana. Na vzhodu dežele, kjer živi beloruska manjšina, so cerkve skromnejše; lesene ter pobarvane v modro ali zeleno barvo. Čeprav manjše kot katoliške, se ponujajo fotografu kot odličen motiv.

Redka so mesta, ki se ne bi ponašala z izjemno urejenim starim mestnim središčem, kjer se po navadi nahaja rynek ali stari mestni trg. Ta je štirikotne ali pravokotne oblike, obkrožen z zgradbami z okrašenimi pročelji, s trgovinami in restavracijami v pritličju, v središču je navadno glavna mestna cerkev ali mestna hiša. Tudi prodajalne rož so na vsakem koraku, Poljaki namreč obožujejo rože. Z njimi krasijo zelenice, okenske police in seveda razveseljujejo nežnejši spol. Moški ali ženske s šopki rož v rokah so nekaj običajnega na ulici. Pri obisku ali kakšnem srečanju

rože za gospe ne smejo manjkati. Takrat se pokaže še ena moška galantnost Poljakov: moški ženskam spoštljivo poljubijo roko. Po pripovedovanju mojih prijateljev, Januza in Waldemarija, preverjeno pa še pri gospe Patriciji, prijateljici in gostiteljici na najinem obisku v Varšavi, je vse to res. Poljubljanje rok ženskam pri srečanju spada v običajno kulturo Poljakov. In ker velja rek, da če greš v Rim, se obnašaj kot Rimljani, sem temu sledil. Na srečanje z gospo Patricijo sem prišel opremljen s šopkom rož ter ji poljubil roko ...

Krakov je bilo najino prvo srečanje s slavnim poljskim mestom. Seveda naju je očaralo. Ima vse, kar popotnik potrebuje: turistični vrvež, čudoviti stari del, grad Wawel nad reko Vislo ter židovsko četrt Kazimierz, kjer sva prebivala. Vse dosegljivo peš, čeprav je tudi poskrbljeno za

Krakova je Auschwitz, nacistično taborišče smrti, v mestu Oswiecim. Obisk taborišča je del turistične ponudbe agencij, ki sicer ponujajo ogled Krakova. Tudi midva sva naslednjo polovico dneva preživela v njem. Taborišče je iz dveh delov, prvi je Auschwitz, drugi pa Birkenau, sestrsko taborišče, nekaj kilometrov stran od prvega, in veliko večje. V obeh se je izvajalo pobijanje Judov, Poljakov, Romov in ostalih pripadnikov manjvredne rase – z nacističnega zornega kota. Umorjenih je bilo okrog 1,5 milijona ljudi, od tega 1,1 milijona Judov. Številke delujejo suhoparno, vendar ima vsaka številka ime in priimek, očeta in mater, brate, sestre; groza, ki jo je doživljal samo en človek, ko je odhajal v plinsko celico, nam je danes nedoumljiva in pošastna – si lahko zamislimo poldrugi milijon te groze?

Ogled taborišča je mogoče le v vodenih skupinah, vodenje poteka v vseh svetovnih jezikih, slovenskega ni med njimi, zato sva se z ženo priključila vodenju v angleščini. Skupina petnajstih obiskovalcev nas je vstopila skozi zloglasni vhod z napisom ARBEIT MACHT FREI, stopali smo v tišini, v slušalkah smo slišali le besede vodičke, ki je tiho navedla gola dejstva o taborišču. Kaj se je dogajalo v posameznem bloku. Koliko ljudi. Kaj so nacisti počeli z njimi. Zakaj so to počeli, ni povedala. Ker tega ne ve, ker tega nobeden ne more vedeti in tudi ne verjeti, da je kaj takega mogoče. Človek je lahko res plemenito bitje, a še veliko bolj je lahko krvoloč. Na desetstisoče čevljev izza vitrin muzeja zaman čaka na lastnike, da si jih spet nataknejo; nikogar več ne bo, da vzame svoj kovček (označenim z imenom) ali popotno košaro, s katero je prišel v taborišče, in se vrne domov. Vse to priča o takratnem človekovem upanju in grozi, ki smo jo čutili mi.

/ dalje

Milan Petek Levokov

utrujenega popotnika s prevozi z električnimi avtobusi. Center je živ, a tudi židovska četrt, posebej Šeroka ulica, ki je dejanski trg z dvema sinagogama in židovskim pokopališčem, polno je restavracij z najrazličnejšo ponudbo jedi. Ob tem pa vsak lokal ponuja še kletzmer, tradicionalno židovsko glasbo, ki jo izvajajo majhni bendi. Nočno življenje v tem delu mesta se poleti končuje šele proti jutru. Preverjeno. Okna najine hotelske sobe so gledala na tale trg in nama ta podrobnost ni ostala preslišana. Krakov je mesto, kamor se popotnik lahko vrača in vedno znova in znova odkriva njegove lepote. V Krakovu se združujeta preteklost (kraljevsko mesto s staro univerzo, eno med prvimi v Evropi) in sodobnost.

Preteklost pa ni vedno občudujoča. Kakšnih 50 kilometrov od

Slovensko zdravniško društvo Trst Gorica (3)

Prelestni koroški biseri

Otok je bil prafara in misijonsko središče v posesti bavarske freisinske škofije (baje so bili Brižinski spomeniki napisani prav za Otok). Prva pisna omemba je iz l. 894. L. 1808 je prišla fara v upravo benediktinskega samostana v Št. Pavlu v labotski dolini. Ta patronat se je končal l.

1969. Danes je tu poleg Božiča in Velike noči višek farnega življenja žegnanje na veliko Gospojnico, 15. avgusta; na ta dan je ob 10.30 maša v slovenskem jeziku. Cerkev je posvečena sv. Primožu in Felicijanu in stoji na najvišji točki polotoka. Po velikem požaru l. 1399, ki je uničil cerkev, se je njena prezidava zavlekla v 15. stoletje in je dobila obliko, ki jo ima še danes. Njen baročni oltar je iz l. 1658 in v srednji vdolbini je kip sedeče Marije z Jezusom iz časa okrog l. 1460. Baročni oltar ob severni ladijski steni, v katerem visi razpelo, je lep primer poznogotske plastike iz začetka 16. stoletja. Danes je cerkev veliko romarsko središče, zaradi svoje idilične lege ob obali velikega Vrbskega jezera je tudi ena najbolj priljubljenih cerkva na Koroškem. Zimska cerkev, tudi cerkev Rožnega venca, leži zahodno in pod župnijsko cerkvijo; je manjša, obdana s pokopališčem, zgrajena v slogu zgodnesrednjeveških cerkva.

Škoda, da ni bilo dovolj časa, da bi se izletniki lahko malce naužili spokojne lepote v parku ob obali Vrbskega jezera. Pot so namreč nadaljevali do Vetrinja, kjer so se ustavili za ogled nekdanje samostanske, sedaj župnijske cerkve Marije v nebesa vzete. Namesto prvotne lesene stavbe so po l. 1170 začeli graditi kamnito cerkev cistercijskega tipa. Posvečena je bila l. 1202. V polovici 14. stol. je dobila gotski obok v prezbiteriju in zvonik na severni strani. Romanskih obokov niso barokizirali. V Bernardovi kapeli na severni strani svetišča so l. 1991 odkrili pomembne freske iz l. 1640. Na simboličnem nagrobniku pred vhodom v to kapelo je velik novogotski kip jokajoče Marije z mrtvim Jezusom v naročju. Tam spodaj so l. 2004 pritrtili spominsko ploščo v spomin na rešitev 6000 beguncev, ki so bili po intervenciji dr. V. Meršola rešeni pred komunizmom in zanesljivo smrtjo. Umetnostnozgodovinsko je pomemben 16 m visok veliki oltar iz l. 1622. Čudovita so tudi poslikana gotška okna.

“Letoviščarji” iz zamejstva so nedeljsko jutro namenili ogledu znamenitega Gosposvetskega polja ob reki Glini, kjer stoji Vojvodski prestol. Tu jim je vodička, gospa Sonja, obnovila vse bogato zgodovinsko ozadije tega kraja, ki je že nad 2000 let prometno in naselbinsko središče Koroške, in seveda ves potek

nekdanjega “obreda”, ko je novoustoličeni karantanski knez podeljeval fevde, kar seveda sodi v svetlo preteklost naše svobodne “pradomovine Karantanije”. Obvezna postojanka je bila seveda tudi Gospa Sveta, najstarejša in najbolj značilna koroška božja hiša, kot piše v publikaciji, ki jo lahko vsakdo kupi

v cerkvi. Občudovali so mogočno zunanost in notranjost te stolnice, triladijske stopničaste dvorane s tremi kori, freske, rebrovje, baročno prižnico, kor z visokim oltarjem iz l. 1714, v središču katerega je kip Gospe Svete, odkar je bil l. 1787 odstranjen z milostnega oltarja, pa še Arndorferjev oltar iz leta 1520, Jurijev oltar iz l. 1526 in druge bisere, ki jih hrani ta mogočna cerkev. Na steni nad gotskimi

vrati zakristije je l. 1928 koroški slikar Herbert Boeckl ustvaril velikoformatno poznoekspresionistično fresko z upodobitvijo Kristusa, ki rešuje ap. Petra iz Genzareškega jezera. Posebnost freske je, da je umetnik dal Petru Leninove poteze. V jugozahodnem kotu stolnice niso mogli mimo t. i. hudičevih sledov (v resnici je kak otrok stopil na moker beton, a legenda pripoveduje o nedolžnem možu – zato otroške stopinje -, ki se je pred hudičem zatekel v stolnico in se rešil njegovega zasledovanja. Tudi zunanost stolnice razkriva kar nekaj zanimivosti: rimske plošče, nagrobnike, freski, na kateri sta Oljska gora in sv. Krištof, v bližini stolnice sta tudi oktogona romanska zgradba iz 13. stoletja, v kateri so klet uporabljali kot kostnico, in gotski svetilnik, najbolj umetelno izdelan svetilnik na Koroškem, ki ga je daroval vikar Erazem Kapaun in je iz leta 1497. V njem so prižigali luči v spomin na rajne.

/ dalje
Iva Koršič

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (81)

MANIPULATORJI

Manipulatorji so ljudje, ki radi upravljajo z drugimi ljudmi, radi imajo vse pod nadzorom, radi imajo potek dogajanja in ljudi v oblasti. To so izrazito jetrni ljudje. So ljubosumni, posesivni, jezni, ukazovalni. Domišljajo si, da imajo vedno prav. Tipične izjave so: “Ne, to zate ni dobro; ne, tega ti ne potrebuješ; to ti nič ne koristi itd.” Manipulator rad uporablja strategijo odvisnosti, osebo izolira od ostalih, saj mu ni nobeden sposoben pomagati tako kot on. Na tak način se oseba znajde brez možnosti izbire, ima samo manipulatorja! Da manipulator to doseže, izrabi strategijo prevare, laži in izsiljevanja: “Jaz tebi ne bi nikdar tega naredil; vse ti dam, ti pa tako govoriš; jaz ne morem več tako živeti itd.” Manipulator je preračunljiv in brezsrčen, svoj vlogi zaigra do potankosti, tako kot mora. Manipulator ne pozna empatije in sočutja. Lahko je že rojen v takšnem okolju, kjer ni nič prejel brezpogojno, ampak je vsako njegovo dejanje bilo izmerjeno s pravnjo nagrado. Manipulator obrne situacijo sebi v prid, da žrtev postane popolnoma odvisna od njega, da čuti, da ga potrebuje in da je brez njega izgubljena, da ji ni živeti. Manipulator vzame žrtvi dostojanstvo, človeške pravice, vanjo vlije strah in nezaupanje. Manipulatorja lahko imate v hiši, v soseski, v službi, to je manipulator na mikro ravni. Poznamo pa tudi manipulatorje na makro ravni – velesile! Kako se manipulatorja rešimo? Tako da se mu

upremo in rečemo NE, hvala. Ko rečemo prvič ne, nas bo manipulator poizkusil prikleniti nase s triki, kot so izsiljevanje, občutki krivde, igral bo na čustveno noto navezanosti. Oseba, ki je žrtev, se mora zavedati, da je veliko bolj močna, kot je manipulator, ki bo klonil, ko bo začutil njeno odločnost in gotovost. Manipulator odločnosti namreč nima, tudi ta je pri njem zaigrana. Manipulatorju v osnovi primanjkuje ljubezni, brezpogojne ljubezni, ki je nikdar ni bil deležen, je ne pozna, nikdar je ni začutil. Manipulatorju bodo tako pomagale Bachove cvetne esence, ki ga bodo pomirile in mu vlile resnične gotovosti in ljubezni. Tako bo potreba po obvladovanju posameznika izvenela. Pred nami bo stala prava oseba, tista, ki je živela v oklepu strahu, paranoji in preračunavanja, tista, ki se ni mogla izraziti, ker jo je energija manipulacije dušila.

Takšnim osebam je najprej zelo hudo, ker se zavedajo, kaj vse so počele dotlej, potem pa obrnejo stran in zaživijo na novo. Veliko manipulatorjev je tudi takih, ki si nočejo pomagati, nočejo ozdraveti, ker je lepše živeti tako, je bolj varno. Ostanajo jezni, posesivni, preračunljivi, čutijo, da jim Bachove kapljice lahko pomagajo, ampak jih ne jemljemo. Od takih se poslovite, kajti: errare humanum est, perseverare autem diabolicum! Iščimo zdravje!

www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik prof. Peter Černic

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIIT2C, naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - Pzsa Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publitar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publitarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tiskov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu
Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 22. septembra, ob 14. uri.

Ko je vse zavito v negotovost

Vse je ekstaza, ekstaza smrti

Gradež... vroče je, o letošnjem avgustu pripovedujejo, da je najto-plejši v zadnjih sto letih in še več. Plaža ima pisane barve sončnikov, morje je vroče, a sanjsko modro, veter prinaša ohladitev in med peskom in modrino se da še sanjati. In ležalnikih, s pogledom med oblaki, na tistem malem peščenem jezičku, med Pineto in Citta` Giardino, ki ga imam jaz tako rada. Prebudim se iz sna, da bi šla v vodo. Moj pogled pritegne ženska, oblečena v dolge široke hlače, težko haljo z dolgimi rokavi in ruto na glavi, ki z otrokom v naročju prečka plitvino. Vsa je premočena in blago je že težko zaradi vode, v levi roki ima še kopalno torbo. Daleč pred njo mož, v bermudah in brez vsega. Muslimana sta.

Zasmili se mi, da bi šla in strgala tista premočena, težka, vroča oblačila z nje. In rekla njemu, naj ji pomaga. Ne morem si kaj. Tisti, ki so šli po poti pred menoj, tisti, ki so 68. leta spreminjali svet, in še vsi tisti in tiste pred njimi, so mi kot dar zapustili predragoceno svobodo in enakopravnost. Tudi v majhnih, neznatnih stvareh jo živim, vsak dan. Zato sem tu, v bikinih, zato lahko zahajam na naturistično plažo. Zato imam moža, ki me ne tepe, nikoli. In zato ne bom nikoli verjela, da si lahko srečen, če s premočeno obleko v vročini capljaš za nekom, medtem ko vsi ostali plavajo in se veselijo sonca. Premočena ženska s sklonjeno glavo. V Gradežu je sama in tiha in zdi se, da ne vidi številnih pogledov, ki ji sledijo.

Gradež... večer je. Poletni večer ob morju, ki se nagiba že v jesen. Nove led svetilke se odlično zlivajo v ozke ulice, ki dišijo po vlagi in preteklosti. Noč je čarobna med obrisi mesteca, ki ima dušo polno modrine, čeprav so ceste sive. Za obzorjem slutnja Ogleja in veličastne bazilike. Zadnji turisti, nemški in avstrijski upokojenci uživajo ob polnih kelihih. Tam daleč je slišati melodijo, Larino pesem iz filma Doktor Živago. Čudovit film, ki smo ga gledali v mladih letih. Prvenec ruske literature. Evropska literatura pred stoletjem, morda manj. Razkošje Evrope v polnem razcvetu. Poslušam note, ki v tej žalostni jeseni kličejo otožnost v srce. Nemci se smejejo, sonce zahaja in se utaplja v oblakih. Spominam se Kosovelove *Ekstaze smrti*. In pomislim na to Evropo, ki jo tako zelo ljubim. Kljub vsemu jo ljubim. Zibelko moje kulture, ki je sredi popolnega propada. Moralnega, idejnega, ekonomskega. Larina pesem po ulicah, ki že dišijo po samoti in jeseni. Otožnost v meni in strah, da bi izgubila tisto ustaljeno življenje, tisti mir, ki sem ga dolga leta ustvarjala. In to nekaj malega, kar imam. Ki ni samo moje, saj je sad dela in

trpljenja mojih staršev, brata, tastov. Vse življenje so garali za to. In preživeli vojno, lakoto, moj tast tudi taborišče. Niso bežali, nikamor. Niti pred vojno. Borili so se. Da imam sedaj jaz to, kar je v marsičem podobno svobodi. In marsikdaj sreči.

Moj prijatelj in urednik Jurij mi je naročil, naj napišem nekaj o gozdu. A enostavno ne morem. Zaradi tega, kar se dogaja okoli mene. In zato, ker mislim, od nekdanj sem prepričana o tem, da moram svoje misli deliti z drugimi. Četudi so morda zgrešene. A z idejami rasemo, s soočanjem gremo naprej. Ne moremo molčati. Niti tedaj, ko se nam zdi, da je dialoga malo in obrekovanja in nasilja preveč. V demokraciji je dovoljeno misliti drugače. Ne pozabimo tega. Nikoli.

Zato ne bom pisala o gozdu.

S prijatelji se, tako kot vsi, veliko pogovarjamo o navalu beguncev, ki prihajajo in predvsem, ki bodo še prišli. Marsikdaj slišim, pa tudi berem, recimo na Facebooku, tisti sramežljivi... morda bi bilo bolje, da bi molčal. Ne bi bilo bolje, drugače ni dialoga, drugače je cenzura. Zato pišem, v imenu vseh tistih, ki so mi v teh dneh rekli, da se bojijo in raje molčijo. Da bi jih ne imeli za rasiste, za desničarje, za sovražnike otrok...

Vsi namreč vemo, da to nismo. Seveda se nam smilijo otroci, nobene krivde nimajo in ob vsem tem dogajanju si ne morejo pomagati. Niti do besede ne pridejo. Tudi ko jih starši uporabljajo za propagandne namene. Slika dojenčice, ki se po vseh štirih kobaca proti policijskemu zidu, je ganila vse. Kdo je otroka izpostavil in postavil pred oboroženo policijo, ne vem. Svojega otroka bi samega tam na tleh gotovo ne pustila. In tudi to, da so trupelce malčka ne vem kolikokrat

ci namreč.

Pravzaprav ne vemo, kdo so. Med njimi so gotovo vojne žrtve, ki bežijo pred razdejanjem. Koliko je le-teh, ne vemo, polovica, več, četrtina, vsi. V gozdovih pod Matajurjem, tam se tudi potikajo skupine migrantov, ki jih vodniki puščajo na slovenski strani, so ljudje našli veliko odvrgnenih dokumentov. Niso bili sirski dokumenti, vsaj tako pravijo. Prijateljica, ki je sicer zelo negotovo in plašno spregovorila na Facebooku, pravi, da je človeku, ki beži pred vojno, dovolj, da je na varnem, na toplem, na suhem. In da ne padajo bombe vsenaokrog. Ne pa da mora biti to zatočišče pred vojno ravno bogata Nemčija ali Švedska. Samo da je mir.

Drug prijatelj mi pripoveduje o beguncih, ki so nastanjeni na Proseku pri Trstu. Tudi on je levo usmerjen, demokrat. Moji prijatelji niso nacisti, ekstremisti, še legisti niso. Samo ljudje, ki jih je strah in čisto preprosto razmišljajo. On poleti

vstaja zgodaj, da gre pred delom še škropit trte. Nekje tam ob petih, ko se zori. Ko se vrača iz vinograda, srečuje migrante, samo moške v najboljših letih, ki gredo na jogging. Lepo nasmejani, v trenirki. Siti in nič podhranjeni. Vsakič se

mu smejejo in mu mahajo, češ, kaj pa delaš, pridi in zabavaj se tudi ti. On že utrujen odhaja na delo. Popoldne nekateri igrajo kriket. On se tedaj šele vrača z dela.

Da smo si različni, je čutiti na vsakem koraku. Meni besede kot multikulturalnost, sožitje različnih, spajanje, ne pomenijo več veliko. Verjela sem, a sedaj verjamem samo, da je težko, če so razlike preveč očitne, nemogoče. Vsi se sprašujemo, zakaj ti ljudje množično bežijo ravno v Evropo, ko že prisegajo na islam. Islamske države so bližje. In s prijatelji se spominjamo, kako so z Bosne med vojno bežali k nam v Slovenijo. Naravno, najbližji smo bili in bratje. In so radi ostali pri nas, z upanjem, da se bodo čim prej vrnili domov. Sama sem za nekaj tednov doma gostila mamco z otrokom. Sosedji so jo našli, ko je spala v gozdu, in sem jo šla iskat. Mati z otrokom ne sme spati v gozdu. Doma smo oprali njuna oblačila, zlikali in ju nahranili. Tako lepo smo se razumeli, da sem po nekaj tednih s težavo spet preklopila iz srborvaščine v slovenščino. Ampak oni so bežali v sosednjo državo. Ne v najbogatejšo.

Ženske se mi najbolj smilijo. Nekje sem brala, sploh ne vem kje, ker povsod beremo o tem, da so se na Madžarskem Afganistanci in Sirci stopili, kdo bo šel na vlak. Za vse je bilo prostora namreč premalo. Nekaj so jih kar dol pometali, največ žensk. In med ranjenci, ki so jih prostovoljci oskrbeli, so bile samo ženske. Ne vem zakaj, a na misel mi je prišlo podobno pehanje ob koncu pohoda od Litije do Čateža. Saj mi nismo bili begunci, samo mokri in premraženi pohodniki, za katere je bilo na avtobusu premalo prostora. A vseeno. Skupina mladih fantov je medse povabila starejšo gospo, ji našla prostor in jo varovala pred množico. Nič ne skrbite mamica, so ji govorili in ona se je ponosno smejala. Tedaj sem bila ponosna na te mlade, slovenske fante. Zelo. In zato ne maram, da bi kdo rušil to našo kulturo, to našo etiko, ki sicer marsikje škriplje, a je vsekar tako bogata in dragocena. Nam, ki smo je vajeni in ne moremo brez nje. To, da deklice tepejo, zapirajo in kaznujejo, če si privoščijo preveč svobode, me najbolj boli. In ne vidim nič slabega v tem, kar so odločili Avstralci. Kdor hoče

živeti in delati v njihovi državi, mora živeti po njihovih zakonih, ne po muslimanskem pravu. V tem ni nič slabega. Nič rasističnega. In spominjam se, kako lepo so shajali v nekdanji Jugoslaviji, kjer smo si dekleta lahko ogledale mošeje, ne da bi si zakrivala glave in obraza. Nihče ni bil zaradi tega užaljen ali omadeževan.

Ljudje smo kljub vsemu dobri in človek se človeku smili. Italijani pa so še posebno dober in občutljiv narod. Italiano ladro, ma buono, je vedno govoril neki znanec iz Srbije. Jaz molčim, ker je občutkov preveč, največ morda strahu in upornosti. Tudi mi, Evropejci, smo se na veliko preseljevali v Ameriko, mi govorijo. Vem, odgovarjam, kaj več o tem vam bodo znali povedati Idijanci v rezervatih.... Jaz sem bila vedno na njihovi strani.

Tak biblijski naval beguncev je na svoji koži moja družina že občutila tudi sama, v Trstu, ko so Istrani bežali pred pritiskom komunistične Jugoslavije. Tedaj za nas, ki smo bili v Trstu rojeni, ni bilo več službe, nekateri so bežali v Avstralijo. Moji starši so že imeli vizum za Kanado. Ne vem, kaj jih je zadržalo, da smo potem ostali in sem se desetletja borila proti tej napetosti in sovraštvu. Med ljudmi, ki so si bili skoraj enaki... In na koncu, sem se iz upora poročila z Istranom.

Ta Evropa. Ta Evropa, kjer se rojeva vsak dan manj otrok, kjer mladi ne najdejo poštenega dela in kjer je skupaj več kot 25 milijonov brezposelnih... Ta Evropa, ki teži za tem, da ne bi govorili več o materi in očetu, temveč o "staršu" številka ena in o "staršu" številka dve. Ta Evropa, ki je cilj tisočih pribežnikov, ki sanjajo o bogastvu. Ta Evropa, za katero je že Srečko Kosovel začutil, da umira.

Zlati stolpovi zapadne Evrope, kupole bele — (vse je ekstaza!) — vse tone v žgočem, rdečem morju; sonce zahaja in v njem se opaja tisočkrat mrtvi evropski človek. — Vse je ekstaza, ekstaza smrti. —

Gradež... tudi k morju že prihaja jesen in jesen je vedno polna nostalgije. Tiste naše, boleče slovanske nostalgije, brez katere ne znamo živeti. Larina pesem je utihnula. Nekje je slišati samo televizijo, ki oddaja poročila. Ljudje molčijo in poslušajo. Ker ne vedo, ker ne razumejo. Nekaj velikega se dogaja, nanavado velikega. Kdo je za vsem tem, ne vemo, samo slutimo. Morda je to, o čemer smo nekoč brali v zgodovinskih knjigah in Svetem pismu. Morda je to ta ekstaza, o kateri je pisal Kosovel. In s prizorišča odhajajo zadnji utrujeni nemški in avstrijski upokojenci.

Suzi Pertot

Evropsko prvenstvo v moški košarki Španija prvak, blede Slovenija

V nedeljo se je v Lillu v Franciji z zmagovalcem Španije končalo evropsko prvenstvo v moški košarki, ki so ga za spremembo imele v gosteh štiri države, poleg Francije tudi Hrvaška, Latvija in Nemčija. Odločitev je lani dozorela zaradi odpovedi Ukrajine, ki je bila prvotno predvidena kot organizator, a je morala nato košarkarska zveza FIBA spremeniti načrte zaradi nemirov v nekdanji sovjetski republiki. Dva tedna trajajoče celinsko prvenstvo je bilo izjemno zanimivo, tekme praviloma privlačne in na visoki ravni. Tudi košarkarsko manj razvite države so dokazale, da je razkorak z velesilami v resnici vse manjši. Španci so delno preseletili z osvojitvijo zlate kolajne, čeprav imajo preverjeno generacijo, ki pa je tokrat na-

stopila nepopolna. V predtek-movanju so Španci celo tvegali izključitev, v Berlinu bi jih skoraj obsodili na predčasno vrnitev domov gostitelji. Polagoma pa so nato varovanci izjemno trofejnega italijanskega stratega Sergia Scariola uredili svoje vrste in se strnili okoli svoje nesporne zvezde in sedaj daleč najbolj dominantnega evropskega košarkarja, sicer že veterana (letnik 1980), Katalonca Paua Gasola. 210 centimetrov visoki krilni center je dobesedno povlekel Španijo do naslova, bil je s povprečjem 25 točk na tekmo prvi strellec tekmovalca, najboljši igralec prvenstva in seveda član najbolj koristne peterke (skupaj z rojakom Rodriguezm, Litovcem Mačiulism in Valančunasom ter Francozom De Colom). Zmagovalci so bili sicer v podobni

zasedbi prvaki že v letih 2009 in 2011 ter tretji leta 2013, vendar tokrat brez nekaterih nosilcev pri vseh lovorikah (Navarro, Calderon, Marc Gasol) le niso bili prvi favoriti. Prej bi pričakovali na najvišji stopnički zmagovalnega odra Francoze, prvake izpred dveh let, ki so igrali končni del EP doma, vendar so v polfinalu proti Španiji zatajili, predvsem pa jih je zlomil sijajni Gasol s kar 40 točkami. Francija je na koncu osvojila bron na račun Srbije, ki je po zelo dobrem prvenstvu s končnim razpletom v bistvu velika osmoljenka. Čas razmeroma mladega moštva selektorja Saše Djordjevića pa bržkone še pride.

Velik podvig je s srebrno medaljo pripravila Litva, ki je tako kot Španci tekmovala z nekoliko oslabiljeno postavo, a je izkušeni trener Jonas Kazlauskas iz nje iztisnil maksimum in morda še kaj več. S fanatičnim moštvenim duhom in dodelano taktično pripravo so Litovci opozorili nase zlasti v četrtfinalu z uspehom proti Italiji in v polfinalu, ko so ne-

pričakovano strli odpor Srbov. Slovenci na tem prvenstvu niso bili prepoznavni. Skozi rešeto predtekmovalne skupine v Zagrebu so sicer šli zane-

sljivo in se uvrstili v Top 16, tu pa so (v Lillu) pustili prosto pot Latviji. Če bi moške selektorja Jureta Zdovca premagali izbrano vrsto iz baltske države, potem bi bil njihov obračun čisto pozitiven, poraz proti vse

prej kot nepremagljivemu tek-mecu pa je bil boleč. Ob nekaterih odsotnostih (Goran Dragić, brata Lorbek, Vidmar, poleg tistih, ki se na pozive re-

cije, srednja starost sicer ni posebno visoka. Slovenija v tem trenutku preprosto ne sodi v prvi evropski jakostni razred in morda tudi v drugega ne.

Peto mesto pa je na EP zasedla Italija, ki se je poleti en mesec pripravljala v Trstu. Prvič so bili prisotni vsi trije zvezdniki iz lige NBA (Bargnani, Belinelli in Gallinari), ki so potrdili, da so res izvenserijski. Problem pa je bilo vse ostalo, kar je v bistvu primerljivo s Slovenijo. Selektorju Simoneju Pianigianiju ni uspelo primer-no uskladiti kolektiva z navsezadnje velikim potencialom. V osmini finala so azzurri pregazili Izrael, v četrtfinalu pa so izpadli proti Litvi, po podaljšku in potem ko so imeli žogo za zmago. Sanje o odličju najbrž niso bile stvarne, čeprav je do polfinala manjkalo res zelo malo. Italijani pa so se vsaj uvrstili v kvalifikacijski turnir za olimpijske igre v Rio 2016, kar je vseeno prestižen cilj.

HC

TRST Slovensko stalno gledališče

Zavrtel se je film letošnje sezone

Po poletnem predvpisu abonmaja sezone 2015/16, za katerega se je zanimalo nadpovprečno število gledalcev, se je v veliki dvorani Kulturnega doma v ponedeljek, 21. septembra, začel jesenski del abonmajske kampanje, ki se bo nadaljeval do prve premiere letošnje sezone, Ibsenovega dela **Peer Gynta**, na sporedu od 6. novembra.

Osnovni abonma

Ta dogodek sodi v osnovni abonma, ki je letos po zamisli umetniškega vodje SSG Eduarda Milerja osredotočen na razglabljanje o posamezniku in večplastnosti njegovega Jaz-a. Predstava nastaja v koprodukciji z Mestnim gledališčem ljubljanskim. Režijo predstave bo podpisal ravno umetniški vodja našega teatra, Miler. Režiser Miha Nemec pa bo režiral novo uprizoritev Cankarjeve **Lepe Vide** v koprodukciji s SNG Nova Gorica in s Prešernovim gledališčem Kranj, ki bo premierno zaživela decembra. 13. novembra pa bo na sporedu dodatno razmišljanje o iskanju samega sebe, ko bo Igor Pison postavil na oder dramo **Ismena, njena sestra** nizozemske avtorice Lot Vekemans, ki govori o Antigoni molčeči in manj vidni sestri, ki bo končno našla svoje besede in s tem svojo zgodbo. Iskanje identitete bo glavna tema predstave **Pes, noč in nož** bavarskega sodobnega dramatika Mariusa von Mayenburga, najbolj prevedenega in uprizorjenega nemškega avtorja mlajše generacije. Mesec februar bo prinesel prijetno novost in presenečenje z broadwajskim, komornim muzikalom **Zadnjih pet let** (The last five years) Jasona Roberta Browna. Igor Pison bo podpisal režijo te ljubezenske zgodbe, ki je nenavadna predvsem zaradi strukture pripovedi, saj časovni razplet zgodbe sledi dvema nasprotnima tiroma. Lani odpovedana uprizoritev Molierovega **Amfitriona** bo letos zaživela v režiji Renate Vidič, ki bo svoj pečat vtisnila v zgodbo, s katero so se že od antike dalje ukvarjali številni komediografi. Zadnja uprizoritev bogate sezone bo avtorski projekt Patrizie Jurinčič (**Moj**) **Devetsto** po znanem romanu Alessandra Baricca. Tržaški igralci in režiserki se je želja po osebnem branju življenjske metafore pianista na ladji porodila ob ogledu uspešne uprizoritve, ki sta jo leta 2000 v SSG-ju ustvarila režiser Marko Sosič in igralec Janko Petrovec.

Jesensko abonmajsko kampanjo je v gledališču v Petroniovi ulici uvedla predsednica upravnega odbora SSG Breda Pahor. V njenih besedah je še odmeval uspeh manifestacije Slofest, na kateri je bil SSG prisoten z izvenabonmajsko, zabavno koprodukcijo **Kako postati Slovenci v 50. minutah**, ki je nastala kot skupni projekt z društvom Razseljeni in Glasbeno matico. Pahorjeva je izpostavila po eni strani vraščenost našega gledališča v obmejni prostor, po drugi pa je poudarila uspeh, ki ga SSG žanje tudi v slovenskem gledališkem prostoru, saj bo kar s tremi predstavami prisoten na Borštnikovem srečanju. Finančne težave so še vedno prisotne, ministrski dekret, ki SSG uvršča v seznam gledališč posebnega pomena, pa omogoča vsekakor redno poslovanje. Spregovorili so še predsednica pokrajinske uprave Maria Teresa Bassa Poropat, odbornik za kulturo tržaške občine Paolo Tassinari, predsednik Stalnega gledališča FJK Rossetti Miloš Budin in ravnatelj Glasbene matice Bogdan Kralj.

Posameznega gosta sta pred mikrofonom vabila Rossana Paliaga, tiskovna predstavnica SSG, in Igor Pison, asistent umetniškega vodje: to sta storila v slogu avdicije, kar je govornike sprva iznenadilo, vsi pa so na podlagi osebne izkušnje (tudi politično nastopanje pri tem pomaga!) ironično vračali sogovornikom... milo za drago. Ta hudomušni prizor je bil pa le uvod v predstavitev celotne ponudbe letošnje sezone, bodisi že omenjenega osnovnega abonmaja bodisi ostalih dogodkov, ki bodo sestavljali bogat svod izbirnih progamov. Duo Pison-Paliaga je vsebino letošnjega programa strnil v videoprodukcijo,

katere avtor je Pison sam: na videozaslonu so tako zavrteli film o sezoni 2015/16, v katerem sodelujejo med drugim tudi mladi nastopajoči na Slofestu. Uvodna misel filma pa je opredelila logo letošnjega programa, ki so ga pristojni strnili v... čebulo. Čebula je simbol življenja: vsaka plast vodi do sredice, ki pa je prazna. Na nas je, da jo napolnimo in s tem osmislimo svoja življenja. Zakaj ne, lahko tudi s pomočjo barv...

Zeleni program bo letos nagovoril obiskovalce popoldanskih ponovitev kot del Super-nedeljskega abonmaja, ki predvideva tudi brezplačni avtobusni prevoz iz Sesljana, Milj in z Opčin. Začel se bo 13. decembra z efektnimi folklornimi plesi priznanega Gruzijskega državnega baletnega ansambla **Sukhishvili**. Dramska predstava izbirnega sklopa bo **Misterij Buffo** pesnika ruskega futurizma Majakovskega, v izvedbi ansambla SNG Drama, v režiji vodstva Aleksandra Popovskega. Edino glasbeno scensko delo skladatelja Lojzeta Lebiča, Fauvel '86, s skladbami iz izvirnega Romana de Fauvel ter z okruški iz srednjeveških ritualnih iger, literature in filozofskih zapisov, pa bo osnova nove scenske produkcije mednarodno priznanega zborovskega projekta **Carmina slovenica**, gostovanje katerega v SSG podpira tudi Glasbena matica.

Tudi **Modri program** bo obsegal zelo prikupno glasbeno ponudbo, pri kateri je prav tako soudeležena GM. Prvič bosta nastopili na skupnem, slovensko-italijanskem večeru s posebnim čarom petja a cappella dve zelo priznani vokalni skupini: **Jazzva**, dobitnica nagrad na mednarodnih tekmovanjih, in **Spritz for Five**, nova skupina tržaških mladih pevcev, ki so opozorili nase z uspešno udeležbo v oddaji X Factor. Zaradi skupne vezne niti vokalne in zborovske glasbe bosta ta koncert in nov projekt Karmine Šilec združena v dodatnem, mini glasbenem abonmaju, ki je namenjen izključno zborovskim ljubiteljem, ki so včlanjeni v Zvezo slovenskih kulturnih društev in v deželno združenje zborov Usci FJK. Plesni dogodek Modrega programa bo balet **Butterfly** italijanskega ansambla Balletto di Siena, ki se nanaša

na vsebino slavne Puccinijeve opere. Dramski biser tega sklopa bo **Beneški trgovec** Williama Shakespeara v izvedbi ansambla SNG Drama Ljubljana. Predstava spada v izmenjave in sodelovanja z gledališčem Rossetti v Trstu in bo na sporedu v tej dvorani.

Rdeči program bo letos zaznamovan z drznimi vsebinami. Prva bo pekoča tema izbrisanih v predstavi **25.671** Oliverja Frlića, ki govori o ljudeh, ki jih je Slovenija leta 1992 izbrisala iz Registra stalnega prebivalstva. Mladi, obetavni talenti AGRFT pa bodo nastopili v predstavi **Tisočdevetsto enainosemdeset**, ki v središče postavlja tri glavne like, preizprašuje strategije gledališke uprizoritve in odpira prostor življenja v osemdesetih in v današnjem času skozi besede Simone Semenič in z režijo Nine Rajić Kranjac. Stalno gledališče FJK bo v sklopu sodelovanja s SSG pripeljalo v veliko dvorano Kulturnega doma uprizoritev Gledališča Metastasio (Prato), Koltesovo predstavo **Quai ouest** v režiji Paola Magellija.

Vsi abonenti bodo imeli na voljo še dodatno preseñčenje, in sicer nagradno predstavo, ki bo prvič, na izvirni način združila vse generacije. **Šola za klovne** priznanega nemškega avtorja stripov in dramatika Friedricha Karla Waechtera v režiji Renate Vidič bo namreč zabavna predstava, ki si jo bodo ogledali najmlajši abonenti Zlate ribice in Morskega psa; ob njej se bodo ravno tako zabavali tudi njihovi starši. V režiji Glasbene matice bodo tudi letos na sporedu **Nedeljske matinee** pod umetniškim vodstvom Črtomirja Šiškovića. Sodelovanje s kulturnim društvom Primorski poletni festival pa bo omogočilo udeležbo na zanimivem opernem izletu z ogledom kulture Carsenove uprizoritve Verdijeve Traviate v gledališču La Fenice v Benetkah.

Slovensko stalno gledališče bo prisotno tudi v Gorici z abonmajskim programom, v Benečiji pa z izvenabonmajsko ponudbo. Tudi šole vseh stopenj bodo spoznale svet gledališča z abonmajskimi predstavami za otroke in mladino. Izvenabonmajski program predvideva sodelovanja z društvom Razseljeni, z Univerzitetnim gledališkim središčem CUT, Artisti associati-circuito regionale Danza. Pa še dodatna informacija: prodaja abonmajev pri blagajni Slovenskega stalnega gledališča poteka vsak delovnik od 10. do 15. ure. Dodatne informacije so dostopne na <http://www.teaterssg.com>.

IG

Okusi na meji

Gusti

di Frontiera

Evropa na mizi.

Gorica

24. | 25. | 26. | 27.

septembra 2015

www.comune.gorizia.it

